

บทบาทของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษา จังหวัดสงขลา

Roles of Executive Board of the Subdistrict Administration Organization on Natural
Resources and Environmental Conservation : A Case Study of Changwat Songkhla

กอแก้ว แสงสีด้า

Korkaew Sangseedum

วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Master of Science Thesis in Environmental Management

Prince of Songkla University

2541

๗

เลขหมู่	S946.34.75 (158 154)
Bib Key	151095

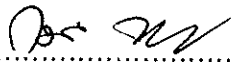
๗.๒

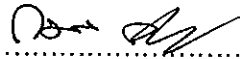
ชื่อวิทยานิพนธ์   บทบาทของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษา จังหวัดสงขลา
ผู้เขียน   นางสาวกอบแก้ว แสงสีด้า
สาขาวิชา   การจัดการสิ่งแวดล้อม

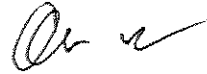

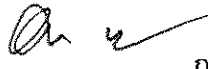
คณะกรรมการที่ปรึกษา

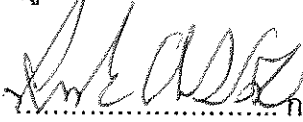
คณะกรรมการสอบ

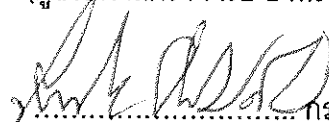

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมล สังวัฒนา)

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมล สังวัฒนา)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อักษร คุระวรรณ)

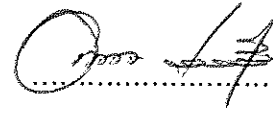

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อักษร คุระวรรณ)

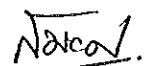

..... กรรมการ

..... กรรมการ

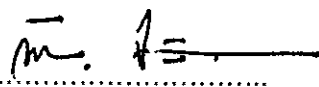
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โรจน์จรรย์ ต้านสวัสดิ์)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โรจน์จรรย์ ต้านสวัสดิ์)

..... กรรมการ
(ดร. อาแว มะแส)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมยศ พุ่งหว่า)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ก้าน จันทร์พรหมมา)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อวิทยานิพนธ์	บทบาทของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษา จังหวัดสงขลา
ผู้เขียน	นางสาวกอบแก้ว แสงสีดำ
สาขาวิชา	การจัดการสิ่งแวดล้อม
ปีการศึกษา	2541

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเลือกศึกษา กรณีศึกษา จังหวัดสงขลา มีตัวแปรอิสระ คือ ชั้นของ อบต. เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งที่ดำรงอยู่ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ความรู้ความเข้าใจและเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และตัวแปรตาม คือ บทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการบริหาร อบต.

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ คณะกรรมการบริหาร อบต. ในจังหวัดสงขลา จำนวนทั้งสิ้น 276 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ เพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นของ อบต. โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาความสัมพันธ์ของตัวแปรโดยการทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว หากพบความแตกต่างก็จะทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference)

ผลการวิจัยพบว่า

1. คณะกรรมการบริหาร อบต. มีบทบาทปานกลางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. คณะกรรมการบริหาร อบต. ที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งที่ดำรงอยู่ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ความรู้ความเข้าใจและเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ไม่แตกต่างกัน ส่วนคณะกรรมการบริหารที่ทำงานใน อบต.ชั้น1 มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าคณะกรรมการบริหารที่ทำงานใน อบต.ชั้น 3 และ

อบต.ชั้น 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่คณะกรรมการบริหารที่ทำงานใน อบต.ชั้น 5 กลับมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าคณะกรรมการบริหารที่ทำงานใน อบต.ชั้น 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วน อบต.ชั้น 2 ไม่พบ ความแตกต่าง

3. ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ได้แก่ ปัญหามูลฝอย ปัญหาแหล่งน้ำ หรือ น้ำเสีย ปัญหา การลดลงของป่าไม้ และปัญหามลพิษทางอากาศ

4. ปัญหา อุปสรรคในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ได้แก่ ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาด้านบุคลากร ปัญหาด้านความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่จะนำมาปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรมมีน้อย ปัญหาด้านข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาความรู้เกี่ยวกับแผนงาน โครงการ และปัญหาอื่น ๆ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้เสนอแนะดังนี้

1. ควรมีการฝึกอบรมเพิ่มเติมความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่คณะกรรมการบริหาร อบต. พร้อมฝึกเชิงปฏิบัติการเพื่อให้สามารถนำความรู้เกี่ยวกับ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ได้รับไปปฏิบัติงานได้จริงและเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยขอ ความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ

2. สร้างความตระหนัก จิตสำนึก และความรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อมให้กับประชาชนใน พื้นที่ รวมถึงคณะกรรมการบริหารด้วย เพื่อให้เกิดความรู้ เกิดความห่วงแหน และตระหนักในการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม การ จัดให้มีศูนย์ข้อมูลข่าวสารในหมู่บ้าน รวมถึงการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรม- ชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนด้วย

3. อบต. ควรประสานความร่วมมือกับประชาชนในพื้นที่ หน่วยงาน หรือองค์กรข้างเคียง ในด้านการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการจัดหา รายได้ด้วยตัวเอง อันจะทำให้การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพและเห็นเป็นรูปธรรม เด่นชัดมากขึ้น

4. หน่วยงานระดับเหนือที่เกี่ยวข้องกับ อบต. ควรชี้แนะและเข้ามามีบทบาทอย่างจริงจัง ในส่วนที่เกี่ยวกับแผนงาน และโครงการด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพราะ อบต. เป็นหน่วยการปกครอง ท้องถิ่นรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นไม่นาน ยังไม่มีตัวแบบหรือแนวทางในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม อย่างชัดเจน

Thesis Title   Roles of Executive Board of the Subdistrict Administration
   Organization on Natural Resources and Environmental
   Conservation : A Case Study of Changwat Songkhla

Author   Miss Korkaew Sangseedum

Major Program   Environmental Management

Academic Year   1998

Abstract

The objectives of this research were to study roles and factors affecting the roles of Executive Board of the Subdistrict Administration Organization on natural resources and environmental conservation. The area of this study is at Changwat Songkhla. Independent variables were class of the Subdistrict Administration Organization, sex, age, education background, position, length of time in the position, knowledge and attitude toward natural resources and environmental conservation. Dependent variable was the roles on natural resources and environmental conservation.

Two-hundred and seventy six Executive Board of the Subdistrict Administration Organization were selected by stratified sampling from the Executive Board of the Subdistrict Administration Organization. Data was collected by questionnaires and analysed by using the SPSS for Windows computer program to describe percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, one-way analysis of variance and LSD (Least Significant Difference) test for paired variables comparison.

The research results were as follows :

1. Executive Board of the Subdistrict Administration Organization play moderate roles on natural resources and environmental conservation.

2. There were no significant differences of their roles among : sex, age, education background, position, length of time in the position, knowledge and attitude toward natural resources and environmental conservation. However, the level of Executive Board of the Subdistrict Administration Organization was found to be significant affecting their roles ($P < 0.05$). Executive Board of the Subdistrict

Administration Organization who work in the first level play their roles on natural resources and environmental conservation greater than those who work in the third and the fourth level ($P < 0.05$). In addition, people who work in the fifth level play the greater roles on natural resources and environmental conservation than those who work in the fourth level ($P < 0.05$)

3. Environmental problems in the communities include : (1) solid waste, (2) waste water, (3) deforestation and, (4) air pollution.

4. Major problems in the natural resources and environmental conservation include : (1) budget, (2) staff, (3) knowledge of natural resources and environmental conservation, (4) environmental information, (5) knowledge about programs and projects and, (6) other problems.

From the research results, the researcher recommends the following activities :

1. Training knowledge of natural resources and environmental conservation to Executive Board of the Subdistrict Administration Organization including the workshop to implement the knowledge of natural resources and environment by the co-operation from the governmental agencies.

2. To create public awareness and responsibility for the environment to the local people including the Executive Board of the Subdistrict Administration Organization for their knowledge and the awareness of natural resources and environmental protection by broadcast or distribute environmental information, develop an information center in the village including activities related to natural resources and environmental conservation in the village.

3. The Subdistrict Administration Organization should coordinate with the local people, nearby units and organization for the natural resources and environmental activities including finding out the budget to create the efficiency and the concreteness of the environmental activities.

4. The upper units or organization of the Subdistrict Administration Organization should suggest involve in the roles about environmental programs and projects.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความกรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จากอาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.ดร.กมล สังวัฒนา และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม คือ ผศ.อาทร คุระวรรณ และ ผศ.ดร.โรจน์จรรย์ ด้านสวัสดิ์ และอาจารย์ทุกท่านที่ให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์พูนศักดิ์ เงินหมื่น และ รศ.ดร.เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย รวมตลอดถึงข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยที่ผู้วิจัยได้รับคำแนะนำและช่วยแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ดร.อาแว มะแต และ รศ.ดร.สมยศ หุ่นว่า ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ คุณจักรกริส กสิสุวรรณ เพื่อนผู้ช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนให้คำแนะนำปรึกษาต่าง ๆ อย่างดียิ่ง ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา และขอขอบคุณ คุณนิสากรณ์ กิมแล้ง เพื่อนผู้ให้ความช่วยเหลือการเก็บข้อมูลครั้งสุดท้ายให้ผ่านพ้นไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่สนับสนุนทุนอุดหนุนวิจัย

ขอขอบคุณ ความเป็น สวล.8 ที่ช่วยเติมเต็มชีวิตการเรียนให้มีความสุข และความประทับใจ จนยากที่จะลืมเลือน

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และพี่ชายทั้งสองที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน และเป็นกำลังใจสำคัญตลอดมา รวมถึงกำลังใจสำคัญจาก น้องหนู ที่มีให้ตลอดระยะเวลาหลายปี จนถึงวันนี้

คุณูปการที่พึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศแต่ความพยายามในการเรียกร้องเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิในการปกครองตนเองอย่างแท้จริงของประชาชน

กอบแก้ว แสงสีดา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
Abstract	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
รายการตาราง	(11)
รายการตารางผนวก	(13)
รายการภาพประกอบ	(14)
บทที่	
1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
วัตถุประสงค์	4
สมมติฐานในการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาท	8
ความหมายของบทบาท	8
แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท	9
แนวความคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น	10
ความหมายของการปกครองท้องถิ่น	10
บทบาทและความสำคัญของหน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่น	11
การปกครองท้องถิ่นของไทย	12
พัฒนาการขององค์การบริหารส่วนตำบล	14
	(8)

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
แนวความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	27
ความหมายของการอนุรักษ์	27
ความหมายของทรัพยากรธรรมชาติ	27
ความหมายของสิ่งแวดล้อม	28
แนวความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	29
แนวนโยบายของรัฐต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	31
แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด	33
อบต. กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	34
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเจตคติ	35
ความหมายของเจตคติ	35
ลักษณะของเจตคติ	35
องค์ประกอบเจตคติ	36
ปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องและมีผลต่อเจตคติ	36
เอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง	37
3 วิธีการวิจัย	42
ประชากรที่ศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง	42
การสร้างและทดสอบเครื่องมือ	43
เครื่องมือในการวิจัย	45
การเก็บรวบรวมข้อมูล	48
การวิเคราะห์ข้อมูล	48
4 ผลการวิจัย	52
5 การอภิปรายผลการวิจัย	83
สรุปผลการวิจัย	83
อภิปรายผลการวิจัย	86
ข้อเสนอแนะ	91

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	93
ภาคผนวก	100
ภาคผนวกที่ 1 ข้อมูลทั่วไปจังหวัดสงขลา	101
ภาคผนวกที่ 2 การปกครองท้องถิ่นของไทย	114
ภาคผนวกที่ 3 นโยบายของรัฐต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	132
ภาคผนวกที่ 4 แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	136
ประวัติผู้เขียน	155

รายการตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนประชากร และจำนวนตัวอย่างในแต่ละชั้นของ อบต.	43
2 จำนวนและร้อยละของคณะกรรมการบริหาร อบต. จำแนกตามชั้นของ อบต. เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งที่ดำรงอยู่ และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง	54
3 จำนวนและร้อยละของคณะกรรมการบริหาร อบต. จำแนกตามความรู้ความเข้าใจต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	56
4 จำนวนและร้อยละของคณะกรรมการบริหาร อบต. จำแนกตามเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	57
5 คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (sd) จำนวนคนและร้อยละที่แสดงเจตคติในแต่ละระดับ และระดับเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของคณะกรรมการบริหาร อบต. เป็นรายชื่อ	58
6 จำนวนและร้อยละของคณะกรรมการบริหาร อบต. ที่มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	62
7 คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (sd) จำนวนคนและร้อยละของการปฏิบัติในแต่ละระดับจำแนกตามลักษณะกิจกรรม และระดับบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นรายชื่อ	63
8 คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของบทบาท ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (sd) จำนวนคนในแต่ละระดับ จำแนกตามชั้นของ อบต. เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งที่ดำรงอยู่ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ความรู้ความเข้าใจและเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของคณะกรรมการบริหาร อบต.	67
9 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเปรียบเทียบบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำแนกตามชั้นของ อบต. โดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test)	70

รายการตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
10 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย ของคะแนนบทบาทในการ- อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการบริหาร อบต. จำแนกตามชั้นของ อบต.ที่ต่างกัน เป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD	71
11 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ศึกษาตามเพศ โดยการทดสอบ ค่า t	72
12 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเปรียบเทียบบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำแนกตามอายุ โดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test)	72
13 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเปรียบเทียบบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำแนกตามระดับ- การศึกษา โดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test)	73
14 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเปรียบเทียบบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำแนกตามตำแหน่ง ที่ดำรงอยู่ โดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test)	73
15 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเปรียบเทียบบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำแนกตามระยะ เวลาในการดำรงตำแหน่ง โดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test)	74
16 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเปรียบเทียบบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำแนกตามความรู้ ความเข้าใจ โดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test)	75
17 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเปรียบเทียบบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำแนกตามเจตคติ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test)	76

รายการตารางผนวก

ตารางผนวก		หน้า
1	จำนวนประชากรและหลังคาเรือนในจังหวัดสงขลา	104
2	พื้นที่ จำนวนตำบล หมู่บ้านและองค์การบริหารส่วนตำบล	108
3	องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา ปี 2540 จำแนกตามรายอำเภอ	109

รายการภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 โครงสร้างการบริหารราชการส่วนตำบลและหมู่บ้านตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 222 / 2499	15
2 โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ.2499	16
3 โครงสร้างสภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 275 / 2509	17
4 โครงสร้างการบริหารสภาตำบล ตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ.2515	18
5 โครงสร้างสภาตำบล	20
6 โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล ตาม พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537	23

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การดำรงชีวิตของมนุษย์ต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐาน คือ อาหาร อากาศ น้ำ และ ทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ซึ่งปัจจัยในการดำรงชีวิตดังกล่าวนี้ได้มาหรือมีแหล่งที่ได้มาจากธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมนั่นเอง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญที่ประเทศใด ๆ ใน โลกล้วนต้องการที่จะหวงแหนเอาไว้ให้ยั่งยืนเพื่อประโยชน์ของคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต ทั้งนี้เนื่อง จากทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชาติ อีกทั้ง ยังเป็นสิ่งคอยค้ำจุนความเจริญของมนุษยชาติในทุก ๆ ด้าน จะเห็นได้ว่าประเทศใดหรือชุมชนใด ที่มีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์มีสิ่งแวดล้อมที่ดีและสวยงาม ประชาชนรู้จักใช้ประโยชน์และบำรุง รักษาอย่างชาญฉลาดแล้ว ประเทศหรือชุมชนนั้นก็จะมีมั่งคั่ง ประชาชนสุขสบาย ตรงกันข้ามกับ ประเทศหรือชุมชนที่ขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี ประชาชนใช้อย่างฟุ่มเฟือย ไม่รักษาดูแลปล่อยให้ทรัพยากรธรรมชาติสูญหายไปโดยเปล่าประโยชน์ และสิ่งแวดล้อมทรุดโทรม โดยไม่บำรุงรักษา ในไม่ช้าประเทศหรือชุมชนนั้นก็พบกับความตกต่ำทางเศรษฐกิจและความเป็น อยู่อยู่ฝืดเคือง ความวุ่นวายต่าง ๆ ก็จะมาตาม (ประสาน สุขรังสรรค์, 2539 : 16-17)

การพัฒนาประเทศในระยะที่ผ่านมาได้มีการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่าง ฟุ่มเฟือย ขาดการวางแผนการฟื้นฟู บูรณะทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ ทั้งนี้สืบ เนื่องมาจากการเพิ่มจำนวนประชากร และความเพียรพยายามในการยกมาตรฐานการดำรงชีวิต ของมนุษย์ ประกอบกับการนำเอาความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาช่วย พัฒนาการผลิตทั้งในภาคเกษตรกรรม และอุตสาหกรรมโดยมิได้คำนึงถึงข้อจำกัดทางธรรมชาติซึ่งเป็น ปัจจัยการผลิตขั้นพื้นฐานที่สำคัญ ประกอบกับการขาดความรู้ความเข้าใจถึงคุณค่าและบทบาทของแหล่งธรรมชาติที่มีต่อการผลิต และความอยู่รอดของสังคม จึงทำให้แนวทางในการ พัฒนาประเทศดังกล่าวได้ทำลายธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าต่อมนุษย์อย่างมหาศาลด้วย ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ซึ่งยังก่อให้เกิดมลพิษทางสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหามลพิษทางน้ำ อากาศ และเสียง การตกค้างของสารพิษ กากของเสีย ฯลฯ ซึ่งปัจจุบันปัญหาเหล่านี้ กำลังทวีความรุนแรงและเป็นปัญหาที่เป็นข้อจำกัดของการพัฒนาประเทศในอนาคต (นันทนา สันตติวุฒิ, 2535 : 37)

กำลังที่ความรุนแรงและเป็นปัญหาที่เป็นข้อจำกัดของการพัฒนาประเทศในอนาคต (นันทนา สันตติวุฒิ, 2535 : 37)

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ระดับ คือ (มีชัย วรสายัณห์, 2535 : 92-95)

1. ปัญหาสิ่งแวดล้อมระดับโลก
2. ปัญหาสิ่งแวดล้อมระดับภูมิภาค
3. ปัญหาสิ่งแวดล้อมระดับประเทศ
4. ปัญหาสิ่งแวดล้อมระดับท้องถิ่น

ปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละระดับล้วนมีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรีบดำเนินการแก้ไข โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ไขปัญหามลพิษในระดับท้องถิ่นที่เกิดขึ้นนั้น จำเป็นต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งนับเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่ใกล้ชิดและสัมผัสกับปัญหาของประชาชนมากที่สุด

ในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) นั้นนับเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นล่าสุดที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2538 โดยยกฐานะจากสภาตำบลที่มีรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุน 3 ปีซ้อนหลังติดต่อกันเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 บาท (ชวงค์ ฉายะบุตร, 2539 : 20) ให้เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล

สำหรับการจัดตั้ง อบต. ในปี 2538 มีการจัดตั้ง 617 แห่ง และในปี 2539 ก็ได้ประกาศจัดตั้งเพิ่มอีก 2,143 แห่ง รวมเป็น 2,760 แห่ง (กองราชการส่วนตำบล, 2539 : 63) และในปี 2540 ก็ได้ประกาศจัดตั้งเพิ่มอีก 3,637 แห่ง ทำให้ปัจจุบันนี้มี อบต. ทั้งสิ้น 6,397 แห่ง และในปี พ.ศ.2541 คาดว่าจะสามารถจัดตั้ง อบต. ได้ครบทุกแห่ง

อบต. ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบใหม่จะต้องบริหารโครงการและงบประมาณของตนเองอย่างอิสระ อีกทั้งยังมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น และมีอำนาจในการบริหาร กำหนดนโยบายตลอดจนการตัดสินใจในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล การทำนิติกรรมที่จะก่อเกิด เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิในทางกฎหมายด้วยตนเอง ภายใต้อำนาจหน้าที่ที่กฎหมายได้กำหนดไว้

โครงสร้างทางการบริหารของ อบต. นั้นจะมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งที่เป็นสมาชิกโดยตำแหน่ง (สมาชิกที่มาจากการแต่งตั้ง) ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์

ประจำตำบล และสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งหมู่บ้านละ 2 คน ในการบริหารงานจะมีรูปแบบคล้ายกับระบบรัฐสภา กล่าวคือ มีสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะฝ่ายนิติบัญญัติ และมีคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะฝ่ายบริหาร

ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ได้กำหนดให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบล ร่างข้อบังคับตำบล ร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี และร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม นอกจากนี้ยังมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามนโยบาย และแผนพัฒนาตำบล กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ ส่วนคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามมติข้อบังคับและแผนพัฒนาตำบล รับผิดชอบการบริหารกิจการองค์การบริหารส่วนตำบลต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จัดทำแผนพัฒนาตำบล และงบประมาณรายจ่ายประจำปี รายงานผลการปฏิบัติงานให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลทราบอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง รวมทั้งปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย โดยมีพนักงานส่วนตำบลเป็นของตนเอง (ชัยวุฒิ บัวทอง, 2539 : 2-3)

การให้ชุมชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงน่าจะเป็นสิ่งที่ดี ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนเหล่านั้นเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเหตุการณ์ เข้าใจถึงปัญหา และเมื่อตัดสินใจปัญหาใดแล้วก็สามารถดำเนินการได้ทันทีไม่จำเป็นต้องรอคำสั่ง หรือคำอนุมัติจากราชการเบื้องบน (ประหยัด หงษ์ทองคำ, 2523 : 17)

แต่เนื่องจาก อบต. มีภาระหน้าที่ความรับผิดชอบหลายด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการพัฒนาและบริการด้านหนึ่ง และการบังคับใช้กฎหมายอีกด้านหนึ่ง ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่ากิจกรรมของ อบต. มักเน้นไปในการพัฒนาและบริการเป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับ อบต. ยังขาดวิสัยทัศน์ในการดำเนินงาน โดยมักมองเพียงการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า โดยลืมที่จะมองภาพการพัฒนาและแก้ไขปัญหาระยะยาว รวมถึงการขาดแผนพัฒนาตำบลที่ชัดเจนในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

ดังนั้นการศึกษาบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล และบริหารกิจการของ อบต. ให้เป็นไปตามข้อบังคับของแผนพัฒนาตำบล จึงทำให้ทราบถึงบทบาทของคณะกรรมการบริหารในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมว่าอยู่ในระดับใด มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้างที่มีผลต่อบทบาท ซึ่งอาจเป็นประโยชน์

ต่อการนำไปพัฒนา และปรับปรุงบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. เพื่อนำไปใช้ในการบริหาร อบต. ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในจังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในจังหวัดสงขลา
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในจังหวัดสงขลา

สมมติฐานในการวิจัย

1. คณะกรรมการบริหาร อบต. ที่ทำงานใน อบต. ที่ต่างชั้นกัน จะมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน
2. คณะกรรมการบริหาร อบต. ที่มีความแตกต่างในด้าน เพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่งที่ดำรงอยู่ และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง จะมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน
3. คณะกรรมการบริหาร อบต. ที่มีความรู้ความเข้าใจต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน จะมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน
4. คณะกรรมการบริหาร อบต. ที่มีเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน จะมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในจังหวัดสงขลา
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในจังหวัดสงขลา
3. ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และแนวทางปฏิบัติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในจังหวัดสงขลา

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ที่มีความชัดเจน เชื่อถือได้ และเพื่อความสะดวกในการศึกษา ผู้ศึกษาจึงทำการศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา ที่ได้รับการประกาศยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลในปี พ.ศ.2540 ซึ่งมีทั้งสิ้น 121 แห่ง โดยจะทำการสอบถามความรู้ความเข้าใจในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เจตคติที่คณะกรรมการบริหาร อบต. มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงถึงบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

1.1 ชั้นของ อบต. การศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษาจากคณะกรรมการบริหาร อบต. ที่ทำงานใน อบต. แต่ละชั้น

การแบ่งชั้นของ อบต. ดูจากรายได้ที่ อบต. จัดเก็บได้เอง โดยไม่รวมเงินอุดหนุนจากรัฐ

ดังนี้

อบต.ชั้น1	มีรายได้จากการจัดเก็บ	มากกว่า 20 ล้านบาท
อบต.ชั้น2	มีรายได้จากการจัดเก็บ	12-20 ล้านบาท
อบต.ชั้น3	มีรายได้จากการจัดเก็บ	6-12 ล้านบาท
อบต.ชั้น4	มีรายได้จากการจัดเก็บ	3-6 ล้านบาท

อบต.ชั้น5 มีรายได้จากการจัดเก็บ ไม่เกิน 3 ล้านบาท

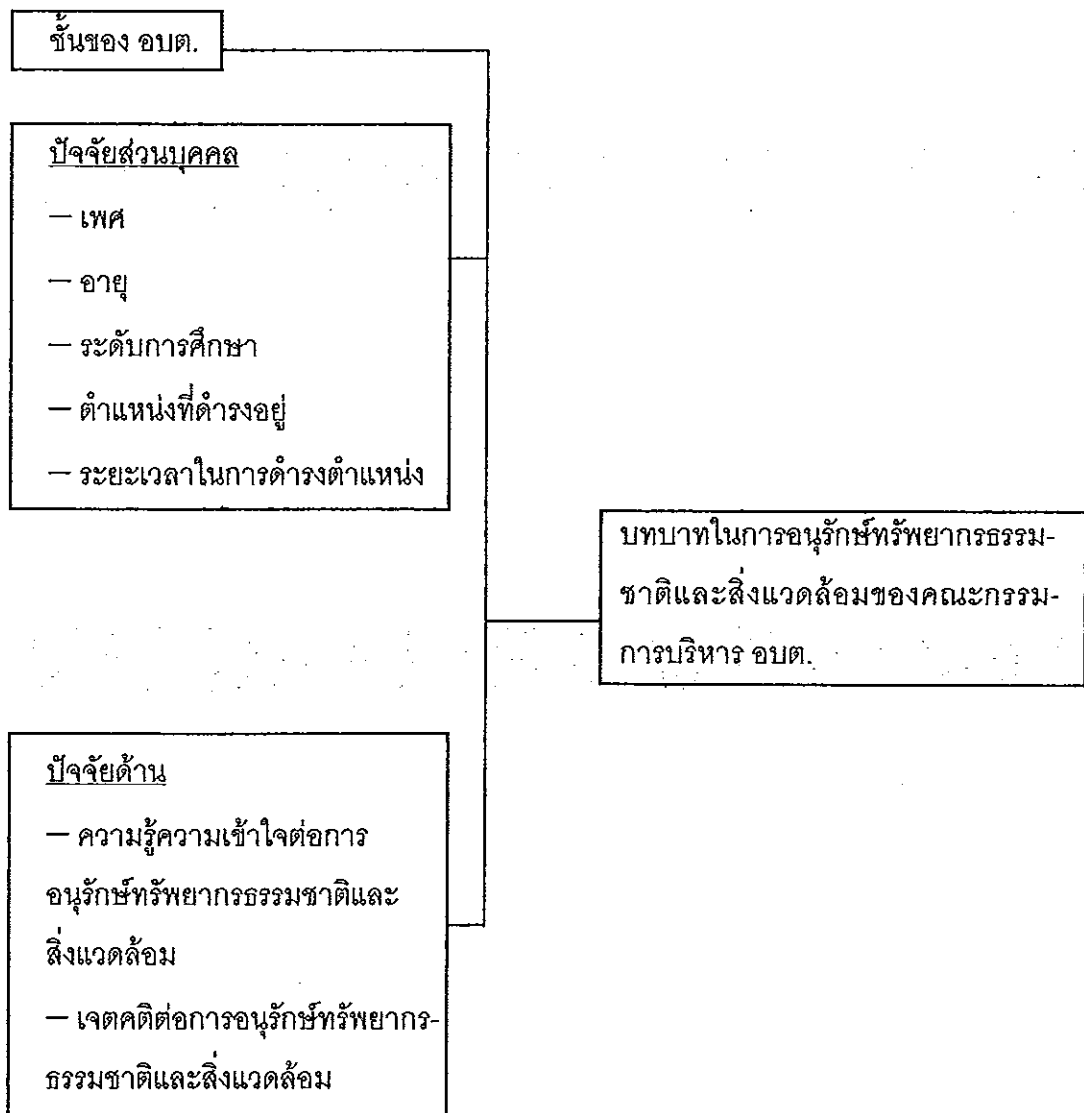
1.2 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งที่ดำรงอยู่ และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง

1.3 ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

ได้แก่ บทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการบริหาร อบต.

กรอบแนวคิดในการวิจัย

นियามศัพท์เฉพาะ

บทบาท หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตามสถานภาพที่ควรกระทำ หรือต้องกระทำตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537

คณะกรรมการบริหาร อบต. หมายถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านไม่เกิน 2 คน และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งได้รับเลือกตั้งไม่เกิน 4 คน อบต. แต่ละแห่งมีคณะกรรมการบริหารไม่เกิน 7 คน

การอนุรักษ์ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามความต้องการที่พอเหมาะ ไม่ทำให้เกิดการสูญเสีย และการทำลาย ทั้งนี้เพื่อประหยัดไว้ใช้ในอนาคต

ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง ดิน น้ำ ป่าไม้ อากาศ ฯลฯ และสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเองหรือมีอยู่ตามธรรมชาติ อันจะอำนวยประโยชน์ให้แก่มนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ได้

สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเราที่เป็นทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต หรือที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม ซึ่งจะมีอิทธิพลและมีผลเกี่ยวข้องกับมนุษย์ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การระวัง ป้องกัน รักษา และรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามความต้องการที่พอเหมาะไม่ก่อให้เกิดการสูญเสีย และใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อการมีใช้ในอนาคต

บทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การปฏิบัติตามสถานภาพที่ควรกระทำหรือต้องกระทำในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537

เจตคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง สภาพความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากประสบการณ์ในการเรียนรู้ และมีผลตอบสนองในลักษณะของการยอมรับ หรือไม่ยอมรับ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงจำเป็นต้องศึกษาแนวความคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐาน และเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย โดยมีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาท
2. แนวความคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น
3. แนวความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. แนวนโยบายของรัฐต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด
6. อบต. กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
7. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเจตคติ
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาท

1.1 ความหมายของบทบาท

ได้มีผู้อธิบายและให้ความหมายของคำว่าบทบาทไว้มากมายแตกต่างกัน ดังนี้

คิง และ มอร์แกน (1975 : 594) กล่าวว่า บทบาท คือรูปแบบของพฤติกรรมที่ถูกต้อง
หมาย

อุทัย หิรัญโต (2519 : 120)กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ หรือแสดงออก
ของคน ซึ่งคนอื่นคาดคิด หรือคาดหวังว่าจะทำเมื่ออยู่ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่งใน
ลักษณะที่คล้ายคลึงกัน

อมรา พงศาพิชญ์ (2521 : 91) ให้คำจำกัดความว่า บทบาท เป็นสิทธิและหน้าที่ใน
การประพฤติปฏิบัติที่บุคคลหนึ่งมีต่อบุคคลอื่นในสังคม

สุภัตรา สุภาพ (2522 : 58) กล่าวว่า บทบาท คือการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ตาม
สถานภาพ หรือตำแหน่ง

ณรงค์ เสียงประชา (2528 : 75) ได้อธิบายว่า บทบาท เป็นพฤติกรรมที่ปฏิบัติตามสถานภาพ หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำ

งามพิศ สัตย์สงวน (2537 : 101) กล่าวว่า บทบาท คือพฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่าง ๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร (Role Expectation) เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคมเพื่อทำให้คู่สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้

กล่าวโดยสรุป บทบาท หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตามสถานภาพที่ควรกระทำ หรือต้องกระทำ ตามที่บุคคลอื่นได้คาดหวังไว้

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

หน่วยการปกครองแต่ละระดับจะมีสมรรถนะ หรือความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่มากขึ้นน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่ง คือ บทบาท (roles) ที่แต่ละหน่วยงานหรือองค์การถูกกำหนดให้ บทบาทจึงเป็นส่วนที่กำหนดตำแหน่งให้กับบุคคล หรือกลุ่มองค์การว่าจะอยู่ตรงไหน และมีหน้าที่อะไร บทบาทมีความสำคัญ 4 ประการ คือ (อาคม ใจแก้ว, 2534 : 10, อ้างถึงใน อาทร คุระวรรณ และ อาคม ใจแก้ว, 2538 : 10)

1. เป็นกลไกช่วยควบคุมสังคม
2. เป็นกลไกจำแนกหน้าที่เฉพาะด้าน
3. ช่วยให้เกิดการประสานกิจกรรมระหว่างฝ่ายต่าง ๆ
4. เป็นกลไกที่ช่วยในการแพร่กระจายวัฒนธรรม

การแสดงบทบาทของบุคคลที่จะนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร และตนเองหรือสังคมนั้น จำเป็นต้องมีปัจจัยส่งเสริมเพื่อให้สามารถแสดงบทบาทได้ดีและถูกต้องยิ่งขึ้น โดยมีปัจจัยที่สำคัญ ดังนี้ (พัชนี วรกวิน, 2522 : 36, อ้างถึงในอาทร คุระวรรณ และ อาคม ใจแก้ว, 2538 : 11-12)

1. ความต้องการ (need) เป็นแรงจูงใจในการทำงานเพื่อสนองความต้องการของผู้แสดงบทบาทให้เป็นที่ยอมรับต่อองค์กร หรือสังคม
2. การสื่อสาร (communication) ได้แก่ การติดต่อ ประสานงานเพื่อให้เกิดความเข้าใจในบทบาทได้ชัดเจนไม่คลุมเครือ
3. การคล้อยตาม (comformity) เป็นปัจจัยที่ทำให้บทบาทของผู้แสดงไม่เกิดความขัดแย้งในการแสดงออก ซึ่งพฤติกรรมในทางปฏิบัติที่เป็นปทัสถานของกลุ่ม หรือสังคม

4. ความสามารถ (ability) เป็นปัจจัยที่สร้างบทบาทของผู้แสดงให้เห็นออกมาอย่างชัดแจ้ง (manifest role) เพื่อความสำเร็จของงาน

2. แนวความคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

แนวความคิดในการให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ปกครองและบริหารกันเองนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างมากกับแนวความคิดในการกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization) ซึ่งหลักในการกระจายอำนาจการปกครองนี้มีเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้โดยมีความเป็นอิสระ ปลอดภัยจากการชี้นำจากรัฐบาลกลาง พอลที่จะสนองความต้องการของพลเมืองในท้องถิ่นได้ แต่ทั้งนี้ในด้านนโยบายที่สำคัญ ๆ ยังคงต้องยึดตามส่วนกลางอยู่ เช่น นโยบายการเงินการคลัง นโยบายการป้องกันประเทศ เป็นต้น ดังนั้นหน่วยการปกครองท้องถิ่นจึงมีความเป็นอิสระในระดับหนึ่งในการที่จะดำเนินกิจกรรมบริหารตนเองได้ แต่อีกส่วนหนึ่งนั้นรัฐบาลกลางยังคงต้องคงเอกลิทธิในการควบคุมไว้ ทั้งนี้เพื่อรักษาสภาพความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความมั่นคงของชาติไว้นั่นเอง (ชูศักดิ์ เทียงตรง, 2528 : 64)

2.1 ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

ได้มีผู้ให้คำนิยามหรือความหมายของการปกครองท้องถิ่นไว้มากมาย ดังนี้

John J. Clarke (1951 : 1) ได้ให้ความหมายของ การปกครองท้องถิ่น ว่าหมายถึง หน่วยการปกครองที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการให้บริการแก่ประชาชนในเขตพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใดโดยเฉพาะ และหน่วยการปกครองดังกล่าวนี้จัดตั้งและอยู่ในความดูแลของรัฐบาลกลาง

William V. Holloway (1951 : 398) ให้คำนิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองของชุมชนแห่งหนึ่งแห่งใดที่มีองค์กรเกิดขึ้น ทำหน้าที่ในเขตพื้นที่ที่กำหนด มีอำนาจในการบริหารงาน และมีอำนาจในการวินิจฉัย ตัดสินใจ และมีสภาท้องถิ่นเป็นหน่วยงานสำคัญขององค์กรนี้

William A. Robson (1953 : 574) ให้ความหมายว่า การปกครองท้องถิ่น เป็นหน่วยการปกครองซึ่งรัฐได้จัดตั้งขึ้น และให้มีอำนาจปกครองตนเอง (autonomy) มีสิทธิตามกฎหมาย (legal right) และต้องมีองค์กรที่จำเป็นในการปกครอง (necessary organization) เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ให้สมความมุ่งหมายของการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ

ดำรง ลัทธพิพัฒน์ (2515 : 113) กล่าวว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึงกระบวนการปกครองตนเองโดยประชาชนในหน่วยชุมชน หรือหน่วยการปกครอง (Political Subdivision) ต่าง ๆ ที่มีอยู่ทั่วไปตามพื้นที่ของประเทศ ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองหรืออาจเรียกได้ว่าเป็นหน่วยรัฐบาลท้องถิ่น

ประธาน คงฤทธิศึกษากร (2535 : 11) ได้ให้ความหมายของ การปกครองท้องถิ่น ว่าเป็นระบบการปกครองที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการปกครองรัฐ และโดยนัยนี้จะเกิดมืองค์การทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นนั้น ๆ องค์การนี้จัดตั้งและถูกควบคุมโดยรัฐบาลกลาง แต่ก็มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเองได้

กล่าวโดยสรุป การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การที่รัฐบาลกลางยินยอมมอบอำนาจหรือกระจายอำนาจบางส่วน หรือทั้งหมดของตนไปให้ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการบริหารท้องถิ่นของตนเอง โดยรัฐบาลกลางยังคงไว้ซึ่งอำนาจในการตัดสินใจได้

2.2 บทบาทและความสำคัญของหน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

หน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่นนับเป็นหน่วยงานของรัฐอีกหน่วยงานหนึ่งที่เกิดจากการกระจายอำนาจให้แก่หน่วยการปกครองท้องถิ่นให้ได้มีโอกาสบริหารงานอย่างใกล้ชิดและเข้าถึงประชาชน อีกทั้งยังสามารถรับทราบปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นได้อย่างชัดเจนอีกด้วย ดังนั้นการเกิดขึ้นของหน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่นจึงมีบทบาทและมีความสำคัญดังต่อไปนี้ (กองราชการส่วนตำบล, 2539 : 64-65)

1. เป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของรัฐบาล การจัดตั้งหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นจะเป็นการมอบหน้าที่ของรัฐบาลในส่วนกลางไปให้กับประชาชนในท้องถิ่นให้มีอำนาจในการปกครองตนเองอย่างแท้จริง โดยผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชนจะให้อำนาจที่ได้จากรัฐบาลกลางในการกำหนดนโยบายและควบคุมการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของท้องถิ่นและดำเนินถึงนโยบายของรัฐบาลกลาง และแนวนโยบายแห่งรัฐด้วย ดังนั้นจึงถือว่าการแบ่งเบาภาระอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบจากรัฐบาลกลางลงไปปฏิบัติงานในพื้นที่แต่ละแห่งด้วย

2. เป็นการเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองของประชาชน และเป็นการให้ความรู้ในการบริหารงานของท้องถิ่น สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นบุคคลในพื้นที่ จึง

สามารถที่จะมองเห็นจุดบกพร่องของตนเอง รวมทั้งนำทรัพยากรที่มีอยู่เข้ามาแก้ไขปัญหาและอุปสรรคได้อย่างถูกต้อง

3. เป็นการกระจายทรัพยากรบุคคลสู่ท้องถิ่นในการบริหารงานของหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานจนเกิดความชำนาญ และทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ จึงถือว่าเป็นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในทางหนึ่ง และยังเป็นกระจายทรัพยากรบุคคลให้ไปปฏิบัติงานในพื้นที่ต่างๆ มิให้กระจุกตัวอยู่เฉพาะในเขตเมืองใหญ่อีกทางหนึ่งด้วย จะเห็นได้ว่าปัจจุบันมีข้าราชการหรือพนักงานลูกจ้างของท้องถิ่นจำนวนไม่น้อยที่มีความรู้ความสามารถเป็นอย่างดี นอกจากนี้การที่หน่วยการปกครองท้องถิ่นได้มีบุคลากรในการปฏิบัติงานในพื้นที่ของตนเองจะทำให้เกิดความรู้สึก รัก ห่วงแหน ผูกพัน และตั้งใจทำงานให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นตนมากที่สุดอีกด้วย

2.3 การปกครองท้องถิ่นของไทย

การจัดระเบียบบริหารราชการของไทยภายหลัง พ.ศ.2475 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแล้ว ก็ได้พระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2476 ขึ้นมาบังคับใช้ ซึ่งเป็นมาตรการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ในส่วนของการปกครองท้องถิ่นได้มีมาตรการกระจายอำนาจการบริหารในลักษณะของการจัดการสาธารณะที่เรียกว่ากิจการของท้องถิ่นโดยแท้ขึ้น ซึ่งในทางวิชาการถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาไปสู่มาตรการกระจายอำนาจบริหารต่อไป (นอบ คงพูน, 2537 : 19) สำหรับรูปแบบการปกครองท้องถิ่นมีอยู่ด้วยกัน 6 รูปแบบ คือ

1. เทศบาล
2. สุขาภิบาล
3. องค์การบริหารส่วนจังหวัด
4. กรุงเทพมหานคร
5. เมืองพัทยา
6. องค์การบริหารส่วนตำบล

1. เทศบาล

เทศบาลจัดตั้งขึ้นครั้งแรกตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2476 โดยมีมุ่งหวังที่จะยกฐานะตำบลต่าง ๆ ทั่วประเทศในขณะนั้นจำนวนประมาณ 4,800 ตำบล ขึ้นเป็นเทศบาล โดยไม่มีการจัดตั้งการปกครองท้องถิ่นรูปแบบอื่นได้อีก แต่ปรากฏว่าไม่สามารถดำเนินการได้สำเร็จ เพราะ

ฐานะของตำบลแตกต่างกัน ราษฎรส่วนมากขาดความรู้ ความเข้าใจ และไม่สนใจในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล และได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเทศบาลอยู่หลายครั้งจนครั้งสุดท้ายได้มีการตราพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 ขึ้น ยังคงใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน โดยได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมอีกจำนวน 9 ฉบับ ฉบับสุดท้ายคือ ฉบับที่ 9 พ.ศ.2523

2. สุขาภิบาล

ปัจจุบันการจัดตั้งสุขาภิบาลเป็นไปตามพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ.2495 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2511 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2528 การจัดตั้งสุขาภิบาลมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ฝึกการปกครองตนเองร่วมกับทางราชการ โดยเน้นหน้าที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเป็นการเตรียมท้องถิ่นให้พร้อมที่จะยกฐานะเป็นเทศบาลในโอกาสต่อไป สำหรับในการบริหารงานสุขาภิบาลนั้นจะมีการบริหารงานในรูปคณะกรรมการ ที่เรียกว่า "คณะกรรมการสุขาภิบาล" ซึ่งทำหน้าที่ในการตราข้อบังคับ วางนโยบาย และบริหารสุขาภิบาล

3. องค์การบริหารส่วนจังหวัด

ตามพระราชบัญญัติระเบียบราชการบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2498 มีการแก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบันรวม 11 ฉบับ การจัดตั้งสภาจังหวัดได้จัดตั้งครั้งแรก พ.ศ.2477 ตามนัยพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ.2476 ที่กำหนดให้มีสภาจังหวัด ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับงบประมาณที่ทางจังหวัดแบ่งสรรเงินอุดหนุนของรัฐบาลระหว่างเทศบาลในจังหวัด ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติสภาจังหวัด พ.ศ.2481 ให้สภาจังหวัดแยกออกจากกฎหมายเทศบาล ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการจังหวัด และให้มีองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นองค์การปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ.2498 ล่าสุดพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540 มีลักษณะการบริหารแบบรัฐสภาคล้ายกับเทศบาล ผู้บริหารมาจากการเลือกตั้งของประชาชน โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีหน้าที่เป็นผู้ประสานแผนการพัฒนา หรือวางแผนพัฒนาจังหวัดในส่วนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเท่านั้นที่เป็นงานหลัก

4. กรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครมีวิวัฒนาการมาจากการรวมจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีเข้าด้วยกันเป็น "นครหลวงกรุงเทพธนบุรี" ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 24 และ 25 ลงวันที่ 21 ธันวาคม 2514 ต่อมาได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 เปลี่ยนรูปนครหลวงกรุงเทพธนบุรีเป็นกรุงเทพมหานคร ซึ่งยังคงเป็นจังหวัด แต่ในขณะเดียวกันก็มีสภากรุงเทพมหานครเป็นลักษณะของหน่วยการปกครองท้องถิ่น หลังจากนั้นได้มีการปรับปรุงแก้ไขการปกครองในรูปกรุงเทพมหานครอีก 2 ครั้ง ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุง-

เทพมหานคร พ.ศ.2518 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2528 ซึ่งเป็นฉบับที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน และกำหนดให้กรุงเทพมหานครเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นแต่เพียงอย่างเดียว มิได้เป็นจังหวัดอีกต่อไป

5. เมืองพัทยา

เมืองพัทยาจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ.2521 โดยจัดตั้งแทนสุขาภิบาลนาเกลือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เนื่องจากรัฐบาลเห็นว่าเขตสุขาภิบาลนาเกลือได้เจริญก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว และเป็นสถานที่ที่ตกตาอากาศที่มีชื่อเสียงที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย ทำรายได้ให้แก่ประเทศเป็นจำนวนมาก แต่ในขณะเดียวกันได้ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม สิ่งแวดล้อม การผังเมือง และการควบคุมการก่อสร้างอาคาร ทำให้มีผลกระทบต่อผลประโยชน์และรายได้ของชาติ โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว การปกครองท้องถิ่นรูปสุขาภิบาลไม่มีความเหมาะสมกับท้องถิ่นดังกล่าว จึงจำเป็นต้องจัดตั้งเมืองพัทยาซึ่งเป็นการบริหารส่วนท้องถิ่นรูปพิเศษแทน

6. องค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลเกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 โดยการยกฐานะสภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปี เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท องค์การบริหารส่วนตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นข้าราชการส่วนท้องถิ่น

2.4 พัฒนาการขององค์การบริหารส่วนตำบล

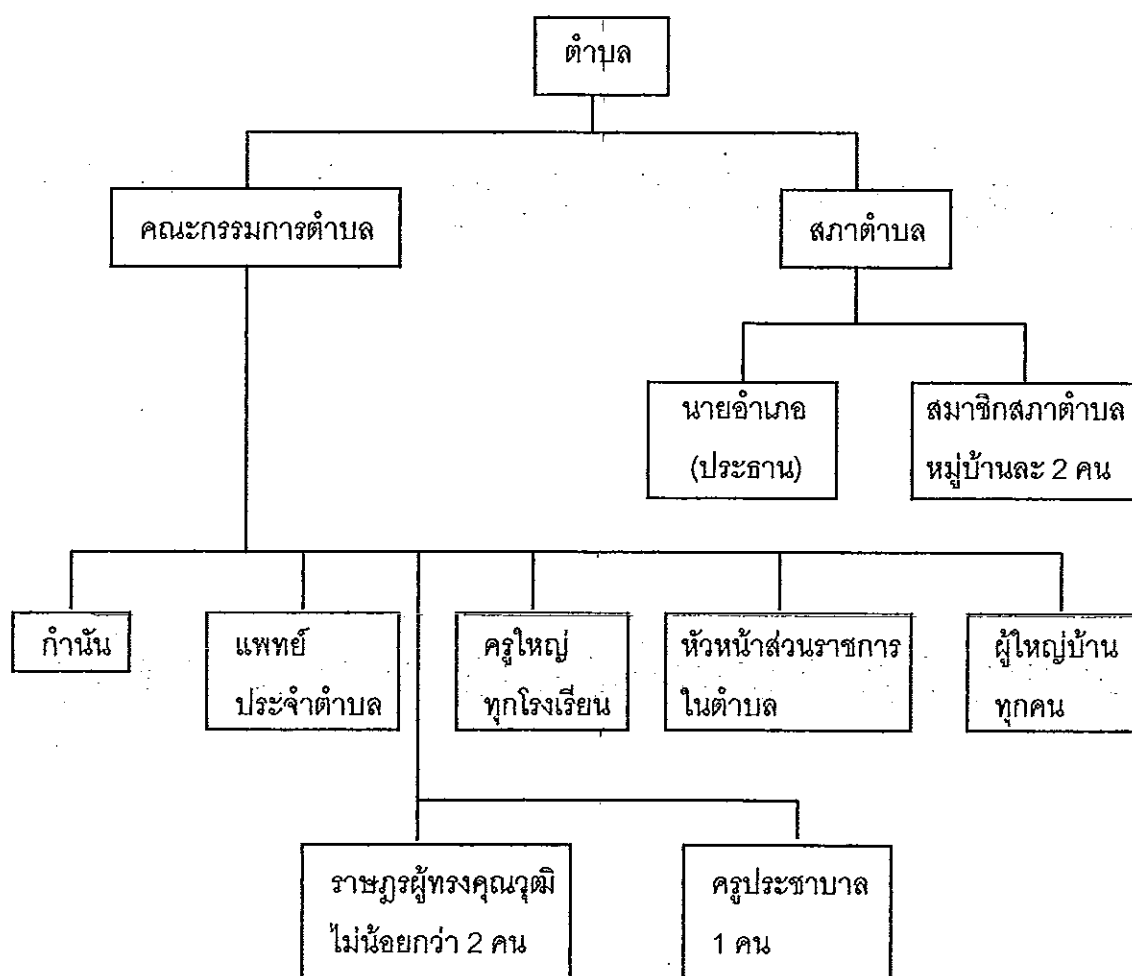
การปกครองตำบลหมู่บ้านเริ่มมาตั้งแต่กฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2440 และพัฒนามาเป็นพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 โดยเน้นตัวบุคคลอันได้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นตัวจักรสำคัญในการเป็นผู้นำปกครองประชาชนให้สงบสุข

จากการปกครองหมู่บ้านและตำบลในสมัยนั้นทางราชการได้พยายามให้หมู่บ้านและตำบลทำงานเป็นคณะ เพื่อให้มีการรับฟังความเห็นจากหลายฝ่ายอันจะเป็นประโยชน์และผลดีต่อการปกครองมากขึ้น

รูปแบบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตำบลได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขมาโดยตลอด ซึ่งมีครั้งที่สำคัญ ดังนี้ (ปรีชา เรื่องจันทร์, 2538 : 4-11)

1. สภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 222 / 2499

นับเป็นการปรับปรุงครั้งแรก ในการจัดระเบียบบริหารสภาตำบลและหมู่บ้าน หลังจากที่เกิดจอมพลแปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้นเห็นว่าการบริหารงานของตำบลและหมู่บ้านในชนบทของเรายังยึดถือความต้องการของทางราชการเป็นหลัก อาจไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนได้ จึงมีคำสั่งกระทรวงมหาดไทย เรื่องระเบียบบริหารราชการส่วนตำบลและหมู่บ้านให้จัดตั้งสภาตำบลขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตำบลอันจะมีผลให้การบริหารงานของตำบลได้เป็นไปตามความต้องการของประชาชน โดยรูปแบบการปกครองตำบลและหมู่บ้านตลอดจนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่อื่นคงมีอยู่ตามเดิม

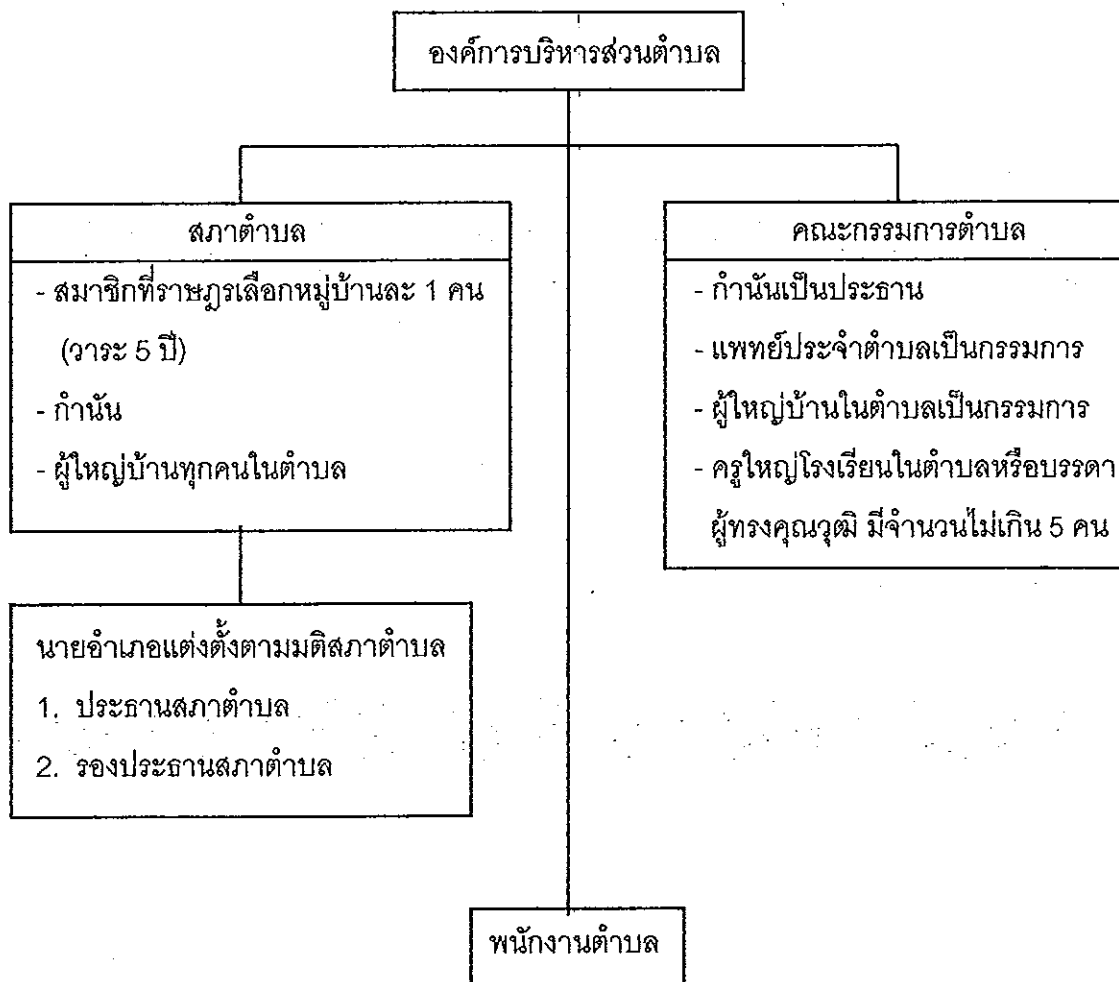

ภาพประกอบ 1 โครงสร้างการบริหารราชการส่วนตำบลและหมู่บ้านตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 222 / 2499

2. องค์การบริหารส่วนตำบล

เป็นการปรับปรุงครั้งที่สอง หลังจากที่กระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่งที่ 222 / 2499 จัดตั้งสภาตำบล ต่อมาจึงได้มีพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ. 2499 ปรับปรุงการปกครองตำบลให้ถูกต้องตามลักษณะราชการบริหารส่วนท้องถิ่น (Local Self-Government) ยิ่งขึ้น เรียกว่า องค์การบริหารส่วนตำบล

เป้าหมายของการจัดตั้งนั้นยังคงเหมือนกับสภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 222 / 2499 กล่าวคือ เพื่อให้เป็นองค์การพัฒนาการเมืองระบอบประชาธิปไตยและเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารงานในหน้าที่ของตำบลให้สูงขึ้น

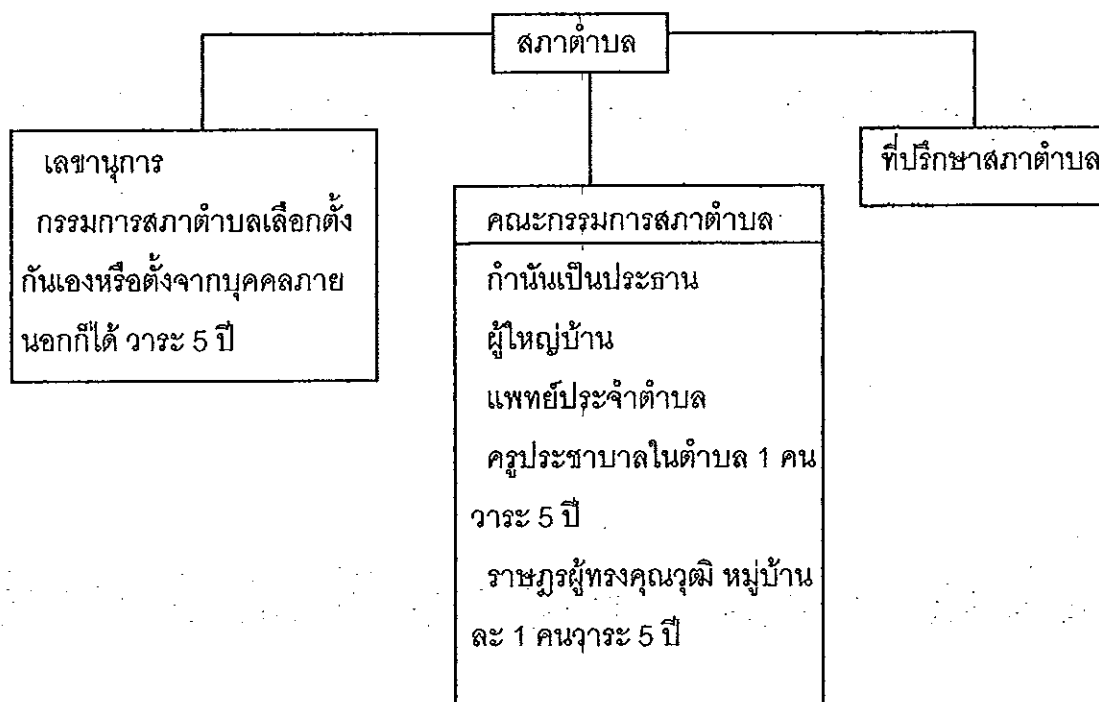

ภาพประกอบ 2 โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ.2499

3. สถาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 275 / 2509

เป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งที่สาม สาเหตุการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้เนื่องจากสถาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 222/2499 ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในปี พ.ศ. 2509 กระทรวงมหาดไทยจึงได้มีการปรับปรุงแก้ไขสถาตำบลให้เป็นรูปใหม่ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 275 / 2509 ลงวันที่ 1 มีนาคม 2509 โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในอันที่จะใช้สถาตำบลเป็นเครื่องมือส่งเสริมการพัฒนาการเมืองระบอบประชาธิปไตย (พพ.) ขึ้นดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดตั้งสถาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 275 / 2509

เป้าหมายของการจัดตั้งสถาตำบลครั้งนี้ ก็ยังเหมือนกับการจัดตั้งสถาตำบลรูปเดิม คือ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาการเมืองระบอบประชาธิปไตย และส่งเสริมการพัฒนาการบริหารระดับตำบลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

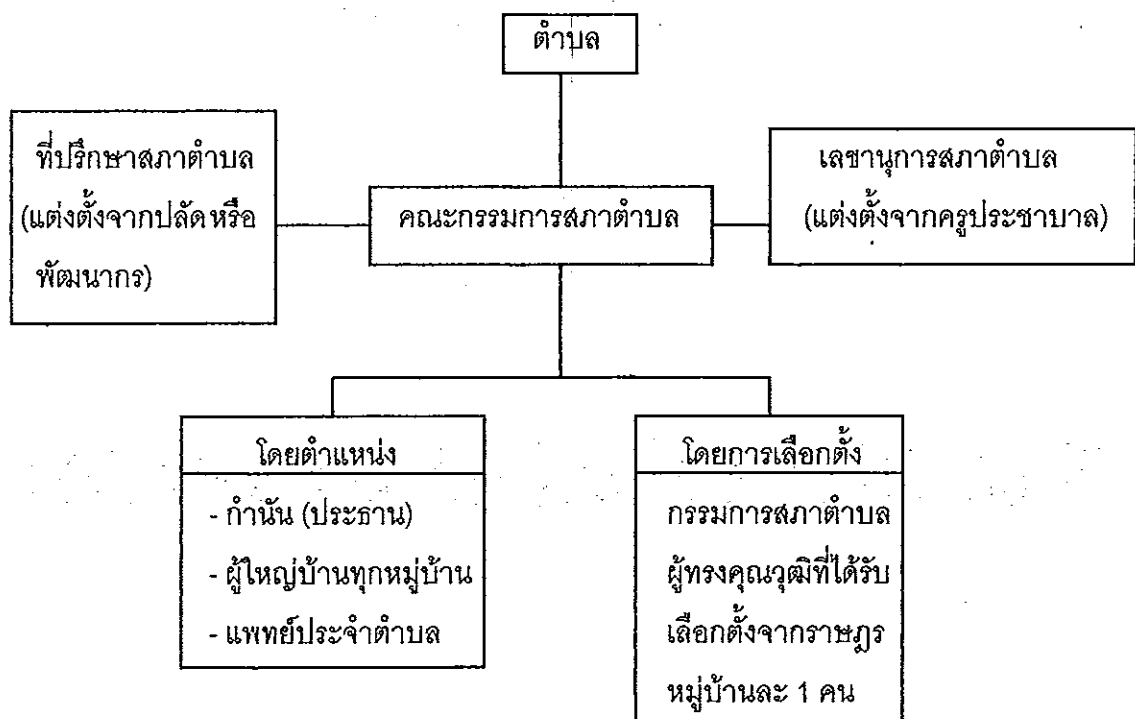

ภาพประกอบ 3 โครงสร้างสถาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 275 / 2509

4. สภาตำบลตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515

เป็นการปรับปรุงครั้งที่สี่ สาเหตุในการเปลี่ยนแปลงนั้นเนื่องจากคณะปฏิวัติได้พิจารณาเห็นว่าการจัดระเบียบบริหารของตำบลนั้นแยกกันอยู่หลายรูป เช่น สภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 222 / 2499 คำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 275 / 2509 และองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น บางรูปไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพได้ จึงควรแก้ไขปรับปรุงการจัดระเบียบบริหารของตำบลให้มีความมั่นคง มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับภาวะการณ์ในปัจจุบันยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ยกเลิกการจัดระเบียบการปกครองตำบลในรูปองค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากนี้ยังให้ยกเลิกสภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 222 / 2499 และคำสั่งที่ 275 / 2509 ภายในกำหนดระยะเวลา 3 ปี นับตั้งแต่วันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ออกให้

เป้าหมายของการจัดตั้งสภาตำบลตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326 นี้ยังเหมือนกับกับการจัดตั้งสภาตำบลรูปอื่น คือเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการปกครองตำบลซึ่งใช้เป็นองค์การพัฒนาการเมืองระบอบประชาธิปไตย และพัฒนาการบริหารของตำบล

ภาพประกอบ 4 โครงสร้างการบริหารสภาตำบลตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ.2515

5. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537

ประเทศไทยใช้รูปแบบการบริหารงานตำบลรูปแบบประกาศของคณะปฏิวัติที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 มาจนมีการปรับปรุงครั้งสุดท้าย เป็นพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

พระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 เป็นกฎหมายที่ใช้จัดระเบียบบริหารงานในตำบลแทนประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326 โดยปรับปรุงฐานะ และการบริหารงานของสภาตำบล และยังกำหนดให้มีการยกฐานะสภาตำบลที่มีรายได้ (ปรีชา เรื่องจันทร์, 2538 : 10-11) ไม่รวมเงินอุดหนุน 3 ปีซ้อนหลังติดต่อกันเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 บาท (ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539 : 20) ให้เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นราชการส่วนท้องถิ่นอีกด้วย

นับแต่วันที่ 2 มีนาคม 2538 รูปแบบการบริหารตำบลแบ่งเป็น 2 รูปแบบ (ปรีชา เรื่องจันทร์, 2538 : 11) คือ

- สภาตำบล เป็นนิติบุคคลมีทั้งหมดทั่วประเทศ 6,251 แห่ง
- องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นนิติบุคคลและราชการบริหารส่วนท้องถิ่นมีทั้งหมด 617 แห่ง

และหากรวมกับที่ได้ประกาศจัดตั้งใหม่ในปี 2539 อีก 2,143 แห่งใน 71 จังหวัด แล้วจะทำให้ขณะนี้ไม่มีสภาตำบลเพียง 4,201 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสิ้น 2,760 แห่ง (กองราชการส่วนตำบล, 2539 : 63) และในปี 2540 ก็ได้ประกาศจัดตั้งเพิ่มอีก 3,637 แห่ง ทำให้ปัจจุบันมี อบต. ทั้งสิ้น 6,397 แห่ง

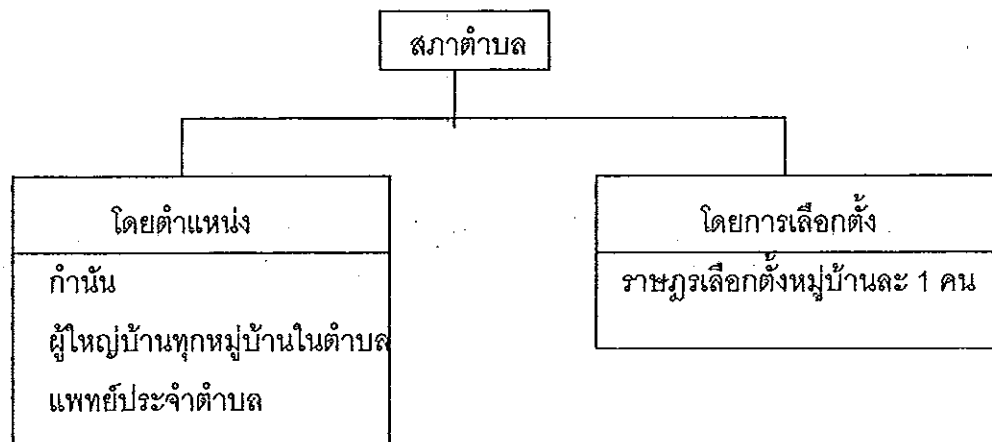
องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นหน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่มีอิสระในระดับหนึ่งในการบริหารการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจะเป็นไปอย่างอิสระ มีอำนาจในการบริหาร การกำหนดนโยบายและการตัดสินใจการจัดทำแผนพัฒนาตำบล การทำนิติกรรมที่จะก่อเกิดการเปลี่ยนแปลง โอน สงวนหรือระงับซึ่งสิทธิในทางกฎหมายด้วยตนเอง ภายใต้อำนาจหน้าที่ ที่กฎหมายได้กำหนดไว้ (กองราชการส่วนตำบล, 2539 : 63)

โครงสร้างสภาตำบล (ปรีชา เรื่องจันทร์, 2538 : 11-16)

สมาชิกสภาตำบล ประกอบด้วยสมาชิก 2 ส่วน คือ

1. สมาชิกโดยตำแหน่ง ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านของทุกหมู่บ้านในตำบล และ แพทย์ประจำตำบล

2. สมาชิกซึ่งได้รับเลือกตั้ง หมู่บ้านละ 1 คน มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี ทั้งนี้สภาตำบลมีเลขานุการสภาตำบล 1 คน (มาตรา 19) ซึ่งสภาตำบลเป็นผู้พิจารณาเลือกจากข้าราชการที่ปฏิบัติงานในตำบลนั้น หรือจากบุคคลอื่นที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเช่นเดียวกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาตำบลตามมาตรา 8

ภาพประกอบ 5 โครงสร้างสภาตำบล

คุณสมบัติผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาตำบล

2.1 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาตำบล ต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติตาม ดังนี้

(1) มีสัญชาติไทยและมีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง (กำลังเสนอแก้ไขอายุผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้เป็น 18 ปีตามรัฐธรรมนูญ)

(2) มีภูมิดำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำ และมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านในตำบลนั้นเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสามเดือนจนถึงวันเลือกตั้ง

(3) ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

(4) ไม่เป็นคนวิกลจริตหรือสติฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

2.2 ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้ง ต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

- (1) มีสัญชาติไทยและมีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
- (2) ภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำ และมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านตำบลนั้นเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหกเดือน จนถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง
- (3) ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช
- (4) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพ วิกฤจจริต จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ติดยาเสพติดให้โทษหรือเป็นโรคตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศกำหนดไว้สำหรับคุณสมบัติของผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่
- (5) ไม่เป็นสมาชิกรัฐสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น ข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น หรือพนักงานองค์การของรัฐ
- (6) ไม่เป็นผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หรือสารวัตรกำนัน
- (7) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่าทุจริตต่อหน้าที่
- (8) ไม่เคยถูกผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้ออกจากตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือแพทย์ประจำตำบลตามพระราชบัญญัตินี้
- (9) ไม่เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก โดยพ้นโทษมาแล้วไม่ถึงสามปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ
- (10) ไม่เป็นผู้มีพฤติกรรมในทางทุจริต หรือเสื่อมเสียทางศีลธรรม
- (11) ไม่เคยถูกผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งหรือสภาตำบลมีมติให้พ้นจากตำแหน่งสมาชิก ซึ่งได้รับเลือกตั้ง เว้นแต่จะพ้นห้าปีนับแต่วันพ้นจากตำแหน่งจนถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

การบริหารงาน

สภาตำบลมีกำนันเป็นประธานสภาตำบล และมีรองประธานสภาตำบลหนึ่งคน ประธานสภาตำบลมีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินกิจการตามมติของสภาตำบลภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายได้กำหนดไว้ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสภาตำบล และบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการในการทำนิติกรรมของสภาตำบลจะต้องประกอบด้วยบุคคล 3 คน คือ ประธานสภาตำบล เลขานุการสภาตำบล และสมาชิกสภาตำบลอีกหนึ่งคน (มาตรา 27) และให้จัดให้มีการประชุมสภาตำบลไม่น้อยกว่าเดือนละ 1 ครั้ง

โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล จะมีรูปแบบคล้ายกับระบบรัฐสภา ประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

1. สภาองค์การบริหารส่วนตำบล จะประกอบด้วย

สมาชิกโดยตำแหน่ง ได้แก่

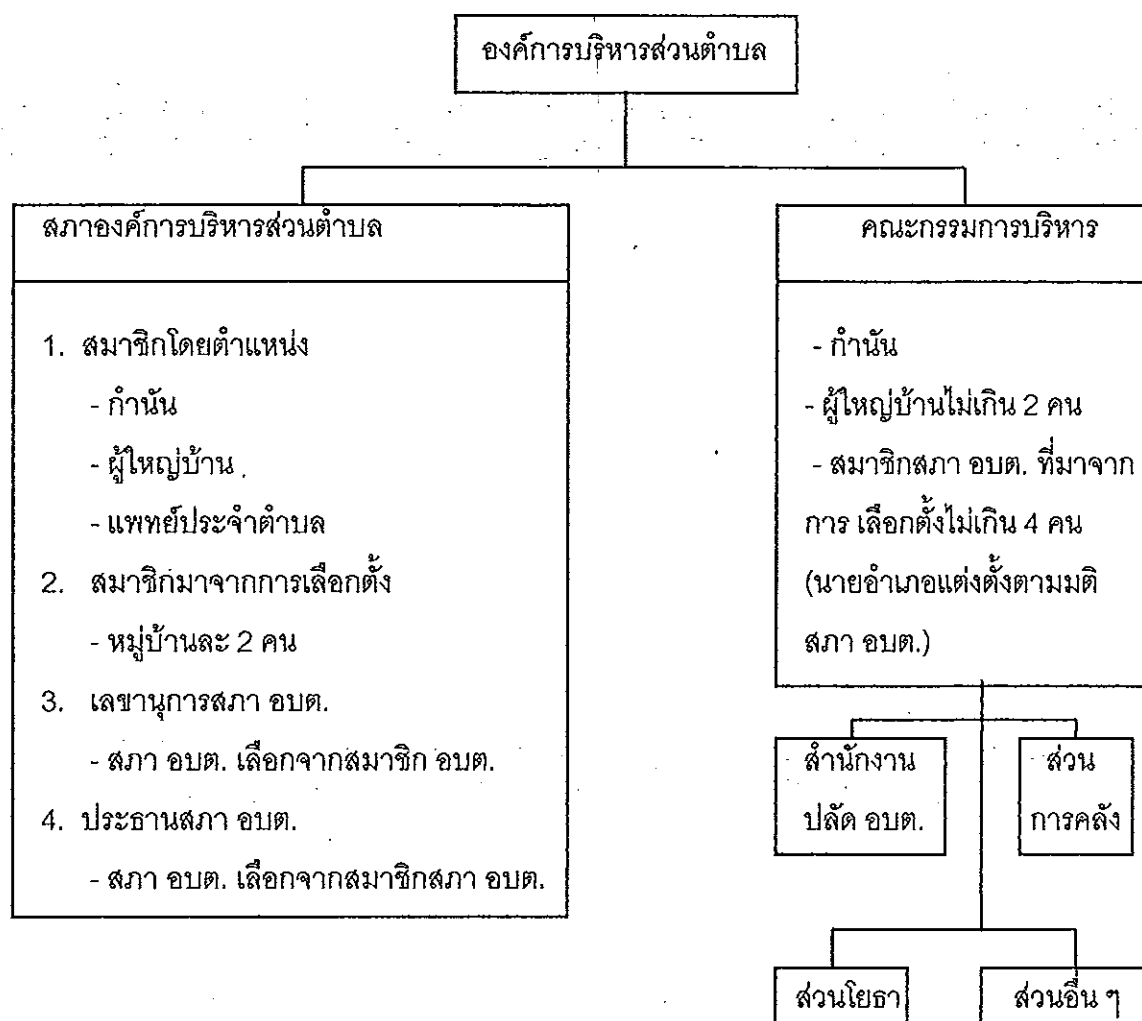
1.1 กำนัน

1.2 ผู้ใหญ่บ้านของทุกหมู่บ้านในเขตตำบล

1.3 แพทย์ประจำตำบล

สมาชิกซึ่งได้รับเลือกตั้ง ราษฎรเลือกตัวแทนหมู่บ้านละ 2 คน โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี

คุณสมบัติของผู้เลือกตั้ง และผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กฎหมายได้กำหนดไว้ (มาตรา 47) ให้ถือคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามเช่นเดียวกับสภาตำบล

ภาพประกอบ 6 โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลตาม พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

2. การบริหารงาน

2.1 สภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีประธานสภา และรองประธานสภาคนหนึ่ง เลือกจากสมาชิกสภาฯ มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี และเลือกสมาชิกสภาฯ ซึ่งคนหนึ่งเป็นเลขานุการ (วาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี) สมาชิกสภาฯ ซึ่งดำรงตำแหน่งข้างต้นทั้ง 3 ตำแหน่ง จะได้ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการบริหารและเดียวกันอีกมิได้

สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบล เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล
- (2) พิจารณา และให้ความเห็นชอบร่างข้อบังคับตำบล ร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี และร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม
- (3) ควบคุมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารให้เป็นไปตามนโยบาย และแผนพัฒนาตำบลตาม (1) และกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

2.2 คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล นายอำเภอแต่งตั้งจาก

- (1) กำนัน
- (2) ผู้ใหญ่บ้านไม่เกิน 2 คน
- (3) สมาชิกสภาฯ ซึ่งได้รับเลือกตั้งไม่เกิน 4 คน

บุคคลใน (2) และ (3) แต่งตั้งตามมติของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลให้คณะกรรมการบริหารเลือกสมาชิกคนหนึ่งเป็นประธาน และอีกคนหนึ่งเป็นเลขานุการ คณะกรรมการบริหาร ดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี

ในการบริหารงาน องค์การบริหารส่วนตำบลมีพนักงานส่วนตำบลเป็นของตนเอง และอาจแบ่งการบริหารงานออกเป็น

- (1) สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
- (2) ส่วนต่าง ๆ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้ตั้งขึ้น

เพื่อประโยชน์แก่กิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลอาจร้องขอให้ข้าราชการพนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นไปดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นการชั่วคราวได้

คณะกรรมการบริหารมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) บริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามข้อบังคับ และแผนพัฒนาตำบล และรับผิดชอบการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
- (2) จัดทำแผนพัฒนาตำบล และงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อเสนอให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลพิจารณาให้ความเห็นชอบ

(3) รายงานผลการปฏิบัติงาน และการใช้จ่ายเงินให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลทราบ อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

(4) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ทางราชการมอบหมาย

อำนาจหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ที่จะต้องทำ 8 ประการ และหน้าที่ที่อาจจัดทำ 11 ประการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

หน้าที่ที่ต้องจัดทำ

- (1) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำ และทางบก
- (2) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัด ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- (3) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
- (4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- (5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- (6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- (7) คุ้มครองดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (8) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย

หน้าที่ที่อาจจัดทำ

- (1) ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภคและการเกษตร
- (2) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- (3) ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
- (4) ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจและสวน สาธารณะ
- (5) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์
- (6) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครัวเรือน
- (7) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
- (8) การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน
- (9) หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล

(10) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม

(11) กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์

รายได้

องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดเก็บรายได้ด้วยตนเอง จึงมีรายได้จากหลายทาง คือ

(1) ภาษีอากร

1.1 ภาษีที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเอง

- ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีป้าย อากรการฆ่าสัตว์

1.2 ภาษีที่ได้รับจัดสรรจากกระทรวงมหาดไทย

- ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ ภาษีสุรา และภาษีสรรพสามิต

1.3 ภาษีที่ได้รับจัดสรรจากจังหวัด ได้แก่ ภาษีรถยนต์และล้อเลื่อน

(2) ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขายสุรา และการเล่นการพนัน

(3) ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมตามกฎหมายที่ดิน

(4) รายได้จากทรัพยากรธรรมชาติ

- อากรังนกอีแอ่น ค่าธรรมเนียมน้ำบาดาล ค่าภาคหลวงไม้ อากรประมง

(5) ค่าภาคหลวงแร่ ค่าภาคหลวงปิโตรเลียม เงินตามกฎหมายอุทยาน

(6) องค์การบริหารส่วนตำบลอาจมีรายได้จาก

- ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับตามที่กฎหมายกำหนด

- รายได้จากทรัพย์สิน

- เงิน และทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้

- รายได้อื่นตามที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐจัดสรรให้

- เงินอุดหนุนจากรัฐบาล

(7) เงินกู้

3. แนวความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.1 ความหมายของการอนุรักษ์

มีผู้ให้ความหมายของการอนุรักษ์ (Conservation) ไว้ดังนี้

ทวี ทองสว่าง และทัศนีย์ ทองสว่าง (2523 : 1) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การรักษาสິงที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงสภาพ ไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การสูญเสียและการทำลายเกิดขึ้น

เกษม จันทรแก้ว (2530 : 8) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การเก็บรักษา สงวน ซ่อมแซม ปรับปรุง และการใช้อย่างสมเหตุต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อจะเอื้ออำนวยให้คุณภาพสูงสุดในการสนองความเป็นอยู่ของมนุษย์ตลอดไป

นิวัติ เรืองพานิช (2517 : 3) ให้ความหมายของการอนุรักษ์ว่า หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรให้เป็นประโยชน์แก่มหาชนมากที่สุด และใช้ได้เป็นเวลานานที่สุด ทั้งนี้จะต้องให้สูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด

นาท ดัชนีวิรุฬห์ และพูลทรัพย์ สมุทรสาคร (2528 : 95) อธิบายว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การใช้ประโยชน์ตามความต้องการที่พอเหมาะพอดี และประหยัดไว้เพื่ออนาคต

กล่าวโดยสรุป การอนุรักษ์ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามความต้องการที่พอเหมาะ ไม่ทำให้เกิดการสูญเสียและการทำลายเพื่อประหยัดไว้ใช้ในอนาคต

3.2 ความหมายของทรัพยากรธรรมชาติ

สำหรับความหมายของทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources) มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้ คือ

นิวัติ เรืองพานิช (2517 : 3) กล่าวว่า ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีประโยชน์ สามารถสนองความต้องการของมนุษย์ได้หรือมนุษย์สามารถนำเอามาใช้ประโยชน์ได้ ทั้งนี้รวมถึงพลังงานของมนุษย์ด้วย

ทวี ทองสว่าง และทัศนีย์ ทองสว่าง (2523 : 2) กล่าวว่า ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งซึ่งปรากฏอยู่ตามธรรมชาติ หรือเกิดขึ้นเอง ซึ่งอำนวยประโยชน์แก่มนุษย์ และสภาวะธรรมชาติด้วยกันเอง

เกษม จันทรแก้ว (2530 : 6) อธิบายว่า ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และให้ประโยชน์ต่อมนุษย์ไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง

จุมพล ม่วงทอง (2533 : 72) กล่าวว่า ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ มนุษย์สามารถนำทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง

วิชัย เทียนน้อย (2533 : 8) กล่าวว่า ทรัพยากรธรรมชาติ คือ สรรพสิ่งทั้งหลายที่ธรรมชาติได้สรรสร้างไว้ ซึ่งมนุษย์สามารถหยิบฉวยมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีพได้

ปัญญา เมฆบุตร (2537 : 41) ได้ให้ความหมายของ ทรัพยากรธรรมชาติ ว่าหมายถึง สิ่งแวดล้อม หรือสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและให้ประโยชน์แก่มนุษย์ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

กล่าวโดยสรุป ทรัพยากรธรรมชาติ จึงหมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเองหรือมีอยู่ตามธรรมชาติ อันจะอำนวยประโยชน์ให้แก่มนุษย์ และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ได้

3.3 ความหมายของสิ่งแวดล้อม

สำหรับสิ่งแวดล้อมมีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย เช่น

ทวี ทองสว่าง และทัศนีย์ ทองสว่าง (2523 : 2) ได้ให้ความหมายว่า สิ่งแวดล้อม หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ช่วยอำนวยประโยชน์ในการดำรงชีวิตทั้งทางตรงและทางอ้อม หรือเป็นอุปสรรคเมื่อสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นพิษ

นิวัติ เรืองพานิช (2527 : 5) ได้ให้ความหมายว่า สิ่งแวดล้อม หมายถึง วัตถุ พุทธิกรรมและสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา เช่น สภาพลมฟ้าอากาศ ดิน และสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้จะทำปฏิกิริยาร่วมกัน ซึ่งที่สุดแล้ว สิ่งแวดล้อมเหล่านี้จะมีอิทธิพลเป็นตัวกำหนดรูปร่าง ความเป็นอยู่ รวมทั้งการอยู่รอดของแต่ละชีวิต หรือสังคมสิ่งมีชีวิตนั้น

สมพงษ์ อรพินท์ (2527 : 505) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อม หมายถึง สภาพที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา ได้แก่ สิ่งมีชีวิต และไม่มีชีวิตรวมทั้งที่เป็นรูปแบบ คือสิ่งที่มองเห็นจับต้องได้ และสิ่งที่ป็นนามธรรมจับต้องไม่ได้ เช่น แบบแผน ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ เป็นต้น

จุมพล ม่วงทอง (2533 : 71) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อม ในทางสังคมวิทยาหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่าง ซึ่งจะเป็นอะไรก็ได้ที่มีอยู่ในโลกนี้ ทั้งที่เป็นวัตถุและไม่เป็นวัตถุ หรือนามธรรมและรูปธรรมที่กระตุ้นให้ผู้คนแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ นานา และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลโดยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลได้

ปัญญา เมฆบุตร (2537 : 1) ได้ให้นิยามของ สิ่งแวดล้อม ว่าหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบสิ่งมีชีวิต ทั้งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ (Natural) และสิ่งที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของมนุษย์ (Man-made) ทั้งที่มองเห็นได้และเห็นไม่ได้ในรูปของสสาร และพลังงาน (Matter and Energy) รวมทั้งที่มีชีวิต (biotic) และไม่มีชีวิต (abiotic)

ศุภชัย เหลืองแสงทอง (2539 : 8) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเราไม่ว่าสิ่งนั้นจะเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือมนุษย์สร้างขึ้น เป็นทั้งสิ่งที่มีชีวิตและไม่มี

ชีวิต ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม และทุกสิ่งที่กล่าวมานี้ต่างมีอิทธิพลเกี่ยวโยงกัน เป็นปัจจัยเกื้อหนุนและก่อให้เกิดผลกระทบซึ่งกันและกันตลอดจนมีผลเกี่ยวข้องกับมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ได้ให้ความหมายของ สิ่งแวดล้อม ว่าหมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพ และชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์ได้ทำขึ้น

กล่าวโดยสรุป สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา ที่เป็นทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต หรือที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม ซึ่งจะมีอิทธิพลและมีผลเกี่ยวข้องกับมนุษย์ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

3.4 แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ได้มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ ดังนี้

ทวี ทองสว่าง และ ทศนีย์ ทองสว่าง (2523 : 103-107) ได้กล่าวถึงมาตรการหลักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. มาตรการอนุรักษ์โดยตรง (Direct Conservation) คือการปฏิบัติต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมโดยตรง เพื่อคงไว้นานที่สุด พอสรุปได้ดังนี้

- หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะต้องสนองต่อนโยบายของรัฐ
- นโยบายของรัฐบาลที่บริหารประเทศต้องปฏิบัติตามแผนเดิมและให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- ให้มีการจัดตั้งหน่วยงานอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
- ออกกฎหมายอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทุกชนิด และปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ
- ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด
- ปรับปรุงสภาพที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้น
- หาวิธีการผลิตและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
- นำของใช้แล้วมาประดิษฐ์ใหม่ เพื่อประหยัดทรัพยากร
- นำสิ่งอื่นมาใช้แทนทรัพยากรที่มีอยู่หรือขาดแคลน
- สืบสวนและค้นหาแหล่งทรัพยากรที่มีอยู่มากเหลือเพื่อมาทำให้เกิดประโยชน์

2. มาตรการทางสังคม (Social Measures)

การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย จะปล่อยให้ตกอยู่กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้ เพราะมนุษย์แต่ละคนต่างก็เป็นผู้สร้างความสกปรกให้กับสิ่งแวดล้อมร่วมกัน และต่างก็เป็นผู้นำทรัพยากรมาใช้ในการพัฒนาสังคม สำหรับแนวทางอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมตามมาตรการทางสังคม พอสรุปได้ดังนี้

- การร่วมมือในการรักษาความสะอาดของสิ่งแวดล้อมทั่วไป
- การร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
- การให้การศึกษา ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน
- ควรเสาะแสวงหาความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ
- การควบคุมจำนวนประชากร
- การปรับปรุงคุณภาพของประชาชนโดยวิธีการต่าง ๆ
- การใช้มาตรการกฎหมายควบคุมเพื่อรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้ใช้นานที่สุด

นิวัติ เรืองพานิช (2527 : 13) ได้กล่าวว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในสังคมมนุษย์ปัจจุบัน เพราะเรื่องทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาระดับโลกที่นานาประเทศต้องร่วมมือกันรับผิดชอบและร่วมกันอนุรักษ์ให้คงไว้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและความอยู่รอดของมวลมนุษยชาติ

เกษม จันทรแก้ว (2530 : 105) กล่าวว่า การจะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้เกิดผลนี้ควรมีแนวความคิดทั้ง 6 ประการดังนี้

1. ในการที่จะใช้ทรัพยากรธรรมชาติในสิ่งแวดล้อมแต่ละแห่งนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ในการรักษาทรัพยากรที่จะมีผลต่อสิ่งแวดล้อม และจะให้ประโยชน์และโทษต่อมนุษย์ซึ่งอยู่ในแต่ละสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ อย่างน้อยที่สุดต้องคำนึงถึงการสูญเสียเปล่าอันอาจเกิดจากการใช้ทรัพยากร

2. รักษาทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นและหายากด้วยความระมัดระวัง พร้อมทั้งทำให้อยู่ในสภาพที่เพิ่มพูนทั้งด้านกายภาพและเศรษฐกิจเท่าที่จะทำได้ และต้องตระหนักเสมอว่าการใช้ทรัพยากรที่มากเกินไปจะไม่เป็นการปลอดภัยต่อสภาวะแวดล้อม

3. ต้องรักษาทรัพยากรที่ทดแทนได้นั้น โดยให้มีอัตราการผลิต (เพิ่มพูน) เท่ากับอัตราใช้

4. ต้องประมาณอัตราการเกิด และการเปลี่ยนแปลงของพลเมืองตลอดเวลา โดยพิจารณาจากความต้องการในการใช้ทรัพยากรเป็นสำคัญ

5. หาทางปรับปรุงวิธีการใหม่ ๆ ในการที่จะผลิต และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และพยายามค้นคว้าสิ่งใหม่ ๆ เพื่อให้ประชาชนได้มีใช้อย่างเพียงพอ

6. ให้การศึกษาแก่ประชาชน เพื่อเข้าใจถึงความสำคัญในการรักษาความสมดุลตามธรรมชาติซึ่งจะมีผลต่อการทำให้สิ่งแวดล้อมอยู่ในสภาพที่ดี

วิชัย เทียนน้อย (2533 : 17-18) ได้กล่าวไว้ว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จะหมายถึงการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และยืดอายุการใช้งานให้ยาวนานที่สุด ดังนั้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติจึงต้องกระทำด้วยความฉลาด แต่มิได้หมายความว่า จะเก็บรักษาสิ่งเหล่านั้นไว้โดยมิได้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์

ศุภชัย เหลืองแสงทอง (2539 : 11-14) ได้กล่าวว่า "เหตุผลที่ต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น เนื่องจากการพัฒนาทั้งในระดับชาติ และท้องถิ่นที่ผ่านมา ก่อให้เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อม และใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ ซึ่งจะส่งผลให้คนรุ่นต่อ ๆ ไป ต้องลำบากเดือดร้อน"

อีกทั้งยังได้กล่าวถึงแนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและคุ้มครองสิ่งแวดล้อม 4 ประการ ดังนี้ คือ

1. การระงับป้องกันไม่ให้เกิดมลพิษและความเสื่อมโทรมเกิดขึ้น
2. การทำลายมลพิษและกำจัดความเสื่อมโทรมที่มีอยู่แล้วให้หมดไป
3. การสร้างและปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีให้เกิดขึ้น
4. การบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมที่ดีอยู่แล้วไม่ให้เสื่อมลง

4. แนวนโยบายของรัฐต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ปัจจุบันความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมเป็นเรื่องที่กำลังได้รับความสนใจและกล่าวถึงอย่างกว้างขวาง สำหรับประเทศไทยเราเน้นคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปนับว่าเสื่อมโทรมลงมาก ดังนั้นรัฐบาลจึงได้มุ่งมั่นที่จะฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น โดยได้มีการกำหนดเนื้อหาสาระในรัฐธรรมนูญ การกำหนดแนวนโยบายของรัฐบาลในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังนี้

สาระในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้กำหนดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐไว้ในหมวด 5 ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และได้กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีต่อสิ่งแวดล้อม สรุปได้ดังนี้

แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น รัฐมุ่งที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติรวม ถึงให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน และรัฐจะต้องจัดระบบการถือครองที่ดินและการใช้ที่ดินให้เหมาะสม จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร รักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรให้ได้รับผลตอบแทนสูงสุด รวมทั้งส่งเสริมการรวมตัวของเกษตรกรเพื่อประโยชน์ร่วมกันของตัวเกษตรกรเอง

ในส่วนของอำนาจหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นมีสาระสำคัญ สรุปได้ดังนี้

1. หน่วยการปกครองท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการเข้าไปจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในพื้นที่
2. หน่วยการปกครองท้องถิ่น สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในพื้นที่ได้
3. หน่วยการปกครองท้องถิ่นสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณา เพื่อริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมนอกเขตพื้นที่ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่ได้

แนวนโยบายของรัฐบาล นายชวน หลีกภัย

ในส่วนของนโยบายด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น โดยได้ทำการแถลงนโยบายต่อรัฐสภา สรุปได้ดังนี้

มีการใช้มาตรการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสม และกำหนดมาตรการให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดในการควบคุมด้านการใช้ประโยชน์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติโดยประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม และเขตควบคุมมลพิษในพื้นที่วิกฤติ

เร่งรัดให้เกิดการอนุรักษ์ ควบคุม ดูแลแหล่งน้ำมิให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม และเพิ่มขีดความสามารถในการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยสู่แหล่งน้ำ ตลอดจนเร่งรัดการกระจายอำนาจการจัดการ

สิ่งแวดล้อมจากส่วนกลางไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด

ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าไม้ และปลูกป่าชุมชน รวมถึงสนับสนุนให้มีการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนอีกด้วย

แนวนโยบายเกี่ยวกับทรัพยากรบุคคลที่รัฐจะปฏิบัติ ก็คือการปลูกฝังให้เด็ก เยาวชน และประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5. แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด

การจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดมุ่งก่อให้เกิดการประสาน และเชื่อมโยงอย่างสอดคล้องซึ่งกันและกันของโครงการ และกิจกรรมที่ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทั้งในเชิงรุกและเชิงรับที่ดำเนินการโดยภาคราชการและองค์กรประชาชนในพื้นที่แต่ละจังหวัดให้สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของแต่ละจังหวัดอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพสูงสุดโดย (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2539 : 7-8)

- ยึดพื้นที่เป็นหลักในการจัดทำแผนปฏิบัติการฯ
- กำหนดและประสานโครงการ และกิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของพื้นที่
- เน้นการมีส่วนร่วมของหลายฝ่าย ทั้งภาคราชการ ภาคเอกชน และประชาชนในการจัดทำแผนปฏิบัติการฯ

ขอบเขตของแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่กำหนดให้จังหวัดดำเนินการตามสภาพปัญหา และความจำเป็นและเพื่อให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้ระบบแผนพัฒนาจังหวัดเป็นไปอย่างต่อเนื่องนั้น มีขอบเขตในเรื่องที่สำคัญ 4 เรื่อง คือ คุณภาพน้ำ คุณภาพอากาศเสีย กากของเสีย และวัตถุอันตราย

ในการจัดทำแผนปฏิบัติการฯ ดังกล่าวนี้นวมไปถึงการดำเนินการให้สอดคล้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ทรัพยากรดินและการใช้ที่ดิน ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ทรัพยากรประมงและชายฝั่งทะเล และแหล่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

แต่ละจังหวัดไม่จำเป็นต้องจัดทำแผนปฏิบัติการฯ ให้ครอบคลุมทุก ๆ เรื่องตามขอบเขตข้างต้น แต่ควรพิจารณาตามลำดับความสำคัญปัญหาเร่งด่วน โดยจัดทำในรูปแบบงาน โครงการภายใต้แผนปฏิบัติการเป็น 4 แผนงาน หรือกลุ่มโครงการ คือ แผนงานสร้างจิตสำนึกและความตระหนัก

แผนงานเฝ้าระวังและป้องกัน แผนงานบำบัดและฟื้นฟู และแผนงานศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติ โดยมีหน่วยงานดำเนินการที่จะต้องรับผิดชอบ ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ

1. ส่วนราชการระดับจังหวัดอำเภอ ในสังกัดกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. หน่วยราชการส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล

6. อบต. กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากแนวนโยบายของรัฐต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้ว่ารัฐได้เปิดโอกาสและสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการเปิดโอกาสให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นการให้มีอำนาจเข้าไปจัดการบำรุงรักษา ใช้ประโยชน์จากทรัพยากร หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่มโครงการอันอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้

สำหรับ อบต. ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบใหม่ล่าสุดที่มีบทบาทความรับผิดชอบในการพัฒนาท้องถิ่นโดยตรงนั้น มีหน้าที่หลายประการที่ต้องจัดทำไม่ว่าจะเป็นด้านการพัฒนาการบริการ หรือการบังคับใช้กฎหมาย ภายใต้กรอบอำนาจหน้าที่ตาม พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ได้กำหนดให้ อบต. มีหน้าที่ทั่ว ๆ ไป ที่จะต้องทำ 8 ประการ และหน้าที่ทั่ว ๆ ไป ที่อาจจัดทำ 11 ประการในเขต อบต. โดยมีหน้าที่การดำเนินงานที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ดังนี้

หน้าที่ ที่ต้องจัดทำที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำ และทางบก การรักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล และหน้าที่ในการคุ้มครองดูแล บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หน้าที่ ที่อาจจัดทำที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การจัดให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภคและการเกษตร และการจัดให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า อบต. มีอำนาจหน้าที่ ที่ถูกต้องตามกฎหมายในการที่จะเข้าไปจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย

7. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเจตคติ

7.1 ความหมายของเจตคติ Attitude

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2527 : 114) ได้สรุปความหมายของ เจตคติ ว่าหมายถึง ความรู้สึกหรือท่าทีของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันจะมีผลให้บุคคลมีพฤติกรรมตอบสนองในลักษณะที่สอดคล้องกันด้วย

สุโท เจริญสุข (2525 : 58) ได้ให้ความหมายของ เจตคติ ว่าหมายถึง สภาพความรู้สึกทางด้านจิตใจจากประสบการณ์ และการเรียนรู้ของบุคคล อันเป็นผลทำให้บุคคลมีท่าทีหรือมีความคิดเห็นต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดในลักษณะชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

วอฮัลแมน (1973 : 34, อ้างถึงใน พวงน้อย แสงจันทร์, 2539 : 30) ได้ให้ความหมายของ เจตคติ ว่า คือ สภาพของจิตที่ผ่านประสบการณ์จนเกิดการเรียนรู้ และผลักดันให้มนุษย์ตอบสนองต่อบุคคล วัตถุ หรือแนวคิดเฉพาะอย่างในลักษณะสอดคล้องหรือขัดแย้งก็ได้ เจตคติ ประกอบด้วยส่วนที่เป็นระดับพุทธิสัย (Cognitive) จิตพิสัย (Affective) และระดับพฤติกรรม (Behavior)

กอร์ดอน (1953 : 810) กล่าวถึง เจตคติ ไว้ว่าเป็นความพร้อมของสมองและประสาทที่เกิดขึ้นเนื่องจากประสบการณ์ ซึ่งจะเป็แนวทางให้บุคคลตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือสถานการณ์ทั้งหลายทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับตัวเรา

กล่าวโดยสรุปได้ว่า เจตคติ คือ สภาพความรู้สึกของบุคคลที่เกิดจากประสบการณ์ในการเรียนรู้ และมีผลตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะการยอมรับ หรือไม่ยอมรับ

7.2 ลักษณะของเจตคติ

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2527 : 114-115) ได้กล่าวถึงเจตคติว่ามีลักษณะเป็น 2 มิติ คล้ายกับวัตถุซึ่งมีมิติความกว้างและมีมิติความยาว ดังนี้

1. ทิศทาง (Direction) มี 2 ทิศทางคือ ทางบวกและทางลบ ทางบวก ได้แก่ ความรู้สึกหรือท่าทีในทางที่ดี ชอบ และพึงพอใจ ส่วนทางลบก็ได้แก่ ความรู้สึกหรือท่าทีในทางที่ไม่ดี ไม่ชอบ และไม่พึงพอใจ

2. ความเข้มข้น (Magnitude) มี 2 ขนาด คือความเข้มข้นมากและความเข้มข้นน้อย เช่นบางคนชอบความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยมาก แต่บางคนมีที่ท่าไม่ต่ำมาก ๆ เป็นต้น ถ้าบุคคลมีเจตคติที่มีความเข้มข้นมาก จะเป็นอุปสรรคในการเปลี่ยนแปลงเจตคติ

7.3 องค์ประกอบเจตคติ

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2527 : 115-116) ได้สรุปถึงองค์ประกอบของเจตคติว่า มี 3 องค์ประกอบ คือ

1. องค์ประกอบทางด้านความรู้ (Cognitive Component) ได้แก่ ความรู้ที่บุคคลได้รับมา ซึ่งอาจจะถูกหรืออาจจะผิดก็ได้ ทั้งนี้รวมถึงความเชื่อของบุคคลนั้น ๆ ด้วย
2. องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (Affective Component) เมื่อบุคคลได้เรียนรู้อะไร มากก็จะเกิดความรู้สึกหรือท่าทีต่อสิ่งนั้นว่าชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจ
3. องค์ประกอบทางด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) เมื่อบุคคลได้เรียนรู้อะไร มากก็จะเกิดความรู้สึกหรือท่าทีต่อสิ่งนั้นในทางบวก หรือลบก็ได้ และจะแสดงพฤติกรรมตอบสนอง ต่อสิ่งนั้น

7.4 ปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องและมีผลต่อเจตคติ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2526 : 93, อ้างถึงใน พรเพ็ญ พิพัฒน์ธีรภาพ, 2536 : 17)

1. ตัวบุคคล ประสบการณ์ในการได้รับการเลี้ยงดู หรือฝึกอบรมจะเป็นตัวกำหนด บุคลิกภาพของบุคคล ขณะเดียวกันบุคคลก็ย่อมมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน ซึ่งบุคลิกภาพที่แตกต่างกันนี้จะมีผลทำให้เจตคติของบุคคลแตกต่างกันด้วย
  2. สัมพันธภาพระหว่างบุคคล การที่บุคคลหนึ่งจะสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในบุคคลอื่นหรือไม่ มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับคุณลักษณะบางอย่างของบุคคลนั้น ๆ ด้วย คือความเป็นที่เชื่อถือ ความน่าสนใจ และความมีอำนาจ ทั้งนี้บุคคลส่วนใหญ่เกิดเจตคติเนื่องจาก ประสบการณ์ตรงน้อย ส่วนใหญ่เป็นผลเนื่องมาจากบุคคลมากกว่า เช่น กลุ่มเพื่อน สื่อมวลชน ครู บุคคลเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดที่จะทำให้เกิดเจตคติได้
  3. กลุ่ม เจตคติของบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับุคคลในกลุ่มที่เขาเป็นสมาชิกอยู่
  4. สัมพันธภาพระหว่างกลุ่ม กลุ่มต่าง ๆ ที่มีความเชื่อเหมือนกันในค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ก็ย่อมมีเจตคติที่ดีต่อกัน
- ดังนั้นจะเห็นว่า เจตคติเป็นผลมาจากการเรียนรู้ และเป็นตัวการสำคัญในการกำหนด พฤติกรรมของบุคคล

8. เอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2535 : 134) ได้ศึกษาวิจัยโครงการนำร่องเรื่อง "บทบาทขององค์กรในท้องถิ่นที่มีต่อการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในจังหวัดอุบลราชธานี" โดยกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 198 คน อยู่ใน 19 อำเภอ และ 3 กิ่งอำเภอของจังหวัดอุบลราชธานี แบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคณะกรรมการสภาตำบล (กสต.) จำนวน 88 คน เป็นคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติงานพัฒนาชนบทระดับตำบล (คปต.) จำนวน 44 คน และคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) จำนวน 66 คน การรวบรวมข้อมูลภาคสนามทำโดยการพูดคุยสนทนาและสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่ากระบวนการดำเนินงานขององค์กรในท้องถิ่นที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาตินั้น ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานที่ได้รับนโยบายหรือคำสั่งจากเบื้องบน อันมิใช่เป็นการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในหมู่บ้านหรือตำบลที่เกิดจากความคิดริเริ่มหรือความต้องการของ กม. และ กสต. ดังนั้นจึงทำให้การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในระดับหมู่บ้านและตำบลไม่ได้รับความร่วมมือจาก กม. และ กสต. เท่าที่ควร

นอบ คงพูน (2537 : 96-97) ได้ทำการศึกษาบทบาทของคณะกรรมการสุขาภิบาลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณีสุขาภิบาลใน จังหวัดยะลา พบว่าคณะกรรมการสุขาภิบาลมีความรู้ความเข้าใจในบทบาท อำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนดำเนินงานของคณะกรรมการสุขาภิบาล การควบคุมการบริหารงานของคณะกรรมการสุขาภิบาลอยู่ในระดับสูง ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ น่าจะสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นรากฐานสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และการพัฒนาท้องถิ่นภายใต้แนวความคิดที่ว่าไม่มีใครรู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นได้ดีเท่ากับคนในท้องถิ่นเอง ดังนั้นการที่คณะกรรมการสุขาภิบาลมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาท อำนาจหน้าที่ การจัดทำแผนดำเนินงาน ตลอดจนการควบคุมการบริหารงานของคณะกรรมการสุขาภิบาลอยู่ในระดับสูงจึงน่าจะเป็นเครื่องชี้วัดให้เห็นว่า สุขาภิบาลควรมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสมยิ่งขึ้น

กองราชการส่วนตำบล (2539 : 42-45) ได้ทำการศึกษาวิจัยถึงปัญหาในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในด้านต่าง ๆ พบปัญหาดังนี้

1. ปัญหาด้านโครงสร้าง

1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลมีสมาชิกสภาที่มาจากหมู่บ้านแห่งละ 2 คน องค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนมากจึงมีสมาชิกสภามากเกินไป เช่น ตำบลที่มี 10 หมู่บ้านจะมีสมาชิกถึง 31 คนเป็นต้น เหตุดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาในการประชุมได้แก่การจัดสถานที่ประชุมและ

จำนวนองค์ประชุม นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่ตามมาในเรื่องค่าใช้จ่ายจากค่าเบี้ยประชุม ค่าตอบแทนและสวัสดิการต่าง ๆ

1.2 เกิดความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งกลายเป็นความขัดแย้งทางธรรมชาติ ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งกับสมาชิกที่มาโดยตำแหน่ง ความขัดแย้งระหว่างกำนันกับผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นความขัดแย้งในท้องที่ตามปกติ ที่สำคัญคือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเนื่องจากการไม่รู้ซึ่งถึงบทบาทของตน เช่นบทบาทในฐานะฝ่ายบริหารหรือบทบาทในฐานะสมาชิกสภา เป็นต้น

2. ปัญหาด้านบุคลากร

2.1 สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลยังมีความรู้สึกว่าคุณเป็นผู้แทนของหมู่บ้านเท่านั้นและยังไม่รู้สึกว่าตนเองเป็นผู้แทนของคนทั้งตำบล ทำให้มีพฤติกรรมที่พยายามจะดึงโครงการลงในหมู่บ้านของตนเป็นหลัก เพื่อตอบแทนคำเรียกร้องจากราษฎรในหมู่บ้านของตน เหล่านี้ทำให้โครงการมีลักษณะเป็นเบี้ยหัวแตกและไม่คำนึงถึงลำดับความสำคัญของปัญหา

2.2 ข้าราชการประจำขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เรียกว่าพนักงานส่วนตำบล ส่วนใหญ่เป็นคนใหม่และไม่เคยรับราชการมาก่อน ยังขาดความรู้ความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยเฉพาะยังไม่เข้าใจระเบียบปฏิบัติงานต่าง ๆ อย่างถ่องแท้

2.3 เนื่องจากระเบียบในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ให้อำนาจอิสระแก่ฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างมาก ดังนั้นจึงมีองค์การบริหารส่วนตำบลหลายแห่งมีแนวโน้มที่จะแสวงหาประโยชน์ส่วนตน โดยในเรื่องนี้เห็นว่าการแก้ไขในเรื่องนี้ไม่ควรดำเนินการโดยกำหนดระเบียบให้เคร่งครัดกว่านี้ แต่ควรจะให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลได้มากขึ้น

3. ปัญหาในการดำเนินงาน

3.1 การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแบ่งเป็น 2 ด้านคือการพัฒนาและบริการด้านหนึ่ง และการบังคับใช้กฎหมายอีกด้านหนึ่ง ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่ากิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลจะเน้นไปในการพัฒนาและบริการขณะที่กิจกรรมด้านการบังคับใช้กฎหมายมีน้อยเนื่องจากยังไม่มีกระจายอำนาจในด้านนี้ให้องค์การบริหารส่วนตำบลอย่างเพียงพอ

3.2 องค์การบริหารส่วนตำบลยังขาดวิสัยทัศน์ในการดำเนินงานโดยมักจะมองเพียงการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า (ถนน น้ำ) ขณะที่ยังไม่สามารถมองภาพการพัฒนาและแก้ไขปัญหาระยะยาวได้นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนตำบลยังขาดแผนพัฒนาตำบลที่ชัดเจนและมีการประสานกับราชการภูมิภาคในตำบลและท้องถิ่นข้างเคียงอีกด้วย

3.3 องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่ยังมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาถึงพื้นที่ซึ่งกว้างขวางและประกอบด้วยหน่วยหมู่บ้านที่มีอยู่กันอย่างกระจัดกระจาย

4. ปัญหาอื่น ๆ

4.1 ประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วมกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังจะเห็นว่าประชาชนจะเน้นในเรื่องของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และการร้องเรียนถึงปัญหาและความต้องการของตน แต่ไม่มีบทบาทในการเสนอแนะหรือแนะแนวทางที่องค์การบริหารส่วนตำบลควรปฏิบัติและที่สำคัญประชาชนยังไม่ตระหนักถึงสิทธิของตนในอันที่จะตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งนี้การตรวจสอบที่ดีที่สุดมิใช่เกิดขึ้นโดยระเบียบหรือโดยบุคลากรของทางราชการแต่จะเกิดขึ้นโดยประชาชนในตำบลนั่นเอง

4.2 องค์การบริหารส่วนตำบลหลายแห่งยังบริหารงานเชิงรวมศูนย์ กล่าวคือ เป็นไปตามการชี้แนะของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เช่น กำนันเป็นต้น ถึงแม้ว่าการบริหารงานลักษณะดังกล่าวในภาพภายนอกจะดูมีประสิทธิภาพแต่โดยเนื้อแท้การบริหารงานเชิงประชาธิปไตยในองค์การยังเป็นเจตนารมณ์ของการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลอีกด้วย

ชัยเดช ปาละวงศ์ (2539 : 141) ได้ทำการศึกษาศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาชนบท และจัดการสิ่งแวดล้อม ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนา อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา พบว่า อบต.บ้านนามีศักยภาพเพียงพอในการบริหารการพัฒนาชนบท แต่ไม่มีศักยภาพในการจัดการสิ่งแวดล้อม เพราะการจัดการสิ่งแวดล้อมต้องใช้งบประมาณสูง ในขณะที่ อบต.บ้านนา ยังมีงบประมาณไม่เพียงพอในการดำเนินการในการเรียกร้องดังกล่าวตลอดถึงต้องใช้หลักวิชาการในการดำเนินการ แต่สำหรับในเรื่องการพัฒนาชนบทนั้น อบต.บ้านนา มีความพร้อมอย่างเพียงพอในการพัฒนาชนบท ทั้งนี้เนื่องจากมีงบประมาณเพียงพอที่จะสนองความต้องการของประชาชนได้หลายประการ และมีความรวดเร็ว ประกอบกับมีบุคลากรอย่างเพียงพอในการพัฒนาชนบทด้วย

พวงน้อย แสงจันทร์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาบทบาทของครูประถมศึกษาในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 380 คน พบว่าครูประถมศึกษามีบทบาทปานกลางในการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน และพบว่าระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ภูมิสำเนา ความรู้ความเข้าใจ และเจตคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันไม่ทำให้บทบาทในการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันเลย ในขณะที่พบว่าครูประถมศึกษามีบทบาทน้อยในการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน และเพศ ระดับการศึกษา ภูมิ-

ถ้าเนา การติดตามข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม ความรู้ความเข้าใจ และเจตคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน ไม่ทำให้บทบาทในการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่แตกต่างกันเลย

สถาบันดำรงราชานุภาพ กองวิชาการและแผนงาน และ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง (2539 : 85-97) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยทำการศึกษาจาก อบต. ที่จัดตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกในปี 2538 จำนวน 617 แห่ง ผลการศึกษาพบว่าปัญหาในการบริหารงานของ อบต. มี 4 ด้าน คือ

1. ด้านการจัดโครงสร้างและระบบงาน พบว่า

- การจัดการประชุมยังไม่ค่อยถูกต้องตามระเบียบ
- การจัดทำรายงานการประชุมยังมีความแตกต่างกัน
- อบต. ที่ไม่มีที่ทำการเป็นของตนเองถาวร มักประสบกับปัญหาในเรื่องการจัดเก็บ

เอกสาร

- สมาชิกสภา อบต. ยังไม่ค่อยเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง
- การปฏิบัติงานประจำวัน (Routine work) ยังไม่เป็นระบบ

2. ด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า

- ลูกจ้างชั่วคราวยังไม่ให้ความสำคัญกับการลงเวลาปฏิบัติงานเท่าที่ควร และยังไม่ค่อยเข้าใจระบบการปฏิบัติงานประจำวัน

- อบต.ขาดแคลนบุคลากรบางตำแหน่ง เช่น ช่างโยธา เจ้าหน้าที่การเงินการบัญชี
- เจ้าหน้าที่ที่ไปช่วยปฏิบัติงานใน อบต. ไม่ได้ทุ่มเทให้การปฏิบัติงานอย่างเต็มที่

เพราะมีงานประจำของตนเอง

3. ด้านการบริหารการคลัง และงบประมาณ

- อบต.ยังขาดฐานข้อมูลที่สมบูรณ์ในการประมาณการ ทำให้ไม่อาจคาดการณ์หรือพยากรณ์ในการบริหารจัดการได้ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

- การใช้จ่ายงบประมาณส่วนใหญ่เน้นโครงสร้างพื้นฐาน อบต.
- เจ้าหน้าที่ที่ช่วยปฏิบัติงานยังขาดความแม่นยำในระเบียบเกี่ยวกับการเงินการคลัง
- อบต.ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับแผนพัฒนาตำบล
- การจัดสรรงบประมาณมีลักษณะเป็นเบี้ยหัวแตก
- อบต.ยังสับสนเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาตำบล กับแผนพัฒนาอบต.

4. ด้านการบริหารพัสดุ พบว่า

- การจัดซื้อจัดจ้างยังไม่ถูกต้องตามระเบียบ กฎหมาย เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจ และเจตนาของผู้ปฏิบัติเอง

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีวิธีการวิจัยดังนี้

1. ประชากรที่ศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ คณะกรรมการบริหาร อบต. ของจังหวัดสงขลา ทั้งหมด 847 คน (อบต.ทั้งหมดมี 121 แห่ง แต่ละแห่งมีคณะกรรมการบริหารฯ 7 คน)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

การหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง สามารถหาได้โดยใช้สูตรของยามาเน (Yamane, 1973 : 729) ดังนี้

$$n = N/(1+Ne^2)$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดจากการสุ่มตัวอย่าง

กำหนดให้ $e = 0.05$

$$\begin{aligned} \text{จะได้ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสม คือ } n &= 847/(1+847(0.05)^2) \\ &= 271.69 \end{aligned}$$

ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสม คือ 280 ตัวอย่าง

สำหรับการสุ่มที่ใช้ คือวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1.2.1 คำนวณตัวอย่างที่ต้องการใน อบต.แต่ละชั้น โดยใช้วิธีการแบ่งชั้นภูมิตามสูตรการกระจายตามสัดส่วน (นิยม ปุราคำ, 2517 : 167) ดังนี้

$$nh = (Nh / N) n$$

เมื่อ	nh	หมายถึง	จำนวนตัวอย่างที่ต้องการใน อบต. แต่ละชั้น
	n	หมายถึง	จำนวนตัวอย่างที่เหมาะสม มีค่าเท่ากับ 280 ตัวอย่าง (คน)
	Nh	หมายถึง	จำนวนประชากรใน อบต. แต่ละชั้น
	N	หมายถึง	จำนวนประชากรทั้งหมด มีค่าเท่ากับ 847 คน

รายละเอียดแสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากร และจำนวนตัวอย่างในแต่ละชั้นของ อบต.

ชั้นของ อบต.	รายได้จาก การจัดเก็บ (ล้านบาท)	จำนวนประชากร (คน)	จำนวน อบต. (แห่ง)	จำนวนตัวอย่าง (คน)	จำนวน อบต. ตัวอย่าง (แห่ง)
1	มากกว่า 20	42	6	14	2
2	12-20	21	3	7	1
3	6-12	35	5	14	2
4	3-6	98	14	35	5
5	ไม่เกิน 3	651	93	210	30
	รวม	847	121	280	40

1.2.2 เลือกกลุ่มตัวอย่างตามที่ได้คำนวณได้ในข้อ 1.2.1 ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ
ธรรมดา (Simple Random Sampling) โดยทำการจับสลากแบบไม่ใส่กลับคืน (Without
Replacement) จาก อบต. ในแต่ละชั้น เพื่อให้ได้รายชื่อของ อบต.

รวมจำนวน อบต. ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยทั้งสิ้น 40 แห่ง โดยแต่ละแห่งศึกษาจาก
คณะกรรมการบริหาร อบต. ทุกคนใน อบต. รวมทั้งหมด 280 คน

2. การสร้างและทดสอบเครื่องมือ

2.1 ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางใน
การสร้างแบบสอบถาม

2.2 สร้างแบบสอบถาม แบบทดสอบ แบบวัดเจตคติ และแบบวัดระดับบุพบาท

2.3 นำแบบสอบถามที่ได้ไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยอาศัยดุลยพินิจของผู้ชำนาญการ จำนวน 4 ท่าน ประกอบด้วย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 3 ท่าน และปลัด อบต. คอหงส์ 1 ท่าน ให้เป็นผู้ตรวจสอบความสอดคล้อง (Consistency) และความเที่ยงตรงตามเนื้อหาแบบ IC โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณาถึงความเห็นให้คะแนน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2538 : 115-117) โดย

ให้ +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นเป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรมนั้น
 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นเป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรมนั้น
 หรือไม่
 -1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามไม่เป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรมนั้น
 นำคะแนนที่ได้มาแทนค่าในสูตร ดังนี้

$$IC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับลักษณะพฤติกรรม
 R แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ถ้าค่าดัชนี IC ที่คำนวณได้มากกว่า หรือเท่ากับ 0.5 ข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์

ถ้าค่าดัชนี IC ที่คำนวณได้ต่ำกว่า 0.5 ข้อคำถามนั้นถูกตัดออก หรือปรับปรุงใหม่

2.4 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อความชัดเจนถูกต้อง และตรงตามเนื้อหา

2.5 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบ (Pre-test) กับคณะกรรมการบริหาร อบต. ต.คูเต่า อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา จำนวน 7 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของการศึกษาในครั้งนี้ แล้วนำแบบทดสอบมาวิเคราะห์หาคุณภาพ โดยวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability)

2.6 การหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability)

2.6.1 นำคำตอบของแบบสอบถามตอนที่ 2 ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไปคำนวณหาความเชื่อมั่นโดยวิธีคูเดอร์-ริชาร์ดสัน

(Kuder-Richardson) ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้ได้กับแบบทดสอบที่ประกอบด้วยข้อสอบที่ตัดสินได้ว่า ถูกหรือผิด (ประคอง กรรณสูต, 2535 : 47) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.93

2.6.2 นำคำตอบของแบบสอบถามตอนที่ 3 ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับเจตคติที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และตอนที่ 4 ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไปคำนวณหาความเชื่อมั่นโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งเป็นการวัดความสม่ำเสมอของข้อคำถามทั้งหมด ว่าสามารถวัดเรื่องเดียวกันได้มากน้อยเพียงใด (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2537 : 12) ได้ค่าความเชื่อมั่นดังนี้

แบบวัดเจตคติที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90

แบบวัดระดับบทบาทของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94

ซึ่งถือว่าแบบวัดเจตคติและแบบวัดระดับบทบาทดังกล่าว สามารถนำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้ เพราะเครื่องมือที่มีความเที่ยงใช้ได้ดี ควรมีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2531 : 17)

3. เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งสร้างขึ้นโดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารทางวิชาการ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และเอกสารทางราชการต่าง ๆ แบ่งเป็น 6 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นส่วนที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งที่ดำรงอยู่ และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด

ตอนที่ 2 เป็นส่วนที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นคำถามแบบเลือกตอบ 15 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นส่วนที่ประกอบด้วยแบบวัดเจตคติที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการวัดตามมาตรวัดแบบ Likert ประกอบด้วยข้อความเชิงบวก 13 ข้อ คือ ข้อที่ 1, 2, 3, 5, 6, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18 และ 20 และข้อความเชิงลบ 7 ข้อ คือ ข้อที่ 4, 7, 8, 9, 10, 12 และ 19 แต่ละข้อความจะมีระดับของความคิดเห็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ 4 เป็นส่วนของคำถามที่ใช้ประมาณค่า (Rating Scale) (ประคอง กรรณสูต, 2535 : 26) คำถามเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นคำถามประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 5 เป็นส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน และข้อเสนอแนะในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น เป็นแบบสอบถามแบบ checklist และปลายเปิด

ตอนที่ 6 เป็นส่วนที่เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางปฏิบัติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นคำถามแบบ checklist ปลายเปิด

เกณฑ์การให้คะแนนในแบบสอบถาม

การตรวจให้คะแนนก่อนนำมาวิเคราะห์ จะพิจารณาจากคำตอบในแบบสอบถามตอนที่ 2 (แบบวัดความรู้) แบบสอบถามตอนที่ 3 (แบบวัดเจตคติ) และตอนที่ 4 (แบบวัดระดับบทบาท)

ตอนที่ 2 แบบวัดความรู้ความเข้าใจต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน 15 ข้อ

การให้คะแนนความรู้

— คำตอบถูก ให้ 1 คะแนน

— คำตอบผิด ให้ 0 คะแนน

การให้เกณฑ์วัดความรู้ ได้จากการคำนวณคะแนนรวมของคำตอบในส่วนนี้ทั้งหมด แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ มาก ปานกลาง น้อย โดยกำหนดคะแนนซึ่งอิงกลุ่มจากแบบสอบถาม ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนกลุ่ม}} = \frac{15-0}{3} = 5$$

— ความรู้ความเข้าใจมาก	ได้คะแนน	11-15	คะแนน
— ความรู้ความเข้าใจปานกลาง	ได้คะแนน	6-10	คะแนน
— ความรู้ความเข้าใจน้อย	ได้คะแนน	1-5	คะแนน

ตอนที่ 3 แบบวัดเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีคำถาม
จำนวน 20 ข้อ

การให้คะแนนแบบวัดเจตคติ ใช้เกณฑ์การให้คะแนนตามแบบของ Likert
(Marvin E. Shaw and Jack M. Wright, 1967 : 24)

ถ้าเป็นข้อความลักษณะทางบวก (Positive Statement)

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	5	คะแนน
เห็นด้วย	ให้คะแนน	4	คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	1	คะแนน

ถ้าเป็นข้อความลักษณะทางลบ (Negative Statement)

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	1	คะแนน
เห็นด้วย	ให้คะแนน	2	คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน	4	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	5	คะแนน

การให้เกณฑ์วัดเจตคติ ได้จากการคำนวณคะแนนรวมของคำตอบในส่วนนี้ทั้งหมด แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ ดี ปานกลาง ไม่ดี โดยกำหนดคะแนนซึ่งอิงกลุ่มจากคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากแบบสอบถาม ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนเฉลี่ยสูงสุด} - \text{คะแนนเฉลี่ยต่ำสุด}}{\text{จำนวนกลุ่ม}} = \frac{5 - 1}{3} = 1.33$$

เจตคติดี	ได้คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	3.68-5.00
เจตคติด้านกลาง	ได้คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	2.34-3.67
เจตคติไม่ดี	ได้คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.00-2.33

ตอนที่ 4 แบบสอบถามชนิดประมาณค่าเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีการให้คะแนน ดังนี้

มากที่สุด	ให้	5	คะแนน
มาก	ให้	4	คะแนน
ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
น้อย	ให้	2	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การให้คะแนนวัดระดับบทบาทได้จากการคำนวณคะแนนรวมของคำตอบในส่วนนี้ทั้งหมด แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ สูง ปานกลาง น้อย โดยกำหนดคะแนนซึ่งอิงกลุ่มจากคะแนนเฉลี่ยของคำตอบทั้งหมด ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนเฉลี่ยสูงสุด} - \text{คะแนนเฉลี่ยต่ำสุด}}{\text{จำนวนกลุ่ม}} = \frac{5 - 1}{3} = 1.33$$

ระดับบทบาท	ค่าเฉลี่ย
สูง	3.68-5.00
ปานกลาง	2.34-3.67
น้อย	1.00-2.33

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือไปยังปลัด อบต. ของทุก อบต. ที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ในการนัดหมายคณะกรรมการบริหาร อบต. ทุกท่าน เพื่อทำการตอบแบบสอบถาม โดยการนัดกลุ่มตัวอย่างจะแยกเป็นรายตำบล ซึ่งผู้วิจัยและผู้ช่วยได้ทำการชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีตอบแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างก่อนการตอบแบบสอบถาม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows (Statistical Package for Social Sciences) เพื่อหาค่าทางสถิติต่าง ๆ ดังนี้

1. หาค่าร้อยละ (Percentage) ของข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการบริหาร อบต. คือ ชั้นของ อบต. เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งที่ดำรงอยู่ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง และข้อมูล ด้านความรู้ความเข้าใจ และเจตคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของข้อมูลความรู้ เจตคติ และบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการบริหาร อบต.
3. หาค่าความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่เป็นอิสระแก่กัน โดยใช้ค่า t-test
4. หาค่าความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนของกลุ่มตัวอย่างมากกว่าสองกลุ่ม วัด ความแปรปรวนทางเดียว One-way ANOVA โดยใช้ค่า F-test
5. วิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูลปัญหา และแนวทางปฏิบัติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการบริหาร อบต.

สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

1. ใช้ค่า t-test ในการหาค่าความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่เป็นอิสระแก่กัน โดยใช้สูตร

$$t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{\sqrt{(s_1^2/n_1) + (s_2^2/n_2)}}$$

เมื่อ	t แทน	ค่าที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
	$\bar{x}_1$ แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนนของกลุ่มที่ 1
	$\bar{x}_2$ แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนนของกลุ่มที่ 2
	s_1^2 แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนนของกลุ่มที่ 1
	s_2^2 แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนนของกลุ่มที่ 2
	n_1 แทน	จำนวนคนในกลุ่มที่ 1
	n_2 แทน	จำนวนคนในกลุ่มที่ 2

$$df = n_1 + n_2 - 2$$

2. การคำนวณหาค่าความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรมากกว่า 2 กลุ่ม วัดความแปรปรวนทางเดียว One-way ANOVA ซึ่งใช้ทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยใช้สูตร

$$F = \frac{MS_B}{MS_W}$$

เมื่อ F คือ ค่าที่พิจารณาใน F-distribution
 MS_B คือ ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองระหว่างกลุ่ม
 MS_W คือ ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองภายในกลุ่ม

ซึ่งถ้าหากพบว่า ผลการทดสอบมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้วิธี LSD (Least Significant Difference) (James D. Evans, 1996 : 363)

$$LSD = \frac{t_{crit} \sqrt{2MS_W}}{\sqrt{n}}$$

เมื่อ LSD แทน การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยผลต่างนัย-
 สำคัญน้อยที่สุด
 t_{crit} แทน ค่า t ที่ระดับนัยสำคัญที่กำหนด
 MS_W แทน ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองภายในกลุ่ม
 n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. การคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นในแบบทดสอบ ตอนที่ 2 (ความรู้ความเข้าใจต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) โดยใช้วิธีการของ คูเดอร์ - ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) คือสูตร K-R 20 (บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ, 2524 : 136) ดังนี้

$$r_{tt} = (n/n-1) \{1 - \sum pq/s_x^2\}$$

เมื่อ	r	แทน	ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ
	n	แทน	จำนวนข้อคำถามของแบบสอบถาม
	p	แทน	สัดส่วนของผู้ที่ตอบถูก
	q	แทน	สัดส่วนของผู้ที่ตอบผิด (q = 1-p)
	$\sum pq$	แทน	ผลรวมความแปรปรวนของข้อสอบแต่ละข้อ
	s_x^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนที่วัดได้ทั้งหมด

2. คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตอนที่ 3 (เจตคติที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) และตอนที่ 4 (บทบาทของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) โดยใช้วิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient) (ประคอง กรรณสูต, 2535 : 47) ดังนี้

$$\alpha = (k/k-1) \{1 - \sum s_i^2/s_x^2\}$$

เมื่อ	α	แทน	ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
	k	แทน	จำนวนข้อสอบ
	s_i^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	s_x^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนของผู้รับการทดสอบทั้งหมด

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจาก อบต. ทั้งสิ้น 40 แห่ง โดยแต่ละแห่งศึกษาจากคณะกรรมการบริหาร อบต. ทุกคนใน อบต. ได้แบบสอบถามกลับคืนมาทั้งหมด 276 ชุด เนื่องจาก อบต.นาทับ อบต.ท่าประดู่ อบต.ปากแตระ และ อบต.ท่าโพธิ์ ซึ่งเป็น อบต. ในชั้น 5 มีคณะกรรมการบริหาร อบต. แห่งละ 6 คน ดังนั้น คณะกรรมการบริหารที่ทำงานใน อบต. ชั้น 5 จึงมีจำนวน 206 คน การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ระดับความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของคณะกรรมการบริหาร อบต.

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำแนกตามชั้นของ อบต. เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งที่ดำรงอยู่ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ความรู้ความเข้าใจ และเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการบริหาร อบต.

ตอนที่ 4 การทดสอบสมมติฐานที่วางไว้

ตอนที่ 5 ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ข้อเสนอแนะในการจัดการ และปัญหา อุปสรรค และแนวทางปฏิบัติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างสามารถแยกอธิบายตามลักษณะสำคัญได้ ดัง

ตาราง 2

จากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 74.64 ทำงานใน อบต.ชั้น 5 เป็นเพศชายถึงร้อยละ 94.20 โดยส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 53.26 มีอายุ 41 ปีขึ้นไป รองลงมา มีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.03

ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่พบมากที่สุดร้อยละ 39.86 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา รองลงมาร้อยละ 38.04 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีเพียงส่วนน้อยที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป เพียงร้อยละ 4.35

ตำแหน่งที่ดำรงอยู่ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 71.74 ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการบริหาร ส่วนประธานกรรมการบริหาร และเลขานุการกรรมการบริหารก็มีจำนวนไม่แตกต่างกันมากนัก

ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง กลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่ดำรงตำแหน่งมาแล้วเป็นระยะเวลาต่ำกว่า 1 ปี มีเพียงร้อยละ 15.94 ที่พบมากที่สุดร้อยละ 43.48 ดำรงตำแหน่งมาแล้วเป็นระยะเวลา 1-2 ปี และอีกร้อยละ 40.58 ดำรงตำแหน่งมาแล้วเป็นระยะเวลา 2-3 ปี

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของคณะกรรมการบริหาร อบต. จำแนกตาม ชั้นของ อบต. เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งที่ดำรงอยู่ และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. คณะกรรมการบริหาร อบต. ที่ทำงาน		
ใน อบต.		
ชั้น 1	14	5.07
ชั้น 2	7	2.54
ชั้น 3	14	5.07
ชั้น 4	35	12.68
ชั้น 5	206	74.64
รวม	276	100.00
2. เพศ		
ชาย	260	94.20
หญิง	16	5.80
รวม	276	100.00
3. อายุ		
น้อยกว่า 31 ปี	13	4.71
31-40 ปี	116	42.03
41 ปีขึ้นไป	147	53.26
รวม	276	100.00
4. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	105	38.04
มัธยมศึกษา	110	39.86
อาชีวศึกษา (ปวช., ปวท. หรือ ปวส.)	49	17.75
ปริญญาตรีขึ้นไป	12	4.35
รวม	276	100.00

ตาราง 2 (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. ตำแหน่งที่ดำรงอยู่		
ประธานกรรมการบริหาร	40	14.49
เลขานุการกรรมการบริหาร	39	14.13
กรรมการบริหาร	197	71.38
รวม	276	100.00
6. ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง		
ต่ำกว่า 1 ปี	44	15.94
1-2 ปี	120	43.48
2-3 ปี	112	40.58
รวม	276	100.00

ตอนที่ 2 ระดับความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการบริหาร อบต.

2.1 ความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการบริหาร อบต. ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาพบว่าคณะกรรมการบริหาร อบต. ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากคิดเป็นร้อยละ 83.69 รองลงมา มีความรู้ความเข้าใจปานกลางร้อยละ 15.58 และอีกร้อยละ 0.73 มีความรู้ความเข้าใจน้อย ดังตาราง 3

ตาราง 3 จำนวนและร้อยละของคณะกรรมการบริหาร อบต. จำแนกตามความรู้ความเข้าใจต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตัวแปรที่ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		
มาก (11-15 คะแนน)	231	83.69
ปานกลาง (6-10 คะแนน)	43	15.58
น้อย (1-5 คะแนน)	2	0.73
รวม	276	100.00

2.2 เจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เจตคติของกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 ลักษณะ คือ วิเคราะห์เจตคติจากคะแนนรวมของกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์เจตคติจำแนกเป็นรายข้อ จากการศึกษาพบว่า

คณะกรรมการบริหาร อบต. ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยส่วนใหญ่มีเจตคติดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 82.97 รองลงมา มีเจตคติปานกลางคิดเป็นร้อยละ 17.03 และจากการศึกษาไม่พบผู้ที่มีเจตคติไม่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังตาราง 4

ตาราง 4 จำนวนและร้อยละของคณะกรรมการบริหาร อบต. จำแนกตามเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตัวแปรที่ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
เจตคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		
ดี (3.68-5.00)	229	82.97
ปานกลาง (2.34-3.67)	47	17.03
ไม่ดี (1.00-2.33)	-	-
รวม	276	100.00

เมื่อพิจารณาเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นรายข้อ พบว่าเจตคติของคณะกรรมการบริหาร อบต. ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี มีเพียงบางข้อที่คณะกรรมการบริหาร อบต. มีเจตคติในระดับปานกลาง โดยเห็นด้วยกับข้อความ "ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต" มากที่สุด และไม่เห็นด้วยกับข้อความ "ป่าไม้เป็นทรัพยากรที่ฟื้นฟูใหม่ได้ ดังนั้นการตัดไม้ทำลายป่าจึงไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม" มากที่สุด สำหรับข้อความที่ผู้ตอบไม่แน่ใจมากที่สุดคือข้อความ "ท่านคิดว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะมีใช้ตลอดไปไม่มีวันหมด" ดังตาราง 5

ตาราง 5 คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (sd) จำนวนคนและร้อยละที่แสดงเจตคติ
ในแต่ละระดับ และระดับเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ของคณะกรรมการบริหาร อบต. เป็นรายชื่อ

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง (ร้อยละ)	เห็นด้วย (ร้อยละ)	ไม่แน่ใจ (ร้อยละ)	ไม่เห็น ด้วย (ร้อยละ)	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง (ร้อยละ)	$\bar{X}$	sd	ระดับ ของ เจตคติ
1. ทรัพยากรธรรมชาติเป็น สิ่งจำเป็นสำหรับการดำรง ชีวิต	191 (69.20)	47 (17.03)	37 (13.41)	-	1 (0.36)	4.55	0.75	ดี
2. การอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นหน้าที่ของทุกคน	164 (59.42)	73 (26.45)	38 (13.77)	-	1 (0.36)	4.45	0.75	ดี
3. ปัญหาทรัพยากรธรรม- ชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถป้องกันได้ถ้าทุก คนร่วมมือกัน	159 (57.61)	74 (26.81)	41 (14.86)	2 (0.72)	-	4.41	0.77	ดี
4. ท่านคิดว่าทรัพยากร- ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะมีใช้ตลอดไปไม่มีวัน หมด	42 (15.22)	70 (25.36)	136 (49.28)	19 (6.88)	9 (3.26)	3.42	0.94	ปานกลาง
5. เมื่อนำทรัพยากรธรรม- ชาติมาใช้แล้ว จำเป็นต้อง มีการทดแทนหรือฟื้นฟู	110 (39.86)	116 (42.03)	47 (17.03)	2 (0.72)	1 (0.36)	4.20	0.77	ดี
6. เราควรใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิด ประโยชน์สูงสุด และมีให้ อย่างยั่งยืนตลอดไป	125 (45.29)	97 (35.14)	45 (16.30)	8 (2.90)	1 (0.36)	4.22	0.85	ดี
7. น้ำเป็นทรัพยากรธรรม- ชาติที่ไม่มีวันหมด ดังนั้น เราจึงสามารถใช้ได้อย่าง ไม่ต้องระมัดระวัง	102 (36.96)	115 (41.67)	47 (17.03)	9 (3.26)	3 (1.09)	4.10	0.87	ดี

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง (ร้อยละ)	เห็นด้วย (ร้อยละ)	ไม่แน่ใจ (ร้อยละ)	ไม่เห็น ด้วย (ร้อยละ)	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง (ร้อยละ)	$\bar{X}$	sd	ระดับ ของ เจตคติ
8. การใช้ปุ๋ยและสารเคมี ในการเกษตร ไม่ก่อให้เกิด ปัญหามลพิษทางน้ำ เพราะเมื่อสารเคมีลงสู่ แหล่งน้ำก็จะเจือจาง	61 (22.10)	122 (44.20)	66 (23.91)	21 (7.61)	6 (2.17)	3.76	0.95	ดี
9. การบำบัดน้ำทิ้งจาก ครัวเรือนเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น และสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย	38 (13.77)	132 (47.83)	58 (21.01)	44 (15.94)	4 (1.45)	3.57	0.97	ปานกลาง
10. เราสามารถแก้ไข ปัญหามลพิษทางน้ำได้ โดยการสร้างบ่อบำบัดน้ำ- เสียเพียงอย่างเดียว	20 (7.25)	116 (42.03)	84 (30.43)	49 (17.75)	7 (2.54)	3.34	0.97	ปานกลาง
11. ทรัพยากรแร่ธาตุเป็น ทรัพยากรที่ไม่สามารถฟื้นฟู ทดแทนใหม่ได้ ดังนั้น การใช้ทรัพยากรเหล่านี้จึง ควรเป็นไปอย่างระมัดระวัง และใช้ให้เกิดประโยชน์สูง- สุด	103 (37.32)	119 (43.12)	44 (15.94)	8 (2.90)	2 (0.72)	4.13	0.84	ดี
12. ป่าไม้เป็นทรัพยากรที่ ฟื้นฟูใหม่ได้ ดังนั้นการตัด ไม้ทำลายป่า จึงไม่ทำให้ เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	96 (34.78)	114 (41.30)	42 (15.22)	13 (4.71)	11 (3.99)	3.98	1.03	ดี
13. การแยกขยะก่อนทิ้ง เป็นสิ่งจำเป็น	91 (32.97)	138 (50.00)	44 (15.94)	2 (0.72)	1 (0.36)	4.15	0.73	ดี

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง (ร้อยละ)	เห็นด้วย (ร้อยละ)	ไม่แน่ใจ (ร้อยละ)	ไม่เห็น ด้วย (ร้อยละ)	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง (ร้อยละ)	$\bar{X}$	sd	ระดับ ของ เจตคติ
14. การแยกประเภทของ ขยะจะช่วยลดปริมาณขยะ ที่จะเกิดในแต่ละวัน	50 (18.12)	152 (55.07)	58 (21.01)	16 (5.80)	-	3.86	0.78	ดี
15. การใช้น้ำมันไร้สาร- ตะกั่วจะช่วยลดปัญหามล- พิษทางอากาศได้	45 (16.30)	147 (53.26)	71 (25.72)	13 (4.71)	-	3.81	0.76	ดี
16. การใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าที่ มีฉลากประหยัดไฟ เช่น ฉลากเบอร์ 5 เป็นการแสดง ถึงความตระหนักในปัญหา สิ่งแวดล้อม	31 (11.23)	117 (42.39)	108 (39.13)	20 (7.25)	-	3.58	0.79	ปานกลาง
17. การรณรงค์ให้ประชา- ชนเกิดความตระหนัก และ เข้าใจถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม อย่างแท้จริงเป็นหนทางใน การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม อันจะเกิดขึ้นได้	88 (31.88)	134 (48.55)	52 (18.84)	1 (0.36)	1 (0.36)	4.11	0.74	ดี
18. องค์กรท้องถิ่นเป็น หน่วยงานหลักในการสร้าง ความตระหนัก ความรู้ และ ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม ให้เกิดขึ้นในชุมชน	84 (30.43)	145 (52.54)	46 (16.67)	1 (0.36)	-	4.13	0.69	ดี
19. ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ เกิดขึ้น เป็นปัญหาระดับ โลก ซึ่งส่งผลกระทบต่อ น้อยมาก	64 (23.19)	129 (46.74)	57 (20.65)	21 (7.61)	5 (1.81)	3.82	0.94	ดี

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง (ร้อยละ)	เห็นด้วย (ร้อยละ)	ไม่แน่ใจ (ร้อยละ)	ไม่เห็น ด้วย (ร้อยละ)	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง (ร้อยละ)	$\bar{X}$	sd	ระดับ ของ เจตคติ
20. การพัฒนาประเทศ ควรคำนึงถึงความเจริญ ด้านเศรษฐกิจควบคู่กับ ความยั่งยืนของทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	116 (42.03)	110 (39.86)	41 (14.86)	7 (2.54)	2 (0.72)	4.20	0.84	ดี

หมายเหตุ : ค่าทางสถิติ ($\bar{X}$, sd) ได้จากข้อมูลระดับคะแนน

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	5 คะแนน
เห็นด้วย	ให้คะแนน	4 คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน	2 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	1 คะแนน

2.3 บทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์บทบาทของกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 ลักษณะ คือวิเคราะห์จากคะแนนรวมของกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์บทบาทจำแนกเป็นรายข้อ จากการศึกษาพบว่า

คณะกรรมการบริหาร อบต. ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยส่วนใหญ่มีบทบาทปานกลางคิดเป็นร้อยละ 64.50 รองลงมา มีบทบาทสูง คิดเป็นร้อยละ 21.70 อีกร้อยละ 13.80 มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมน้อย ดังตาราง 6

ตาราง 6 จำนวนและร้อยละของคณะกรรมการบริหาร อบต. ที่มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตัวแปรที่ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
บทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		
สูง	60	21.70
ปานกลาง	178	64.50
น้อย	38	13.80
รวม	276	100.00

เมื่อพิจารณาบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นรายข้อพบว่า บทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง มีกิจกรรมที่คณะกรรมการบริหาร อบต. มีบทบาทสูง คือ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ดังตาราง 7

ตาราง 7 คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (sd) จำนวนคนและร้อยละของการปฏิบัติ
ในแต่ละระดับจำแนกตามลักษณะกิจกรรม และระดับบทบาทของคณะกรรมการ-
บริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นรายชื่อ

การปฏิบัติ	ระดับการปฏิบัติ					$\bar{X}$	sd	ระดับ บทบาท
	มากที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	น้อย ที่สุด (ร้อยละ)			
1. การมีส่วนร่วมในการ จัดทำแผนพัฒนาตำบล	78 (28.26)	100 (36.23)	88 (31.88)	6 (2.17)	4 (1.45)	3.88	0.90	สูง
2. การมีส่วนร่วมในการจัดทำ แผนพัฒนาตำบลด้านสิ่งแวดล้อม	28 (10.14)	98 (35.50)	119 (43.12)	24 (8.70)	7 (2.54)	3.42	0.88	ปานกลาง
3. การเสนอแนวคิดในการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน	36 (13.04)	92 (33.33)	116 (42.03)	16 (5.80)	16 (5.80)	3.42	0.99	ปานกลาง
4. การเสนอแนวทางในการ แก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน	38 (13.77)	93 (33.70)	119 (43.11)	13 (4.71)	13 (4.71)	3.47	0.95	ปานกลาง
5. การเรียงลำดับความสำคัญ ของปัญหาสิ่งแวดล้อม ว่า ปัญหาไหนควรดำเนินการ ก่อน-หลัง	36 (13.04)	106 (38.41)	89 (32.25)	31 (11.23)	14 (5.07)	3.43	1.02	ปานกลาง
6. การนำปัญหาสิ่งแวดล้อม ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นมาเป็นหัว- ข้อสำคัญในการจัดทำแผน พัฒนาตำบล	36 (13.04)	107 (38.77)	96 (34.78)	16 (5.80)	21 (7.61)	3.44	1.04	ปานกลาง
7. การให้ประชาชนในพื้นที่/ ท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนเสนอ แนวคิดในการแก้ไขปัญหา ทรัพยากรมลพิษที่เกิดขึ้นใน ท้องถิ่น	25 (9.06)	78 (28.26)	116 (42.03)	34 (12.32)	23 (8.33)	3.17	1.04	ปานกลาง

ตาราง 7 (ต่อ)

การปฏิบัติ	ระดับการปฏิบัติ					$\bar{X}$	sd	ระดับ บทบาท
	มากที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	น้อย ที่สุด (ร้อยละ)			
8. การเสนอโครงการ ที่สอดคล้องกับ ความต้องการแก้ไขปัญหา สิ่งแวดล้อม	21 (7.61)	82 (29.71)	133 (48.19)	30 (10.87)	10 (3.62)	3.27	0.89	ปานกลาง
9. การประเมินงบประมาณ ให้เหมาะสมกับจำนวนแผนงาน / โครงการด้านสิ่งแวดล้อม	25 (9.06)	70 (25.36)	130 (47.10)	38 (13.77)	13 (4.71)	3.20	0.95	ปานกลาง
10. การจัดแหล่งข้อมูลข่าวสาร ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น หนังสือ วารสาร และสิ่งพิมพ์ให้ กับชุมชน	15 (5.43)	48 (17.39)	121 (43.84)	52 (18.84)	40 (14.49)	2.80	1.06	ปานกลาง
11. การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยวิธีต่าง ๆ เช่น ทำใบปลิวแจกในชุมชน	6 (2.17)	28 (10.14)	117 (42.39)	61 (22.10)	64 (23.19)	2.46	1.02	ปานกลาง
12. การจัดกิจกรรมพัฒนา สิ่งแวดล้อมขึ้นภายในชุมชน เช่น ปลูกต้นไม้ พัฒนาแหล่ง- น้ำ การแยกขยะ	22 (7.97)	92 (33.33)	125 (45.29)	33 (11.96)	4 (1.45)	3.34	0.85	ปานกลาง
13. การจัดอบรมความรู้ เรื่องทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมให้กับประชาชน	8 (2.90)	40 (14.49)	118 (42.75)	62 (22.46)	48 (17.39)	2.63	1.02	ปานกลาง
14. การรณรงค์รักษาความ สะอาดของบ้านเรือน และ แหล่งชุมชนต่าง ๆ เช่น ตลาด วัด	32 (11.59)	90 (32.61)	127 (46.01)	24 (8.70)	3 (1.09)	3.45	0.85	ปานกลาง

ตาราง 7 (ต่อ)

การปฏิบัติ	ระดับการปฏิบัติ					$\bar{X}$	sd	ระดับ บทบาท
	มากที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	น้อย ที่สุด (ร้อยละ)			
15. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน.	20 (7.25)	96 (34.78)	110 (39.86)	34 (12.32)	16 (5.80)	3.25	0.97	ปานกลาง
16. ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อขอความร่วมมือในการจัดกิจกรรมอนุรักษ์	18 (6.52)	58 (21.01)	137 (49.64)	43 (15.58)	20 (7.25)	3.04	0.96	ปานกลาง
17. การประเมินผลการปฏิบัติงานในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	7 (2.54)	46 (16.67)	133 (48.19)	51 (18.48)	39 (14.13)	2.75	0.98	ปานกลาง
18. การประเมินผลการปฏิบัติงานทั้ง 3 ระยะ คือ ตั้งแต่ก่อนเริ่มดำเนินงานตามแผนระหว่างดำเนินการ และหลังเสร็จสิ้นการปฏิบัติงาน	11 (3.99)	50 (18.12)	128 (46.38)	45 (16.30)	42 (15.22)	2.79	1.04	ปานกลาง
19. การนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลไปใช้ในการแก้ไขปัญหา ทั้งในขั้นการวางแผนและการปฏิบัติตามแผน	21 (7.61)	67 (24.28)	117 (42.39)	35 (12.68)	36 (13.04)	3.01	1.10	ปานกลาง

หมายเหตุ : ค่าทางสถิติ ($\bar{X}$, sd) ได้จากข้อมูลระดับคะแนน

มากที่สุด	ให้	5 คะแนน
มาก	ให้	4 คะแนน
ปานกลาง	ให้	3 คะแนน
น้อย	ให้	2 คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	1 คะแนน

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำแนกตามชั้นของ อบต. เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งที่ดำรงอยู่ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ความรู้ความเข้าใจ และเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในตอนนี้เป็นสารสนเทศการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการบริหาร อบต.

เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยของบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการบริหาร อบต. ตามตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ ชั้นของ อบต. เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งที่ดำรงอยู่ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ความรู้ความเข้าใจ และเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่าคณะกรรมการบริหาร อบต. ที่ทำงานใน อบต. ชั้น 1 และ ชั้น 2 มีคะแนนเฉลี่ยของบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เท่ากัน โดยมีคะแนนเฉลี่ยของบทบาทมากกว่าคณะกรรมการบริหารที่ทำงานใน อบต. ชั้น 3, 4 และชั้น 5

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายมีคะแนนเฉลี่ยของบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิง

กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไป มีคะแนนเฉลี่ยของบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อยกว่านี้

กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยของบทบาทสูงกว่ากลุ่มที่จบการศึกษาในระดับอื่น

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ดำรงตำแหน่งเป็นประธานกรรมการบริหาร พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด และกลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งมาแล้ว 2-3 ปี มีคะแนนเฉลี่ยของบทบาทสูงสุด

กลุ่มตัวอย่างที่มีเจตคติปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยของบทบาทสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีเจตคติดี และกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ความเข้าใจต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมน้อย ก็มีคะแนนเฉลี่ยของบทบาทสูงที่สุด ดังตาราง 8

ตาราง 8 คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของบทบาท ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (sd) จำนวนคนในแต่ละระดับของการปฏิบัติ จำแนกตามชั้นของ อบต. เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งที่ดำรงอยู่ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ความรู้ความเข้าใจและเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของคณะกรรมการบริหาร อบต.

ตัวแปรที่ศึกษา	จำนวน (คน)	ระดับบทบาท			$\bar{X}$	sd
		สูง (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	ต่ำ (ร้อยละ)		
คณะกรรมการบริหารที่						
ทำงานใน อบต.						
ชั้น 1	14	2 (14.30)	12 (85.70)	-	2.14	0.36
ชั้น 2	7	1 (14.30)	6 (85.70)	-	2.14	0.38
ชั้น 3	14	3 (21.40)	5 (35.70)	6 (42.90)	1.79	0.80
ชั้น 4	35	5 (14.30)	24 (68.60)	6 (17.10)	1.97	0.57
ชั้น 5	206	49 (23.80)	131 (63.60)	26 (12.60)	2.11	0.59
เพศ						
ชาย	260	58 (22.30)	170 (65.40)	32 (12.30)	2.10	0.58
หญิง	16	2 (12.50)	8 (50.00)	6 (37.50)	1.75	0.68
อายุ						
น้อยกว่า 31 ปี	13	3 (23.10)	8 (61.50)	2 (15.40)	2.08	0.64
31-40 ปี	116	25 (21.60)	72 (62.10)	19 (16.40)	2.05	0.62
41 ปีขึ้นไป	147	32 (21.80)	98 (66.70)	17 (11.60)	2.10	0.57

ตาราง 8 (ต่อ)

ตัวแปรที่ศึกษา	จำนวน (คน)	ระดับบทบาท			$\bar{X}$	sd
		สูง (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)		
ระดับการศึกษา						
ประถมศึกษา	105	23 (21.90)	63 (60.00)	19 (18.10)	2.04	0.63
มัธยมศึกษา	110	27 (24.50)	73 (66.40)	10 (9.10)	2.16	0.56
อาชีวศึกษา	49	6 (12.20)	37 (75.50)	6 (12.20)	2.00	0.50
ปริญญาตรีขึ้นไป	12	4 (33.30)	5 (41.70)	3 (25.00)	2.08	0.79
ตำแหน่งที่ดำรงอยู่						
ประธานกรรมการบริหาร	40	10 (25.00)	25 (62.50)	5 (12.50)	2.13	0.61
เลขานุการกรรมการบริหาร	39	7 (17.90)	26 (66.70)	6 (15.40)	2.03	0.58
กรรมการบริหาร	197	43 (21.80)	127 (64.50)	27 (13.70)	2.08	0.59
ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง						
ต่ำกว่า 1 ปี	44	8 (18.20)	30 (68.20)	6 (13.60)	2.05	0.57
1-2 ปี	120	27 (22.50)	76 (63.30)	17 (14.20)	2.08	0.60
2-3 ปี	112	25 (22.30)	72 (64.30)	15 (13.40)	2.09	0.59

ตาราง 8 (ต่อ)

ตัวแปรที่ศึกษา	จำนวน (คน)	ระดับบทบาท			$\bar{X}$	sd
		สูง (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)		
ความรู้ความเข้าใจในการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม						
มาก	231	45 (19.50)	155 (67.10)	31 (13.40)	2.06	0.57
ปานกลาง	43	13 (30.20)	23 (53.50)	7 (16.30)	2.14	0.68
น้อย	2	2 (100.00)	-	-	3.00	0.00
เจตคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม						
ดี	229	55 (24.00)	137 (59.80)	37 (16.20)	2.08	0.63
ปานกลาง	47	5 (10.60)	41 (87.20)	1 (2.10)	2.09	0.35
ไม่ดี	-	-	-	-	-	-

หมายเหตุ : ค่าทางสถิติ ($\bar{X}$, sd) ได้จากข้อมูลระดับบทบาท ดังนี้

ระดับบทบาท	ค่าเฉลี่ย
สูง	3.68-5.00
ปานกลาง	2.34-3.67
น้อย	1.00-2.33

ตอนที่ 4 ทดสอบสมมติฐานที่วางไว้

สมมติฐานที่ 1 คณะกรรมการบริหาร อบต. ที่ทำงานใน อบต. ที่ต่างชั้นกัน จะมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน

จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการบริหาร อบต. ที่ทำงานใน อบต. ที่ต่างชั้นกัน มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตาราง 9 โดยคณะกรรมการบริหาร อบต. ที่ทำงานใน อบต. ชั้น 1 มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าคณะกรรมการบริหาร อบต. ที่ทำงานใน อบต. ชั้น 3 และ ชั้น 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และคณะกรรมการบริหารที่ทำงานใน อบต. ชั้น 5 ก็มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าคณะกรรมการบริหารที่ทำงานใน อบต. ชั้น 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วน อบต. ชั้น 2 ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตาราง 10

ตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเปรียบเทียบบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำแนกตามชั้นของ อบต. โดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test)

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	4	1646.87	411.72	2.52 *
ภายในกลุ่ม	271	44252.82	163.30	
รวม	275	45899.69		

หมายเหตุ : * มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 10 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย (Mean Differences) ของคะแนน
 บทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการบริหาร
 อบต. จำแนกตามชั้นของ อบต. ที่ต่างกันเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD

ชั้นของ อบต.	ชั้น 1	ชั้น 2	ชั้น 3	ชั้น 4	ชั้น 5
$\bar{X}$	3.47	3.08	2.92	2.85	3.20
ชั้น 1	3.47	4.73	10.36 *	11.76 *	5.03
ชั้น 2	3.08		2.43	4.33	2.39
ชั้น 3	2.92			1.40	5.32
ชั้น 4	2.85				6.73 *
ชั้น 5	3.20				

หมายเหตุ : ค่าในตาราง คือ ค่า t

* มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 2 คณะกรรมการบริหาร อบต. ที่มีความแตกต่างในด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งที่ดำรงอยู่ และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง จะมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน

เพศ

จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการบริหาร อบต. ที่เป็นเพศชาย และเพศหญิง มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน ดังตาราง 11 นั่นคือไม่ว่าคณะกรรมการบริหาร อบต. จะเป็นเพศใดก็จะมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน

ตาราง 11 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการ
อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศึกษาตามเพศ โดยการทดสอบค่า t

เพศ	n	$\bar{X}$	sd	t
ชาย	260	60.57	12.85	1.76
หญิง	16	54.75	13.29	

อายุ

จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการบริหาร อบต. ที่มีอายุแตกต่างกัน มีบทบาทในการ
อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน ดังตาราง 12 นั่นคือไม่ว่าคณะ-
กรรมการบริหาร อบต. จะมีอายุเท่าใดก็จะมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 12 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเปรียบเทียบบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต.
ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจำแนกตามอายุ โดยการทดสอบ
ค่าเอฟ (F-test)

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	576.50	288.25	1.74
ภายในกลุ่ม	273	45323.20	166.02	
รวม	275	45899.70		

ระดับการศึกษา

จากการศึกษาพบว่าคณะกรรมการบริหาร อบต. ที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน ดังตาราง 13 นั่นคือไม่ว่าคณะกรรมการบริหาร อบต. จะมีการศึกษาอยู่ในระดับใดก็จะมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน

ตาราง 13 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเปรียบเทียบบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจำแนกตามระดับการศึกษา โดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test)

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	3	292.21	97.40	0.58
ภายในกลุ่ม	272	45607.48	167.68	
รวม	275	45899.69		

ตำแหน่งที่ดำรงอยู่

จากการศึกษาพบว่าคณะกรรมการบริหาร อบต. ที่ดำรงตำแหน่งที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน ดังตาราง 14 นั่นคือไม่ว่าคณะกรรมการบริหาร อบต. จะดำรงตำแหน่งใดใน อบต. ก็จะมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน

ตาราง 14 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเปรียบเทียบบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจำแนกตามตำแหน่งที่ดำรงอยู่ โดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test)

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	10.96	5.48	0.03
ภายในกลุ่ม	273	45888.73	168.09	
รวม	275	45899.69		

ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง

จากการศึกษาพบว่าคณะกรรมการบริหาร อบต. ที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน ดังตาราง 15 นั่นคือไม่ว่าคณะกรรมการบริหาร อบต. จะดำรงตำแหน่งมาเป็นเวลานานเท่าใดก็จะมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน

ตาราง 15 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเปรียบเทียบบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจำแนกตามระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง โดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test)

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	60.21	30.11	0.18
ภายในกลุ่ม	273	45839.48	167.91	
รวม	275	45899.69		

สมมติฐานที่ 3 คณะกรรมการบริหาร อบต. ที่มีความรู้ความเข้าใจต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน จะมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน

จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการบริหาร อบต. ที่มีความรู้ความเข้าใจต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ไม่แตกต่างกัน ดังตาราง 16 นั่นคือไม่ว่าคณะกรรมการบริหาร อบต. จะมีความรู้ความเข้าใจต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับใด ก็จะมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน

ตาราง 16 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเปรียบเทียบบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจำแนกตามความรู้ความเข้าใจ โดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test)

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	1010.79	505.40	3.07
ภายในกลุ่ม	273	44888.90	164.43	
รวม	275	45899.69		

สมมติฐานที่ 4 คณะกรรมการบริหาร อบต. ที่มีเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน จะมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน

จากการศึกษาพบว่าคณะกรรมการบริหาร อบต. ที่มีเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน ดังตาราง 17 นั่นคือไม่ว่าคณะกรรมการบริหาร อบต. จะมีเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับใดก็จะมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน

ตาราง 17 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเปรียบเทียบบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจำแนกตามเจตคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test)

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	1	52.09	52.09	0.31
ภายในกลุ่ม	274	45847.61	167.33	
รวม	275	45899.69		

ตอนที่ 5 ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ข้อเสนอแนะในการจัดการ และปัญหา อุปสรรค และ แนวทางปฏิบัติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1. ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน และข้อเสนอแนะในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น
จากการประมวลข้อมูลจากแบบสอบถามในประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน และข้อเสนอแนะในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 มุลฝอย

ปัญหา	ความถี่
1. ไม่มีที่กำจัดขยะ	42
2. ประชาชนทิ้งขยะไม่เป็นที่	16
3. ถึงขยะที่ทาง อบต. จัดให้ มีไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชน	8
4. บริเวณ อบต. เป็นที่ทิ้งขยะของทางเทศบาลและโรงงานใกล้เคียง	5
5. สิ่งปฏิกูลที่เกิดจากฟาร์มเลี้ยงสุกรส่งกลิ่นเหม็น	5
<u>ข้อเสนอแนะในการจัดการ</u>	
1. จัดให้มีหลุมฝังกลบ หรือสร้างเตาเผาขยะในทุกชุมชน	28
2. จัดให้มีถังขยะทุกบ้าน หรืออาจจัดหาถังขยะมาวางไว้ตามจุดต่าง ๆ ในหมู่บ้านให้เพียงพอ และสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนรู้จักแยกขยะเพื่อความสะดวกง่ายต่อการจัดเก็บและทำลาย	25
3. จัดให้มีที่ทิ้งขยะรวมของชุมชน	18
4. ออกกฎระเบียบบังคับเพื่อให้ประชาชนทิ้งขยะให้เป็นที่	11
5. ประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนมีจิตสำนึก และมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิ่งแวดล้อม	5
6. ให้คำแนะนำแก่เกษตรกรในการกำจัดสิ่งปฏิกูลให้ถูกต้อง	3
7. พุดคุยปรึกษากับทางเทศบาล และเจ้าของโรงงานเพื่อหาแนวทางแก้ไขในการกำจัดขยะ	1

1.2 แหล่งน้ำ / น้ำเสีย

	ความถี่
<u>ปัญหา</u>	
1. ขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้ อันเนื่องมาจากแหล่งน้ำมีไม่เพียงพอ	27
2. มีการปล่อยน้ำทิ้งจากร้านอาหาร ฟาร์มเลี้ยงสุกร โรงงาน น้ำเสียและน้ำเค็มจากบ่อกัก ลงคลองสาธารณะ ทำให้ในลำคลองเน่าเสียส่งกลิ่นเหม็น	25
3. คุรระบายน้ำมีไม่เพียงพอ แหล่งน้ำตื้นเขินทำให้เกิดน้ำขัง	19
4. น้ำเค็มจากการเลี้ยงกุ้งซึมสู่พื้นที่ทำการเกษตร ทำให้น้ำและดินใช้ประโยชน์ไม่ได้	4
<u>ข้อเสนอแนะในการจัดการ</u>	
1. สร้างระบบระบายน้ำเพิ่ม รมรณรงค์ให้ช่วยกันรักษาความสะอาดไม่ทิ้งขยะลงใน แหล่งน้ำ ตลอดจนขุดลอกคูคลองเพื่อกำจัดวัชพืช	22
2. จัดหาแหล่งน้ำเพิ่ม จัดให้มีระบบประปาชุมชนในหมู่บ้าน และจัดชลประทาน เพื่อการเกษตร ตลอดจนขอความร่วมมือจากประชาชนให้ใช้น้ำอย่างประหยัด	21
3. ขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการทั้งหลายให้ทำการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงคลอง	13
4. อบต. ควรจัดรณรงค์เรื่องการดูแลรักษาแหล่งน้ำ	9
5. ออกกฎข้อบังคับไม่ให้ทิ้งขยะลงในลำคลอง	8
6. สร้างบ่อบำบัดน้ำเสียรวม	5
7. ให้ทางบริษัทที่ทำการเลี้ยงกุ้งเข้ามาศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อหาแนวทางแก้ไข	3

1.3 การลดลงของป่าไม้

	ความถี่
<u>ปัญหา</u>	
1. มีการบุกรุกป่าสงวนซึ่งเป็นป่าต้นน้ำลำธาร	18
2. มีการตัดต้นไม้เพื่อขุดหน้าดินไปขาย	6
3. มีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อปลูกยางพารา และทำปอเลี้ยงกุ้ง	5
<u>ข้อเสนอแนะในการจัดการ</u>	
1. รณรงค์ให้ประชาชนร่วมกันปลูกป่าทดแทน และประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับ ความสำคัญของป่าไม้	18
2. ให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้เอาจริงกับพวกลักลอบตัดไม้	5
3. ออกกฎระเบียบในตำบลเพื่อลงโทษผู้กระทำผิด	4

	ความถี่
4. ให้กองทุนสงเคราะห์ส่วนยางระงับการให้สงเคราะห์ส่วนยางที่ไม่ถูกต้อง	1

1.4 มลพิษทางอากาศ

ความถี่

ปัญหา

1. โรงงานอุตสาหกรรมปล่อยควันพิษ	12
2. กลิ่นเหม็นจากฟาร์มสุกร และจากมูลสัตว์	8
3. ฝุ่นจากถนนลูกรังส่งผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจ และก่อให้เกิดความ	7
4. มีการเผาขยะของทางเทศบาล ทำให้มีควันไปปกคลุมไปทั่ว	3

ข้อเสนอแนะในการจัดการ

1. กวดขันโรงงานให้มีความรับผิดชอบต่อชุมชนมากขึ้น	10
2. ควบคุมโรงงานให้อยู่ในบริเวณเดียวกัน และอยู่ไกลจากชุมชน	4
3. ให้มีบ่อบำบัดน้ำเสียจากฟาร์มเลี้ยงสัตว์ และนำมูลสัตว์มาตากแห้งเพื่อทำปุ๋ย	3
4. หาวิธีการกำจัดขยะที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ	2
5. จัดทำถนนคอนกรีตหรือลาดยาง	1

2. ปัญหา อุปสรรค และแนวทางปฏิบัติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

จากการประมวลข้อมูลจากแบบสอบถามในประเด็นปัญหา อุปสรรค และแนวทางปฏิบัติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน สามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความถี่

ปัญหา

1. กรรมการบริหารมีความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการจะนำไปปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรมน้อย	40
2. ขาดเอกสาร และหนังสือที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4
3. ขาดผู้นำ และบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	2

ความถี่

แนวทางปฏิบัติ

1. จัดบุคลากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนส่งบุคลากรของ อบต. เข้ารับการฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม	19
2. เผยแพร่ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่คนในชุมชน	8
3. ประชาสัมพันธ์ทำให้ความเข้าใจให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3

2.2 ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม

ความถี่

ปัญหา

1. การประชาสัมพันธ์จากสื่อมีน้อย	36
2. ประชาชนได้รับข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมน้อย	19
3. ประชาชนขาดความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	13
4. ไม่มีแหล่งข้อมูลข่าวสาร ทำให้ประชาชนมองว่าผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมมีน้อย	6

แนวทางปฏิบัติ

1. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้กับประชาชนเพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งตีพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หอกระจายข่าว และการจัดกิจกรรมภายในชุมชน	27
2. จัดให้มีศูนย์ข้อมูลข่าวสารในหมู่บ้าน	11
3. จัดหาบุคลากรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงมาให้คำแนะนำแก่ประชาชน	7

2.3 ความรู้เกี่ยวกับแผนงาน โครงการ

	ความถี่
<u>ปัญหา</u>	
1. กรรมการบริหารมีความรู้เกี่ยวกับแผนงาน และโครงการ	29
2. ขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง	18
<u>แนวทางปฏิบัติ</u>	
1. ควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่กรรมการบริหารในด้านการวางแผน การจัดทำโครงการ และการกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม	22
2. ควรมีผู้เชี่ยวชาญด้านแผนงาน โครงการ และนโยบายมาให้ความรู้แก่ผู้บริหารระดับท้องถิ่น	12

2.4 บุคลากร

	ความถี่
<u>ปัญหา</u>	
1. ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการให้คำแนะนำ ให้ข้อมูล และขาดบุคลากรที่จะมาปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อม	48
2. ผู้นำไม่น่าเชื่อถือ	1
<u>แนวทางปฏิบัติ</u>	
1. จัดให้มีการฝึกอบรมแนะนำบุคลากรให้มีความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	27
2. จัดหาบุคลากรเพิ่ม โดยเฉพาะบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	16
3. หาผู้นำที่สามารถประสานงานได้ และมีความน่าเชื่อถือ	1

2.5 งบประมาณ

	ความถี่
<u>ปัญหา</u>	
1. งบประมาณที่รัฐจัดสรรให้ อบต. มีน้อย ทำให้ไม่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมได้	58
<u>แนวทางปฏิบัติ</u>	
1. ควรจัดให้มีงบประมาณสนับสนุนด้านสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ และจัดสรรให้เหมาะสมกับชุมชนนั้น ๆ เพราะงบประมาณที่ อบต. จัดหาได้นั้นมีน้อยไม่เพียงพอกับปริมาณงานที่ต้องรับผิดชอบ	27
2. ของบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	13
3. ประสานความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่นเพื่อดำเนินการร่วมกันในรูปแบบสหการ	3

2.6 อื่น ๆ

	ความถี่
<u>ปัญหา</u>	
1. หน่วยงานรัฐไม่ค่อยให้ความสำคัญกับ อบต. มากนัก กล่าวคือไม่ค่อยให้ความช่วยเหลือด้านความรู้และงบประมาณ	2
2. ปัญหาสิ่งแวดล้อมบางปัญหา ประชาชนในพื้นที่เข้าใจดีแต่แก้ไม่ได้ เพราะข้าราชการที่รับผิดชอบด้านนี้ทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนตน	1
<u>แนวทางปฏิบัติ</u>	
1. ใช้ความสามารถและอำนาจไปในทางที่ถูกต้อง และใช้ให้เกิดประโยชน์	1
2. รัฐควรให้ความสำคัญกับ อบต. เพิ่มมากขึ้น และควรให้ความช่วยเหลือหรือส่งเสริมด้านความรู้และงบประมาณให้มากกว่าเดิม	1

บทที่ 5

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต.ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต.ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 276 คน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำข้อมูลที่ได้มาหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต.ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งโดยการทดสอบค่าที (t-test) และทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way Analysis of Variance) หากพบว่าผลการทดสอบมีความแตกต่างกัน ก็จะตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference) ผลจากการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยในข้อ 1-4 ได้จากข้อมูลการตอบแบบสอบถามปลายปิด ในตอนที่ 1, 2, 3 และตอนที่ 4 ของกลุ่มตัวอย่าง

1. ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นคณะกรรมการบริหาร อบต. โดยเป็น อบต. ที่อยู่ในชั้น 5 เป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 74.64 เป็นเพศชายร้อยละ 94.20 ส่วนใหญ่มีอายุ 41 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 53.26 จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.86 ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการบริหารร้อยละ 71.38 และดำรงตำแหน่งมาแล้วเป็นระยะเวลา 1-2 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.48

2. ความรู้ความเข้าใจและเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ระดับความรู้ความเข้าใจต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้สูงร้อยละ 83.69 และมีเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร้อยละ 82.97

3. บทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีบทบาทปานกลางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 64.50

4. ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของคณะกรรมการบริหารอบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรด้าน ชั้นของอบต. เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งที่ดำรงอยู่ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ความรู้ความเข้าใจ และเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า

4.1 คณะกรรมการบริหาร อบต. ที่ทำงานใน อบต. ที่ต่างชั้นกัน มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยคณะกรรมการบริหาร อบต. ที่ทำงานใน อบต.ชั้น 1 มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าคณะกรรมการบริหาร อบต. ที่ทำงานใน อบต.ชั้น 3 และชั้น 4 และคณะกรรมการบริหารที่ทำงานใน อบต.ชั้น 5 ก็มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มากกว่าคณะกรรมการบริหารที่ทำงานใน อบต.ชั้น 4 ส่วน อบต.ชั้น 2 ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.2 คณะกรรมการบริหาร อบต. ที่เป็นเพศชายและเพศหญิง มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.3 คณะกรรมการบริหาร อบต. ที่มีอายุแตกต่างกัน มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.4 คณะกรรมการบริหาร อบต. ที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.5 คณะกรรมการบริหาร อบต. ที่ดำรงตำแหน่งที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.6 คณะกรรมการบริหาร อบต. ที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.7 คณะกรรมการบริหาร อบต. ที่มีความรู้ความเข้าใจต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.8 คณะกรรมการบริหาร อบต. ที่มีเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5. ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน และปัญหา อุปสรรคในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

● ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน

จากการประมวลผลข้อมูลจากแบบสอบถาม ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน พบปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหาหลักโดยส่วนใหญ่ของ อบต. เรียงตามลำดับความถี่ ดังนี้

- ปัญหามูลฝอย ได้แก่ การไม่มีที่กำจัดขยะของตนเอง
- ปัญหาแหล่งน้ำ ได้แก่ การขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้อื่นเนื่องมาจากแหล่งน้ำมีไม่เพียงพอ
- ปัญหาการลดลงของป่าไม้ ได้แก่ การบุกรุกป่าสงวน ซึ่งเป็นป่าต้นน้ำลำธาร
- ปัญหามลพิษทางอากาศ ได้แก่ การปล่อยควันจากโรงงานอุตสาหกรรม

● ปัญหา อุปสรรคในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการประมวลข้อมูลจากแบบสอบถามในประเด็น ปัญหา อุปสรรคในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบปัญหาในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรียงตามลำดับความถี่ ดังนี้

- ปัญหาด้านงบประมาณ คือ งบประมาณที่รัฐจัดสรรให้ อบต. มีน้อย ทำให้ไม่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมได้
- ปัญหาด้านบุคลากร คือ การขาดบุคลากรที่มีความสามารถในการให้คำแนะนำ ให้ข้อมูล และขาดบุคลากรที่จะมาปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อม
- ปัญหาด้านความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ การที่กรรมการบริหารมีความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่จะนำไปปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรมน้อย
- ปัญหาข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม คือ อบต. ได้รับข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมน้อย
- ปัญหาความรู้เกี่ยวกับแผนงาน โครงการ คือ กรรมการบริหารไม่ค่อยมีความรู้ด้านแผนงาน และโครงการ
- ปัญหาอื่น ๆ คือ การที่หน่วยงานรัฐไม่ค่อยให้ความสำคัญกับ อบต. มากนัก กล่าวคือ อบต. ไม่ค่อยได้รับความช่วยเหลือด้านความรู้และงบประมาณมากนัก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความรู้ความเข้าใจต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดในตอนี่ 2 พบว่า คณะกรรมการบริหาร อบต. ส่วนใหญ่มีความรู้สูงต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจเป็นเพราะคณะกรรมการบริหารได้รับความรู้จากสถานศึกษา จากการฝึกอบรม รวมถึงจากสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์จึงทำให้คณะกรรมการบริหาร อบต. มีความรู้ความเข้าใจต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

และจากการประมวลผลข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดในตอนี่ 5 พบว่า คณะกรรมการบริหาร อบต. มีความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จะนำไปปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรมน้อย อาจเป็นเพราะ อบต. ขาดบุคลากรที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง ประกอบกับมีงบประมาณจำกัดที่จะนำมาใช้ดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาและประมวลผลข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า ในส่วนของคำถามปลายเปิด ในตอนที่ 2 คณะกรรมการบริหาร อบต. มีความรู้สูงต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่ก็ไม่ได้เป็นสิ่งที่แสดงว่าคณะกรรมการบริหาร อบต. จะสามารถนำความรู้ที่มีอยู่ไปปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ ทั้งนี้เนื่องจากการขาดปัจจัยด้านงบประมาณ และบุคลากรเป็นสำคัญ

2. เจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการบริหาร อบต. มีเจตคติดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าคณะกรรมการบริหาร อบต. ได้รับการฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อมบ่อย จึงทำให้มีเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบเจตคติที่ สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2527 : 115) ได้กล่าวไว้ว่า เจตคติมี 3 องค์ประกอบที่สำคัญ หนึ่งในนั้นก็คือ องค์ประกอบด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้ที่บุคคลได้รับมา

3. บทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการบริหาร อบต. มีบทบาทปานกลางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาจเป็นเพราะการดำเนินงานในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เห็นเป็นรูปธรรมนั้น จำเป็นต้องใช้งบประมาณ และบุคลากรที่มีความเข้าใจ มีความสามารถ ในขณะที่งบประมาณที่รัฐจัดสรรให้ อบต. มีน้อย ประกอบกับ อบต. เองก็ไม่สามารถจัดหารายได้ ได้มากนัก อีกทั้งงบประมาณที่มีโดยส่วนใหญ่ต้องนำไปใช้ในการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา ซึ่งประชาชนมีความต้องการมากกว่า จึงทำให้ไม่สามารถนำงบประมาณที่ได้ แบ่งสรรไปใช้ในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสถาบันดำรงราชานุภาพ (2539 : 85-97) ซึ่งศึกษาถึงปัญหาการบริหารงานของ อบต. พบว่า การใช้จ่ายงบประมาณของ อบต. ส่วนใหญ่มักเน้นด้านโครงสร้างพื้นฐานมากกว่า และการจัดสรรงบประมาณก็ยังมีลักษณะเป็นเบี้ยหัวแตก

4. ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของคณะกรรมการบริหาร อบต.

4.1 ชั้นของ อบต. จากการศึกษาพบว่า ชั้นของ อบต. มีผลต่อบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยพบว่าคณะกรรมการบริหาร -

อบต. ที่ทำงานใน อบต.ชั้น 1 มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่า คณะกรรมการบริหาร อบต. ที่ทำงานใน อบต.ชั้น 3 และชั้น 4 อาจเป็นเพราะว่า อบต.ที่อยู่ในชั้นสูงสามารถจัดเก็บรายได้ ได้จากหลายทางไม่ว่าจะเป็นภาษีป้าย ภาษีโรงเรือน ภาษีที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ ฯลฯ ประกอบกับ อบต. มักเป็น อบต. ที่อยู่ในแหล่งชุมชนมีประชากรอาศัยค่อนข้างหนาแน่น จึงอาจก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องรีบดำเนินการแก้ไข หรือจัดการ จึงทำให้คณะกรรมการบริหาร อบต. ที่อยู่ในชั้นสูงมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าคณะกรรมการบริหารที่อยู่ใน อบต. ชั้นต่ำกว่า

และคณะกรรมการบริหารที่ทำงานใน อบต.ชั้น 5 ก็มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มากกว่าคณะกรรมการบริหารที่ทำงานใน อบต.ชั้น 4 ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า อบต.ชั้น 5 เป็น อบต. ที่อยู่ในพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากมาย ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ หรือต้นน้ำลำธาร อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายได้ง่าย จึงทำให้คณะกรรมการบริหาร อบต. ที่ทำงานใน อบต.ชั้น 5 จำเป็นต้องให้ความสนใจกับสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น หรืออาจเกิดในอนาคต ในขณะที่ อบต.ชั้น 4 มักเป็น อบต. ที่มีพื้นที่อยู่ไกลจากแหล่งชุมชน และไกลจากสิ่งแวดล้อม จึงทำให้ไม่มีปัญหาที่เกิดจากแหล่งชุมชน หรือทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเด่นชัดเหมือน อบต. ที่อยู่ใกล้เมือง เช่น อบต. ในชั้นสูง หรือใกล้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเหมือน อบต.ชั้น 5 จึงทำให้คณะกรรมการบริหารที่ทำงานใน อบต.ชั้น 4 มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าคณะกรรมการบริหารที่ทำงานใน อบต.ชั้น 5

4.2 เพศ จากการศึกษาพบว่า เพศไม่มีผลต่อบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาจเป็นเพราะว่าคณะกรรมการบริหาร อบต. ไม่ว่าจะเป็เพศใดต่างก็มีความรู้ความเข้าใจและเจตคติต่อสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี และถึงแม้จะมีระดับการศึกษาต่างกันก็สามารถได้รับความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้

4.3 อายุ จากการศึกษาพบว่า อายุไม่มีผลต่อบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาจเป็นเพราะ ไม่ว่าจะอายุเท่าใดต่างก็มีความรู้ความเข้าใจและเจตคติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ไม่แตกต่างกันมากนัก จึงทำให้อายุไม่มีผลต่อบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4.4 ระดับการศึกษา จากการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาไม่มีผลต่อบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาจเป็นเพราะ ไม่ว่าจะมีความรู้ความเข้าใจและเจตคติต่อสิ่ง-

แวดล้อมเป็นอย่างดี เนื่องจากคณะกรรมการบริหาร อบต. ได้รับการฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อมทั้งจากสถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบอย จึงทำให้มีความรู้ความเข้าใจและเจตคติด้านสิ่งแวดล้อมดี

4.5 ตำแหน่งที่ดำรงอยู่ จากการศึกษาพบว่า ตำแหน่งที่ดำรงอยู่ไม่มีผลต่อบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาจเป็นเพราะว่าคณะกรรมการบริหาร อบต. ไม่ว่าจะดำรงตำแหน่งใดก็สามารถที่จะแสดงบทบาท หรือปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างเท่าเทียมกันขึ้นอยู่กับความใส่ใจของแต่ละบุคคล

4.6 ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง จากการศึกษาพบว่า ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งไม่มีผลต่อบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาจเป็นเพราะ ไม่ว่าจะดำรงตำแหน่งมาเป็นระยะเวลานานเท่าใด ก็ไม่ได้ทำให้บทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป หากแต่ขึ้นกับความใส่ใจของแต่ละบุคคลมากกว่า

4.7 ความรู้ความเข้าใจต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากการศึกษาพบว่า ความรู้ความเข้าใจไม่มีผลต่อบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าคณะกรรมการบริหาร อบต. ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ใกล้เคียงกัน จึงทำให้มีบทบาทไม่แตกต่างกัน

4.8 เจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากการศึกษาพบว่า เจตคติไม่มีผลต่อบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาจเป็นเพราะว่าคณะกรรมการบริหาร อบต. ส่วนใหญ่มีเจตคติที่ไม่แตกต่างกัน คือ ส่วนใหญ่มีเจตคติดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงทำให้มีบทบาทไม่แตกต่างกัน

5. ปัญหา และอุปสรรค

จากการประมวลข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในประเด็นที่ผู้ศึกษาได้ออกแบบสอบถาม มีรายละเอียด ดังนี้

5.1 ปัญหาด้านงบประมาณ กล่าวคือ งบประมาณที่รัฐจัดสรรให้ อบต. มีน้อย ทำให้ไม่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมได้ ทั้งนี้เพราะ งบประมาณที่ได้รับโดยส่วนใหญ่ ซึ่งมีไม่มากนักจะถูกนำไปใช้ในการดำเนินการด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน ซึ่งเป็นสิ่งที่ อบต. โดยส่วนใหญ่ต้องการ จึงทำให้งบประมาณที่คณะกรรมการบริหารจะนำไปใช้ในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมมีน้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อาทร คุระวรรณ และ อาคม ใจแก้ว

(2538 : 57) ซึ่งศึกษาบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก : ศึกษาเฉพาะกรณีบริเวณรอบนอกเขตเทศบาลขนาดใหญ่ พบว่า มีปัญหาบางประการที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก ปัญหา คือ การขาดงบประมาณ

5.2 ปัญหาด้านบุคลากร บุคลากรนับเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การดำเนินงานใด ๆ บรรลุวัตถุประสงค์ ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็เช่นเดียวกัน หากขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่จะมาปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมแล้ว ก็จะส่งผลให้การปฏิบัติงานไม่ได้รับผลสำเร็จเท่าที่ควร บุคลากรไม่ได้ใช้ความสามารถที่มีอยู่อย่างเต็มศักยภาพ

5.3 ปัญหาการขาดความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จะนำไปปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรมน้อย แม้ว่าจากการศึกษาจะพบว่าคณะกรรมการบริหารมีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับสูง แต่ก็ได้หมายความว่าคณะกรรมการบริหารจะสามารถนำความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่มีมาปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ชัดเจน ทั้งนี้เนื่องจาก อบต. เป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นในระยะเวลาไม่นานนัก ต้องดำเนินงานหรือจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมด้วยตัวเอง ยังไม่มีตัวแบบหรือแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมให้เห็นเป็นรูปธรรมเด่นชัด จึงทำให้ความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จะนำไปปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรมมีน้อย

5.4 ปัญหาด้านข้อมูลข่าวสาร กล่าวคือ ประชาชนได้รับข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมน้อย ดังที่ได้กล่าวแล้วว่างบประมาณที่รัฐและ อบต. จัดหาได้เองนั้นมีไม่มากนัก จึงทำให้ไม่มีงบประมาณที่จะจัดสื่อประชาสัมพันธ์ หรือจัดให้มีแหล่งข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ประชาชนได้รับทราบ ผลจากการที่ประชาชนได้รับข่าวสารน้อย จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้การปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมของ อบต. ขาดความคล่องตัว ทำให้คณะกรรมการบริหารมีบทบาทปานกลางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.5 ปัญหาการขาดความรู้เกี่ยวกับแผนงาน โครงการในการที่จะนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ผลจากการขาดความรู้ด้านแผนงาน โครงการ จะทำให้ขาดตัวแบบและขาดเป้าหมาย วิธีการในการดำเนินงาน อันจะส่งผลให้การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามต้องการ

5.6 หน่วยงานรัฐไม่ค่อยให้ความสำคัญกับ อบต. กล่าวคือ ไม่ค่อยให้ความช่วยเหลือด้านความรู้ และงบประมาณ

ในข้อ 5.6 ซึ่งเป็นความคิดของเห็นของกลุ่มคนเพียงบางกลุ่ม อาจไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง เพราะในปัจจุบันมีหน่วยงานรัฐได้เข้ามาเกี่ยวข้อง ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างประสิทธิภาพ ให้เกิดขึ้นกับ อบต. โดยการจัดอบรมให้ความรู้แก่ อบต. ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งโดยกระทรวงมหาดไทย สถาบันการศึกษา และองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะโดยทั่วไป

เพื่อให้คณะกรรมการบริหาร อบต. มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสูงขึ้น ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีการฝึกอบรมเพิ่มเติมความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่คณะกรรมการบริหาร พร้อมฝึกเชิงปฏิบัติการเพื่อให้สามารถนำความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ได้รับ ไปปฏิบัติงานได้จริงและเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น อำเภอ จังหวัด และโดยเฉพาะหน่วยการปกครองท้องถิ่น และสถาบันการศึกษา

2. สร้างความตระหนัก จิตสำนึก และความรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อมให้กับประชาชนในพื้นที่ รวมถึงคณะกรรมการบริหารด้วย เพื่อให้เกิดความรู้ เกิดความห่วงแหน และตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม การจัดทำมีศูนย์ข้อมูลข่าวสารในหมู่บ้าน รวมถึงการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนด้วย

3. อบต. ควรประสานความร่วมมือกับประชาชนในพื้นที่ หน่วยงาน หรือองค์กรข้างเคียงในด้านการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการจัดหารายได้ด้วยตัวเอง อันจะทำให้การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพและเห็นเป็นรูปธรรมเด่นชัดมากขึ้น

4. หน่วยงานระดับเหนือที่เกี่ยวข้องกับ อบต. ควรชี้แนะและเข้ามามีบทบาทอย่างจริงจัง ในส่วนที่เกี่ยวกับแผนงาน และโครงการด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพราะ อบต. เป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นไม่นาน ยังไม่มีตัวแบบหรือแนวทางในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ อบต. ในด้านลึก โดยเน้นเฉพาะประเด็นปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างชัดเจน และกำหนดขอบเขต หรือประเด็นปัญหาในการศึกษาให้ชัดเจน เพื่อความครอบคลุมและเห็นภาพได้ดียิ่งขึ้น
2. หากมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ อบต. ในด้านลึก วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลควรใช้การสัมภาษณ์ควบคู่กับแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีรายละเอียดชัดเจน
3. การสร้างแบบสอบถามเพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ควรมีการทดสอบแบบสอบถามในส่วนต่าง ๆ ที่อาจเกี่ยวเนื่องกัน อย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งระหว่างข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม
4. ในการวิเคราะห์สมมติฐาน ควรมีการพิจารณาถึงปัจจัยอื่นที่ได้จากข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้วย เช่น เพศ อายุ การศึกษา เป็นต้น

บรรณานุกรม

หนังสือ

เกษม จันทร์แก้ว. 2530. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. โครงการบัณฑิตศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

งามพิศ สัตย์สงวน. 2537. "การจัดระเบียบทางสังคม", ใน สังคมและวัฒนธรรม, หน้า 73. พิมพ์ครั้งที่4. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทรวงศ์ ฉายะบุตร. 2539. การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ : บริษัทพินแอมส์ ฟรันด์ซิ่ง เซ็นเตอร์ จำกัด.

ชูศักดิ์ เทียงตรง. 2528. การบริหารการปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณรงค์ เล็งประชา. 2528. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : พิกษ์อักษร.

ดำรง ลัทธพิพัฒน์. 2515. "การพัฒนาการเมืองในท้องถิ่น", ใน ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ. พระนคร : สหกรณ์การขายและการซื้อแห่งประเทศไทย.

ทวี ทองสว่าง และ ทศนี้อย่าง ทองสว่าง. 2523. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

นาท ดันตวิรุฬห์ และ พูลทรัพย์ สมุทรสาคร. 2528. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมและการบริหารทรัพยากร. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

นิยม ปุราคำ. 2517. ทฤษฎีของการสำรวจสถิติจากตัวอย่างและการประยุกต์. กรุงเทพฯ : ค.ส. การพิมพ์.

นิวัติ เรืองพานิช. 2517. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา
คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

_____. 2527. มนุษย์และสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : คุณพินอักษร.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. 2524. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย-มหิดล.

_____. 2531. เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย. กรุงเทพฯ : ศรีอนันต์.

ประคอง กรรณสูต. 2535. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประทาน คงฤทธิศึกษากร. 2535. การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : ศูรสภาลาดพร้าว.

ประกาเพ็ญ สุวรรณ. 2537. การวัดสถานะทางสุขภาพ : การสร้างมาตราส่วนประมาณค่าและแบบสอบถาม. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.

ประหยัด หงษ์ทองคำ. 2523. การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

ปัญญา เมฆบุตร. 2537. มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 2. มปท. : มปท.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2538. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มีชัย วรรณายนท์. 2535. มนุษย์และสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

วิชัย เทียนน้อย. 2533. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : อักษร-
วัฒนา.

วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, กระทรวง. สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม.
2539. คู่มือการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับ
จังหวัด. กรุงเทพฯ.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2535. การบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ : บทบาทขององค์กร
ในท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. 2527. ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ :
อักษรพัฒนาพานิชย์.

สมพงษ์ อรพินธ์. 2527. สิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจครอบครัวและสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช. กรุงเทพฯ : วิกตอรีเพาเวอร์พอยท์.

สุทัตตรา สุภาพ. 2522. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สุโท เจริญสุข. 2525. หลักจิตวิทยาและพัฒนาการของมนุษย์. พระนคร : แพรววิทยา.

ส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, กรม. 2535. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพ
สิ่งแวดล้อม พุทธศักราช 2535. กรุงเทพฯ.

อมรา พงศาพิชญ์. 2521. "สังคมและวัฒนธรรม", ใน มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุทัย หิรัญโต. 2519. สังคมวิทยาประยุกต์. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

วารสาร

จุมพล ม่วงทอง. 2533. "บทบาทฝ่ายปกครองกับการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ", เทศาภิบาล. 85 (กันยายน 2533), 69-75.

นันทนา สันตติวุฒิ. 2535. "การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม", ท้องถิ่น. 32 (กันยายน 2535), 37-44.

ประสาน สุขรังสรรค์. 2539. "มาร่วมกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม", เทศาภิบาล. 91 (มกราคม 2539), 16-19.

ปรีชา เรืองจันทร์. 2538 ก. "การปกครองท้องถิ่น : การบริหารงานสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล", ท้องถิ่น. 35 (พฤศจิกายน 2538), 2-40.

_____. 2538 ข. "การปกครองท้องถิ่น : การบริหารงานสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล", รัฐสภาสาร. 43 (ตุลาคม 2538), 76-82.

ราชการส่วนตำบล, กอง. 2539 ก. "นโยบายการกระจายอำนาจของรัฐบาลต่อองค์การบริหารส่วนตำบล", เทศาภิบาล. 91 (พฤษภาคม 2539), 63-83.

_____. 2539 ข. "ปัญหาในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล", เทศาภิบาล. 91 (ธันวาคม 2539), 42-45.

ศุภชัย เหลืองแสงทอง. 2539. "บทบาทหน่วยการปกครองท้องถิ่นกับการส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและป้องกันสิ่งแวดล้อม", ท้องถิ่น. 36 (กุมภาพันธ์ 2539), 7-14.

รายงาน

ชัยวุฒิ บัวทอง. 2539. "บทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ในการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสงขลา", เอกสารเชิงวิชาการประกอบการเรียน วิชาปัญหาพิเศษทางรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (ลำเนา)

ชัยเดช ปาละวงศ์. 2539. "ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาชนบทและจัดการสิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนา อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา", เอกสารเชิงวิชาการประกอบการเรียน วิชาปัญหาพิเศษทางรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (ลำเนา)

นอบ คงพูน. 2537. "บทบาทของคณะกรรมการสุขภาพต่อการพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีสุขภาพในจังหวัดยะลา", เอกสารเชิงวิชาการประกอบการเรียน วิชาปัญหาพิเศษทางรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (ลำเนา)

พรเพ็ญ ทิพัฒน์ธีรภาพ. 2536. "ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และเจตคติกับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดต่อของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี", รายงานวิจัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (ลำเนา)

สถาบันดำรงราชานุภาพ กองวิชาการและแผนงาน และ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง. 2539. "ปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล", รายงานวิจัย.

อาทร คุระวรรณ และ อาคม ใจแก้ว. 2538. "บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก : ศึกษาเฉพาะกรณีบริเวณรอบนอกเขตเทศบาลใหญ่", รายงานวิจัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (ลำเนา)

วิทยานิพนธ์

พวงน้อย แสงจันทร์. 2539. "บทบาทของครูประถมศึกษาในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษา จังหวัดสงขลา", วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)

หนังสือ

Allport, Gordon. 1953. "Attitudes" in C.Murchison, ed. Handbook of Social Psychology. Worcester, Mass : Clark University Press.

Clarke, John J. 1951. Outline of Local Government of the United States. New York : McGraw-Hill Book Company.

Evans, James D. 1996. Straightforward Statistics for the Behavioral Sciences. Washington : Brooks/Cole Publishing Company.

Holloway, William V. 1951. State and Local Government in the United States. New York : McGraw-Hill Book Company.

King, Richard A and Morgan, Clifford T. 1975. Introduction to Psychology. 5th ed. New York : McGraw-Hill Book Company.

Shaw, Marvin E and Wright, Jack M. 1967. Scales for Measurement of Attitudes. New York : McGraw-Hill Book Company.

Yamane, Taro. 1973. Statistics : An Introductory Analysis. 3rd ed. Tokyo : Harper International Edition.

วารสาร

Robson, William A. 1953. "Local Government". Encyclopedia of Social Sciences,
Vol.x, 574.

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1
ข้อมูลทั่วไปจังหวัดสงขลา

องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา

ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดสงขลา

1. ประวัติความเป็นมา

สงขลาเป็นเมืองท่าที่สำคัญเมืองหนึ่ง ตั้งอยู่ทางฝั่งทะเลตะวันออกของประเทศไทยตั้งแต่สมัยโบราณ มีการค้นพบหลักฐานด้านโบราณคดีที่มีอายุเก่าแก่กว่าสมัยอยุธยา เช่น บริเวณอำเภอสทิงพระ อำเภอระโนด และอำเภอเมืองสงขลาที่ติดต่อกับอำเภอสทิงพระ เพราะได้พบซากอาคารสถาปัตยกรรมปฏิมากรรม เช่น พระโพธิสัตว์ มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 13-14

ในหนังสือประวัติศาสตร์ธรรมชาติ และการเมืองแห่งราชอาณาจักรสยามของนายนิโค-ลาส แชรแวส เรียกชื่อเมืองสงขลาว่า "เมืองสิงขร" จึงทำให้มีการสันนิษฐานว่าที่มาของชื่อเมืองสงขลา นั้นมีสองแนวด้วยกัน คือ แนวแรก คือชื่อสงขลาเพี้ยนมาจาก "สิงหลา" หรือ "สิงขร" ซึ่งแปลว่า "ภูเขา" คือเกาะหนูและเกาะแมว เมื่อมองจากทะเลด้านนอกจะเห็นเป็นรูปสิงห์สองตัวหมอบอยู่จึงเรียกเมืองสงขลาว่า เมืองสิงห์ แนวที่สองอ้างว่า เมืองสงขลามีภูเขามากมาย เพราะตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาแดง และในสมัยหลังมีการพระราชทานนามเจ้าเมืองสงขลาว่า "วิเชียร" เมืองสงขลาจึงน่าจะมาจากชื่อ "สิงขร" หรือ "สิงขร"

2. ที่ตั้ง

จังหวัดสงขลาเป็นศูนย์กลางของภาคใต้ตอนล่าง มีเนื้อที่ 7,393.889 ตารางกิโลเมตร มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 3 ของภาคใต้รองจากจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ตามเส้นทางรถไฟ 947 กิโลเมตร ทางหลวงแผ่นดิน 1,200 กิโลเมตร และทางทะเล 725 กิโลเมตร ห่างจากกรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซียประมาณ 480 กิโลเมตร ประเทศสิงคโปร์ 718 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	จดจังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพัทลุง
ทิศตะวันออก	จดอ่าวไทย
ทิศใต้	จดจังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี รัฐเคดาห์ และรัฐเปอรลิส ประเทศมาเลเซีย
ทิศตะวันตก	จดจังหวัดพัทลุง และจังหวัดสตูล

3. ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ทางทิศเหนือส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ทิศตะวันออกเป็นที่ราบริมทะเล ทิศใต้และทิศตะวันตกเป็นภูเขาและที่ราบสูง มีเทือกเขาสันกาลาคีรีกั้นพรมแดนระหว่างไทยและมาเลเซีย เป็นต้นกำเนิดแหล่งต้นน้ำที่สำคัญ มีป่าและภูเขาสูงค้อย ๆ เทลาดไปทางทะเลสาบสงขลา

4. ลักษณะภูมิอากาศ

สงขลา ตั้งอยู่ในเขตอิทธิพลของลมมรสุมเมืองร้อนที่พัดผ่านเป็นประจำ คือ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคม และลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม เป็นผลให้จังหวัดสงขลามีเพียง 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนและฤดูฝน ลักษณะอากาศในฤดูร้อนไม่ร้อนจัดจนเกินไปและในฤดูฝนจะมีลักษณะอากาศเย็นเป็นครั้งคราว อุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 27.9 องศาเซลเซียส และปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ย 2,035.1 มิลลิเมตรต่อปี

5. ประชากร

จากข้อมูลของที่ทำการปกครองจังหวัดสงขลา จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2539 จังหวัดสงขลามีประชากรจำนวน 1,216,355 คน แยกเป็นชาย 607,037 คน คิดเป็นร้อยละ 49.91 และเป็นหญิง 609,318 คน คิดเป็นร้อยละ 50.09 จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 266,172 ครัวเรือน สามารถจำแนกเป็นรายอำเภอดังตารางผนวก 1

ตารางผนวก 1 จำนวนประชากรและหลังคาเรือนในจังหวัดสงขลา

อำเภอ / เทศบาล	ชาย	หญิง	รวม	จำนวนหลังคาเรือน
เมืองสงขลา	25,966	32,819	68,785	18,716
สติงพระ	24,178	25,841	50,019	10,263
จะนะ	42,868	43,336	86,204	16,562
นาทวี	29,811	24,885	54,696	10,806
เทพา	30,469	30,227	60,696	11,745
สะบ้าย้อย	27,521	27,597	55,118	9,044
ระโนด	37,940	38,575	75,515	17,378
รัตภูมิ	30,272	30,228	60,500	13,612
สะเดา	41,449	40,208	81,657	16,165
หาดใหญ่	78,427	79,287	157,714	34,264
ควนเนียง	15,917	16,542	32,459	6,807
สิงหนคร	37,129	38,379	75,508	14,355
นาหม่อม	8,865	9,418	18,283	4,578
กระแสสินธุ์	8,420	8,717	17,137	3,6002
บางกล่ำ	11,312	11,287	22,599	5,311
คลองหอยโข่ง	11,979	11,302	23,281	5,008
เทศบาลเมืองสงขลา	44,028	44,538	88,566	20,643
เทศบาลนครหาดใหญ่	75,848	81,033	156,881	39,757
เทศบาลตำบลสะเดา	7,192	7,528	14,720	3,738
เทศบาลตำบลบ้านพรุ	7,446	7,517	15,017	3,818
รวม	607,037	609,318	1,216,355	266,172

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดสงขลา พ.ศ.2540

6. สภาพเศรษฐกิจ

6.1 การเกษตร ผลผลิตทางการเกษตรเป็นสาขาหนึ่งที่ทำรายได้ให้แก่จังหวัดมาก คิดเป็นร้อยละ 24.5 ของผลิตภัณฑ์ทั้งจังหวัด มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญดังนี้

ยางพารา เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญอันดับหนึ่งของภาคใต้ โดยเฉพาะจังหวัดสงขลามีพื้นที่ปลูกยางพารามากที่สุดในประเทศ โดยมีพื้นที่ปลูกประมาณ 1,538,792 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 13.99 ของพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งประเทศ และคิดเป็นร้อยละ 64.06 ของพื้นที่ทำการเกษตรของจังหวัดสงขลา มีเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา จำนวน 89,870 ครัวเรือน หรือประมาณ 73.78 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งจังหวัด

ข้าว จังหวัดสงขลามีพื้นที่ปลูกข้าวมากเป็นอันดับ 3 ของภาคใต้ รองจากจังหวัด นครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง ซึ่งกระจายอยู่ในพื้นที่ของอำเภอระโนด หาดใหญ่ รัตภูมิ เทพา จะนะ สิงหนคร กระแสสินธุ์ อำเภอบางกล่ำ อำเภอเมือง นาทวี สะบ้าย้อย สะเดา ควนเนียง นาทม่อม รวมพื้นที่ปลูก 569,783 ไร่ โดยมีเกษตรกรทำนา 58,603 ครอบครัวยุติพื้นที่ที่ถือครองในการทำนาคอครบครัวละ 9.7 ไร่

ไม้ผล จังหวัดสงขลานอกจากมีข้าวและยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญแล้ว ไม้ผลหรือผลไม้ต่าง ๆ จังหวัดได้ให้ความสำคัญและส่งเสริมให้มีการปลูกมากขึ้น โดยให้กระจายทุกพื้นที่เน้นหนักที่รอบทะเลสาบสงขลา หรือพื้นที่ที่เกษตรกรประกอบอาชีพการทำนาเป็นหลัก เพื่อลดความเสี่ยงของอาชีพหลักและปัญหาการขาดน้ำเพาะปลูกในฤดูแล้ง อีกทั้งเป็นการปรับปรุงระบบนิเวศวิทยาให้สามารถครอบคลุม และสอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการไม้ผล ประชาอาสา และโครงการส่งเสริมและพัฒนาไม้ผลไม้ยืนต้นในเขตเกษตรกรด้านหลัง ส่วนพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการปลูกไม้ผล ได้แก่ อำเภอหาดใหญ่ สะเดา นาทวี สะบ้าย้อย และอำเภอนาทม่อม

6.2 การประมง การประมงมีความสำคัญเป็นอันดับสองรองจากการกสิกรรม เนื่องจากจังหวัดสงขลามีทั้งอ่าวไทยและทะเลสาบสงขลา มีการทำการประมงหลายรูปแบบและครบวงจร เพราะมีโรงงานอุตสาหกรรมรองรับหลายประเภท มีผู้ประกอบการประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การแปรรูปสัตว์ มีอุตสาหกรรมหลายชนิด เช่น โรงงานห้องเย็น โรงงานแปรรูปสัตว์น้ำ โรงน้ำแข็ง ตู้เรือ และโรงงานผลิตอาหารสัตว์น้ำ เป็นต้น

6.3 ป่าไม้ จังหวัดสงขลามีพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมด 2,561.77 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 33.80 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่ดังกล่าวประกอบไปด้วย ป่าสงวน เขตอนุรักษ์ เขตห้าม

ล่าสัตว์ป่า ศูนย์ศึกษาธรรมชาติ ป่าและสัตว์ วนอุทยานและอุทยาน ด้านกักสัตว์ สวนป่า สวนรุกขชาติ และสวนพฤกษศาสตร์วรรณคดีภาคใต้

6.4 ปศุสัตว์ มีการเลี้ยงทั้งใช้งานและเพื่อการค้าในชนบท มีการเลี้ยงเกือบทุกครัวเรือน เกษตรกรจึงมีอาหารจำพวกโปรตีนบริโภคกันอย่างทั่วถึง อีกทั้งสามารถสร้างรายได้เสริมจากการเกษตรอื่น ๆ ได้อีกด้วย การเลี้ยงสัตว์จะเลี้ยงกันแทบทุกชนิดแล้วแต่ปัจจัยทางด้านอาหาร การตลาด สัตว์เลี้ยงที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ กระบือ แพะ แกะ สุกร เป็ด ไก่

6.5 พาณิชยกรรม จังหวัดสงขลาเป็นหัวเมืองหลักของภาคใต้ตอนล่างที่มีความเจริญด้านพาณิชยกรรมมาช้านาน เนื่องจากเป็นจังหวัดศูนย์กลางคมนาคมขนส่งของภูมิภาค มีเส้นทางรถยนต์ รถไฟ เชื่อมติดต่อไปยังประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ มีการค้าขายระหว่างกันบริเวณอำเภอสะเดาทางด้านศุลกากร 2 จุด มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางมาซื้อสินค้าและใช้บริการเป็นจำนวนมาก

6.6 อุตสาหกรรม จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรที่สำคัญ ได้แก่ สัตว์น้ำทะเล ยางพารา ฯลฯ จึงก่อให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ มากที่สุดในภาคใต้

6.7 การท่องเที่ยว สถานที่มีหลายแห่ง เช่น แหลมสน แหลมสมิหลา เกาะหนู เกาะแมว เกาะยอ ทะเลสาบสงขลา พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ชายทะเลแก้วแสน น้ำตกโตนงาช้าง สถานที่อนุรักษสัตว์น้ำ ทะเลสาบตำบลคูซูด น้ำตกบิทร หาดสะกอม วัดในวัง

7. สภาพสังคม

7.1 สภาพสังคมในจังหวัด ประชาชนประมาณ 66% นับถือศาสนาพุทธ นอกนั้นนับถือศาสนาอิสลาม 33% และศาสนาอื่น ๆ 1% ส่วนใหญ่มีความสำนึกและยึดมั่นในความเป็นคนไทย มีชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว คนกลุ่มน้อยหรือคนสองสัญชาติไม่มีปัญหาในสังคมแต่อย่างใด แต่โดยสภาพทั่วไปในจังหวัดเกิดความรู้สึกเปรียบเทียบในด้านความเจริญทางวัตถุ โดยเฉพาะอำเภอหาดใหญ่ซึ่งเป็นศูนย์กลางในทุก ๆ ด้าน ไม่เฉพาะของจังหวัดแต่รวมถึงของภาคใต้ซึ่งมีความเจริญในทุกด้านมากกว่าหลายอำเภอ ทำให้ความแตกต่างระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบทปรากฏอย่างชัดเจน แต่ในด้านการปกครองแล้วไม่ได้เป็นปัญหาต่อจังหวัดแต่อย่างใด

7.2 ด้านการศึกษา จังหวัดสงขลามีสถาบันการศึกษาทุกระดับ ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ ทั้งของรัฐบาลและเอกชน มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบและดำเนินการอยู่หลายฝ่าย

อาทิเช่น ทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย นอกจากนี้ยังมีส่วนราชการบางส่วนได้จัดการศึกษาบางประเภท เช่น สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาคใต้ ดำเนินการโดยกระทรวงมหาดไทย วิทยาลัยพยาบาลสงขลา ดำเนินการโดยกระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น

7.3 ด้านการสาธารณสุข จังหวัดสงขลาเป็นศูนย์กลางด้านบริหารสาธารณสุขที่สำคัญแห่งหนึ่งของภาคใต้ เพราะเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลขนาดใหญ่ของรัฐ เช่น โรงพยาบาลมหาวิทยาลัย โรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลโรคเฉพาะทาง (ประสาท) รวมถึง 4 แห่ง นอกจากนี้ยังมีโรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลสงขลา สถานีอนามัย และสถานบริการสาธารณสุขชุมชนกระจายอยู่ทั่วไป

8. สภาพด้านการเมืองการปกครอง

จังหวัดสงขลาเป็น 1 ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดสตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส อยู่ในความควบคุมการบริหารราชการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย

8.1 ด้านการเมือง

การเมืองในระดับท้องถิ่น

1. สมาชิกสภาจังหวัด 36 คน มีผู้มาใช้สิทธิร้อยละ 47.70
2. เทศบาลนครหาดใหญ่ มี ส.ท. 24 คน มีผู้มาใช้สิทธิร้อยละ 36.83
3. เทศบาลเมืองสงขลา มี ส.ท. 18 คน มีผู้มาใช้สิทธิร้อยละ 43.14
4. เทศบาลตำบลสะเดา มี ส.ท. 12 คน มีผู้มาใช้สิทธิร้อยละ 68.56
5. เทศบาลตำบลบ้านพรุ มี ส.ท. 12 คน มีผู้มาใช้สิทธิร้อยละ 68.67
6. องค์การบริหารส่วนตำบลในปี 2539 จากการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2539 มีผู้มาใช้สิทธิร้อยละ 70.76

8.2 ด้านการปกครอง

จังหวัดสงขลา มีรูปแบบการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดิน 3 รูปแบบ คือ

1. การบริหารราชการส่วนกลาง ประกอบด้วยส่วนราชการสังกัดส่วนกลาง ซึ่งมาจัดตั้งหน่วยปฏิบัติงานในพื้นที่ประมาณ 150 ส่วนราชการ
2. การบริหารราชการส่วนภูมิภาค จัดรูปแบบการปกครองและการบริหารราชการออกเป็น 2 ระดับ คือ

— ระดับจังหวัด ประกอบด้วยส่วนราชการประจำจังหวัดจำนวน 33 ส่วนราชการ

— ระดับอำเภอ ประกอบด้วย 16 อำเภอ 124 ตำบล 982 หมู่บ้าน

3. การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 4 แห่ง คือ เทศบาลนครหาดใหญ่ เทศบาลเมืองสงขลา เทศบาลตำบลสะเดา และเทศบาลตำบลบ้านพรุ สุขาภิบาล 15 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 121 แห่ง

ตารางผนวก 2 พื้นที่ จำนวนตำบล หมู่บ้าน และองค์การบริหารส่วนตำบล

ที่	อำเภอ	พื้นที่ (กม. ²)	ตำบล	หมู่บ้าน	อบต.
1	สงขลา	171.883	5	42	5
2	หาดใหญ่	852.796	12	89	12
3	สะเดา	858.96	8	64	8
4	จะนะ	502.98	14	132	14
5	ระโนด	783.84	12	70	12
6	สิงหนคร	228.00	11	77	9
7	รัตภูมิ	591.79	5	53	5
8	เทพา	978.00	7	62	7
9	สทิงพระ	120.00	11	79	11
10	นาทวี	619.78	10	89	10
11	สะบ้าย้อย	866.00	9	61	9
12	ควนเนียง	208.00	4	46	4
13	นาหม่อม	92.47	4	28	4
14	กระแสสินธุ์	96.40	4	22	3
15	บางกล่ำ	147.79	4	36	4
16	คลองหอยโข่ง	275.20	4	32	4
	รวม	7,393.889	124	982	121

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดสงขลา พ.ศ.2540

ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา

เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ.2538 ปรากฏว่าสภาตำบลในพื้นที่จังหวัดสงขลาได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 33 แห่ง และในปี 2539 ได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเพิ่มอีก 88 แห่ง รวมเป็น 121 แห่ง จากสภาตำบลที่มีอยู่ทั้งสิ้น 124 แห่ง จาก 16 อำเภอ

ตารางผนวก 3 องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา จำแนกตามรายอำเภอ

ลำดับ	อำเภอ	องค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	ชั้นของ อบต.
1	เมืองสงขลา	เกาะแต้ว	9	5
2		เกาะยอ	9	5
3		เขารูปช้าง	8	1
4		ทุ่งหวัง	9	4
5		พะวง	7	1
6	หาดใหญ่	คลองแห	11	1
7		ควนลัง	5	1
8		คอหงส์	6	1
9		คูเต่า	10	5
10		จตุรง	6	5
11		ท่าช้าง	8	4
12		ทุ่งตำเสา	10	2
13		ทุ่งใหญ่	6	4
14		น้ำน้อย	10	2
15		บ้านพรุ	5	2
16		พะตง	7	3
17		คลองอู่ตะเภา	4	5
18	กระแสสินธุ์	เกาะใหญ่	9	5

ตารางผนวก 3 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	องค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	ชั้นของ อบต.
19		เชิงแส	4	5
20		โรง	5	5
21	คลองหอยโข่ง	โคกม่วง	9	5
22		ทุ่งลาน	9	5
23		คลองหลา	7	4
24		คลองหอยโข่ง	7	5
25	ควนเนียง	ควนไส	11	5
26		รัตภูมิ	12	5
27		บางเหรียง	13	4
28		ห้วยลึก	9	5
29	จะนะ	คลองเปี้ยะ	10	5
30		จะโหนด	11	5
31		ตลิ่งชัน	7	5
32		ท่าหมอไทร	11	5
33		นาทับ	11	5
34		นาหว้า	12	5
35		น้ำขาว	11	5
36		บ้านนา	9	3
37		สะกอม	8	5
38		สะพานไม้แก่น	8	5
39		ขุนตืดหวาย	9	5
40		แค	7	5
41		คู	9	5
42		ป่าชิง	9	5
43	เทพา	เกาะสะบ้า	7	5
44		ท่าม่วง	14	5

ตารางผนวก 3 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	องค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	ชั้นของ อบต.
45		เทพา	7	5
46		ปากบาง	7	5
47		ลำไพล	11	4
48		วังใหญ่	8	5
49		สะกอม	8	5
50	นาทวี	คลองขวาง	6	5
51		คลองทราย	8	5
52		ทับช้าง	10	5
53		ท่าประดู่	9	5
54		นาทิว	11	4
55		ปลักหนู	7	5
56		สะท้อน	10	5
57		ฉาง	9	5
58		นาหมอศรี	8	5
59		ประกอบ	7	5
60	นาหม่อม	นาหม่อม	10	3
61		ทุ่งขม้น	7	5
62		คลองหรั่ง	6	5
63		พิจิตร	5	5
64	บางกล่ำ	ท่าช้าง	18	1
65		แม่ทอม	6	5
66		บ้านหาร	5	5
67		บางกล่ำ	7	5
68	ระโนด	ท่าบอน	9	4
69		บ้านขาว	6	5
70		บ้านใหม่	9	5

ตารางผนวก 3 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	องค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	ชั้นของ อบต.
71		ปากแตะ	6	5
72		ระโนด	7	5
73		ระวะ	7	5
74		บ่อตรุ	2	5
75		วัดสน	3	5
76		พังยาง	4	5
77		ตะเคี๋ยะ	4	5
78		แดนสงวน	4	5
79		คลองแดน	5	5
80	รัตภูมิ	กำแพงเพชร	9	3
81		เขาพระ	9	4
82		ควนรู	9	5
83		คูหาใต้	13	5
84		ท่าชะมวง	11	4
85	สทิงพระ	จะทิ้งพระ	4	5
86		บ่อดาน	6	5
87		กระดังงา	7	5
88		วัดจันทร์	6	5
89		ปอแดง	6	5
90		คูซูด	9	5
91		ท่าหิน	9	5
92		คลองรี	9	5
93		ชุมพล	7	5
94		ดีหลวง	8	5
95		สนามชัย	5	5
96	สะเดา	เขามี่เกียรติ	5	5

ตารางผนวก 3 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	องค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	ชั้นของ อบต.
97		ท่าโพธิ์	8	5
98		ทุ่งหมอ	7	5
99		ปริก	11	4
100		ป่าดงเบขาร์	10	5
101		พังลา	6	4
102		สำนักขาม	7	3
103		สำนักแต้ว	9	4
104	ชะบ้าย้อย	ชะบ้าย้อย	9	5
105		เปียน	6	5
106		บ้านโหนด	7	5
107		ทุ่งพอ	8	5
108		คูหา	8	5
109		เขาแดง	7	5
110		บาไหย	5	5
111		จะแหน	5	5
112		ธารคีรี	6	5
113	สิงหนคร	ชิงโค	6	4
114		ม่วงงาม	10	5
115		วัดขนุน	8	5
116		ทำนบ	7	5
117		รำแดง	7	5
118		ชะแล้	5	5
119		บางเสียด	5	5
120		ป่าขาด	5	5
121		ปากกรอ	6	5

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดสงขลา พ.ศ.2540

ภาคผนวกที่ 2
การปกครองท้องถิ่นของไทย

การปกครองท้องถิ่นของไทย

รูปแบบการปกครองท้องถิ่นของไทยมีอยู่ด้วยกัน 6 รูปแบบ คือ

1. เทศบาล
2. สุขาภิบาล
3. องค์การบริหารส่วนจังหวัด
4. กรุงเทพมหานคร
5. เมืองพัทยา
6. องค์การบริหารส่วนตำบล

1. เทศบาล

เทศบาลจัดตั้งขึ้นครั้งแรกตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2476 โดยมุ่งหวังที่จะยกฐานะตำบลต่าง ๆ ทั่วประเทศในขณะนั้นจำนวนประมาณ 4,800 ตำบล ขึ้นเป็นเทศบาล โดยไม่มีการจัดตั้งการปกครองท้องถิ่นรูปอื่นได้อีก แต่ปรากฏว่าไม่สามารถดำเนินการได้สำเร็จ เพราะฐานะของตำบลแตกต่างกัน ราษฎรส่วนมากขาดความรู้ ความเข้าใจ และไม่สนใจในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล จะเห็นว่า ใน พ.ศ.2489 จัดตั้งเทศบาลได้เพียง 117 แห่ง และได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเทศบาลอยู่หลายครั้งจนครั้งสุดท้ายได้มีการตราพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 ขึ้น ยังคงใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน โดยได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมอีกจำนวน 9 ฉบับ ฉบับสุดท้ายคือ ฉบับที่ 9 พ.ศ.2523

ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 เทศบาลเป็นทบวงการเมืองมีฐานะเป็นนิติบุคคล ตามกฎหมาย จัดแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ (ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539 : 95)

- 1) เทศบาลนคร
- 2) เทศบาลเมือง
- 3) เทศบาลตำบล

สำหรับโครงสร้างเทศบาลของไทย ประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ

(1) สภาเทศบาล ประกอบด้วย สมาชิกที่เลือกตั้งมาจากประชาชน ซึ่งมีจำนวนสมาชิกของเทศบาลนั้นขึ้นอยู่กับแบบของเทศบาล กล่าวคือ เทศบาลนคร มีสมาชิกจำนวน 24 คน เทศบาลเมืองมีสมาชิกจำนวน 18 คน และเทศบาลตำบลมีสมาชิกจำนวน 12 คน

(2) คณะเทศมนตรี ประกอบด้วยสมาชิกที่แต่งตั้งมาจากสมาชิกสภาเทศบาล กล่าวคือ เทศบาลนคร มีนายกเทศมนตรี 1 คน และเทศมนตรีอีก 4 คน ส่วนเทศบาลเมืองมีนายกเทศมนตรี 1 คน และเทศมนตรีอีก 2 คน เช่นเดียวกับเทศบาลตำบล

2. สุขาภิบาล

ปัจจุบันการจัดตั้งสุขาภิบาลเป็นไปตามพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ.2495 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2511 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2528 การจัดตั้งสุขาภิบาลมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ฝึกการปกครองตนเองร่วมกับทางราชการ โดยเน้นหน้าที่ที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งมีลักษณะการดำเนินการไม่ยุ่งยากหรือสลับซับซ้อนนัก นอกจากนี้ยังเป็นการเตรียมท้องถิ่นให้พร้อมที่จะยกฐานะเป็นเทศบาลในโอกาสต่อไป สำหรับในการบริหารงานสุขาภิบาลนั้น มีลักษณะพิเศษและแตกต่างไปจากหน่วยการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบอื่น ๆ คือไม่ได้แยกออกเป็นองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร หากแต่สุขาภิบาลจะมีการบริหารงานในรูปคณะกรรมการ ที่เรียกว่า "คณะกรรมการสุขาภิบาล" ซึ่งทำหน้าที่ในการตราข้อบังคับ วางนโยบาย และบริหารสุขาภิบาล

3. องค์การบริหารส่วนจังหวัด

ตามพระราชบัญญัติระเบียบราชการบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2498 มีการแก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบันรวม 11 ฉบับ การจัดตั้งสภาจังหวัดได้จัดตั้งครั้งแรก พ.ศ.2477 ตามนัยพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ.2476 ที่กำหนดให้มีสภาจังหวัด ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับงบประมาณที่ทางจังหวัดแบ่งสรรเงินอุดหนุนของรัฐบาลระหว่างเทศบาลในจังหวัด ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติสภาจังหวัด พ.ศ.2481 ให้สภาจังหวัดแยกออกจากกฎหมายเทศบาล ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการจังหวัด และให้มีองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นองค์การปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ.2498 ล่าสุดพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540 มีลักษณะการบริหารแบบรัฐสภาคล้ายกับเทศบาล ผู้บริหารมาจากการเลือกตั้งของประชาชน โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีหน้าที่เป็นผู้ประสานแผนการพัฒนา หรือวางแผนพัฒนาจังหวัดในส่วนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเท่านั้นที่เป็นงานหลัก

4. กรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครมีวิวัฒนาการมาจากการรวมจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีเข้าด้วยกันเป็น "นครหลวงกรุงเทพธนบุรี" ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 24 และ 25 ลงวันที่ 21 ธันวาคม 2514 รูปแบบการปกครองนครหลวงกรุงเทพธนบุรี แบ่งเป็น 2 ระดับ ระดับภูมิภาคนั้นถือว่านครหลวงกรุงเทพธนบุรีเป็นจังหวัดหนึ่ง ระดับท้องถิ่นเป็นการรวมเอาเทศบาลนครกรุงเทพ และเทศบาลนครธนบุรีเข้าเป็นเทศบาลนครหลวง ต่อมาได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 ลงวัน

ที่ 13 ธันวาคม 2515 เปลี่ยนรูปนครหลวงกรุงเทพธนบุรีเป็นกรุงเทพมหานคร ซึ่งยังคงเป็นจังหวัด แต่ในขณะเดียวกันก็มีสภากรุงเทพมหานครเป็นลักษณะของหน่วยการปกครองท้องถิ่น หลังจากนั้นได้มีการปรับปรุงแก้ไขการปกครองในรูปกรุงเทพมหานครอีก 2 ครั้ง ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2518 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2528 ซึ่งเป็นฉบับที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน และกำหนดให้กรุงเทพมหานครเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นแต่เพียงอย่างเดียว มิได้เป็นจังหวัดอีกต่อไป

5. เมืองพัทยา

เมืองพัทยาจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ.2521 โดยจัดตั้งแทนสุขาภิบาลนาเกลือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี การจัดตั้งเมืองพัทยาเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นรูปพิเศษพร้อมกับให้ยุบเลิกสุขาภิบาลนาเกลือขึ้น เนื่องจากรัฐบาลพิจารณาเห็นว่าเขตสุขาภิบาลนาเกลือได้เจริญก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว และเป็นสถานที่พักตากอากาศที่มีชื่อเสียงที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย มีนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศนิยมไปพักผ่อน ทำรายได้ให้แก่ประเทศเป็นจำนวนมาก แต่ในขณะเดียวกันได้ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม สิ่งแวดล้อม การผังเมือง และการควบคุมการก่อสร้างอาคาร ทำให้มีผลกระทบต่อผลประโยชน์และรายได้ของชาติ โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว การปกครองท้องถิ่นรูปสุขาภิบาลไม่มีความเหมาะสมกับท้องถิ่นดังกล่าว จึงจำเป็นต้องจัดตั้งเมืองพัทยาซึ่งเป็นการบริหารส่วนท้องถิ่นรูปพิเศษแทน

6. องค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลเกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 โดยการยกฐานะสภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปี เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท องค์การบริหารส่วนตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นข้าราชการส่วนท้องถิ่น

พัฒนาการขององค์การบริหารส่วนตำบล

การปกครองตำบลหมู่บ้านเริ่มมาตั้งแต่กฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2440 และพัฒนามาเป็นพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 โดยเน้นตัวบุคคลอันได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นตัวจักรสำคัญในการเป็นผู้นำปกครองประชาชนให้สงบสุข ได้กำหนดให้ตำบลหนึ่งมีคณะกรรมการตำบลประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน แพทย์ประจำตำบล ครูประชาบาลหนึ่งคน และกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิหมู่บ้านละ 1 คน ซึ่งนายอำเภอเป็นผู้คัด

เลือก คณะกรรมการตำบลจะทำหน้าที่เสนอแนะและให้คำปรึกษาต่อกำนัน ในเรื่องกิจการที่จะปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของกำนัน

คณะกรรมการหมู่บ้านประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองเป็นกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง และผู้ที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งราษฎรเลือกตั้งเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิไม่น้อยกว่า 2 คน กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี คณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่เสนอแนะและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการที่ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

จากการปกครองหมู่บ้านและตำบลในสมัยนั้นทางราชการได้พยายามให้หมู่บ้านและตำบลทำงานเป็นคณะ เพื่อให้มีการรับฟังความเห็นจากหลายฝ่ายอันจะเป็นประโยชน์และผลดีต่อการปกครองมากขึ้น

รูปแบบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตำบลได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขมาโดยตลอด ซึ่งมีครั้งที่สำคัญ ดังนี้ (ปรีชา เรืองจันทร์, 2538 : 4-11)

1. สถาปนาตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 222 / 2499

นับเป็นการปรับปรุงครั้งแรก ในการจัดระเบียบบริหารสภาตำบลและหมู่บ้าน หลังจากที่ยอมพลแปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้นได้เดินทางไปเยี่ยมเยือนสหรัฐอเมริกาและประเทศต่าง ๆ ในยุโรป เมื่อปี พ.ศ. 2498 ได้พบว่าการปกครองท้องถิ่นของประเทศประชาธิปไตยต่าง ๆ เหล่านั้นเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครอง ไม่โดยทางตรงก็โดยทางอ้อมทุกแห่ง การบริหารงานจึงเป็นไปตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นและเน้นว่าการบริหารงานของตำบลและหมู่บ้านต่าง ๆ ในชนบทของเรายังยึดถือความต้องการของทางราชการเป็นหลัก อาจไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนได้ จึงมีคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 222 / 2499 เรื่องระเบียบบริหารราชการส่วนตำบลและหมู่บ้านให้จัดตั้งสภาตำบลขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตำบลอันจะมีผลให้การบริหารงานของตำบลได้เป็นไปตามความต้องการของประชาชน ดังเช่นที่ปรากฏในนานาอารยะประเทศที่เจริญก้าวหน้าทั้งหลาย สภาตำบลนี้จัดตั้งขึ้นโดยอาศัยคำสั่งกระทรวงมหาดไทยเท่าที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีอยู่แล้วจึงไม่มีผลเป็นการล้มเลิกรูปแบบและอำนาจหน้าที่ ตลอดจนตัวผู้ปกครองของตำบลและหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 โดยรูปแบบการปกครองตำบลและหมู่บ้านตลอดจนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่อื่นคงมีอยู่ตามเดิม

คณะกรรมการตำบลประกอบด้วยคณะกรรมการตำบลที่มีอยู่เดิมตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกคน แพทย์ประจำตำบล และครูประชาบาลใน

ตำบลนั้น 1 คนกับราษฎรผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งนายอำเภอคัดเลือก ไม่น้อยกว่าตำบลละ 2 คน ร่วมกับ คณะกรรมการตำบลที่ตั้งขึ้นใหม่จากครูใหญ่ทุกโรงเรียน และหัวหน้าส่วนราชการที่ตั้งที่ทำการอยู่ในตำบลนั้น เช่น หัวหน้าสถานีตำรวจภูธรประจำตำบล นายช่างชลประทาน ฯลฯ เป็นกรรมการตำบล

สมาชิกสภาตำบล ประกอบด้วยสมาชิกจากหมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบล หมู่บ้านละ 2 คน การเลือกสมาชิกสภาตำบลอาจกระทำโดยให้ราษฎรในหมู่บ้านเลือกตั้งขึ้นมา หรือนายอำเภอเลือกโดยปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้านและคณะกรรมการตำบล อายุสมาชิกสภาตำบลเมื่อได้รับการแต่งตั้งหรือเลือกตั้งแล้วก็อยู่ตลอดไปจนกว่าจะมีระเบียบกฎหมายออกมาเปลี่ยนแปลงแก้ไข

2. องค์การบริหารส่วนตำบล

เป็นการปรับปรุงครั้งที่สอง หลังจากที่เกิดพหุวิกฤตการณ์ไทยได้มีคำสั่งที่ 222 / 2499 จัดตั้งสภาตำบล ต่อมาจึงได้มีพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ. 2499 ปรับปรุงการปกครองตำบลให้ถูกต้องตามลักษณะราชการบริหารส่วนท้องถิ่น (Local Self-Government) ยี่งขึ้น เรียกว่า องค์การบริหารส่วนตำบล

สาเหตุและเป้าหมายของการปรับปรุง

เนื่องจากสภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 222 / 2499 มีจุดอ่อนที่ราษฎรในท้องถิ่นยังไม่มี การปกครองตนเองอย่างแท้จริง กล่าวคือบุคคลที่ทำงานของสภาตำบลยังมีผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก และขาดอิสระในการบริหารงานของตนเอง นอกจากนี้ยังไม่สามารถจัดทำงานงบประมาณและใช้จ่ายเงินเป็นอิสระได้ เพื่อแก้ไขจุดอ่อนดังกล่าว จึงได้จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลโดยพิจารณาตำบลที่เหมาะสมขึ้นบริหารงานในรูปของราชการบริหารส่วนท้องถิ่น

เป้าหมายของการจัดตั้งนั้นยังคงเหมือนกับสภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 222 / 2499 กล่าวคือ เพื่อให้เป็นองค์การพัฒนาการเมืองระบอบประชาธิปไตยและเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารงานในหน้าที่ของตำบลให้สูงขึ้น

การจัดรูปองค์การ

องค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยสภาตำบล และคณะกรรมการตำบล

สภาตำบลมีสมาชิก 2 ประเภท คือสมาชิกประเภทเลือกตั้งหมู่บ้านละ 1 คน อยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี และสมาชิกโดยตำแหน่งคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สภาตำบล มีหน้าที่พิจารณาร่างข้อบัญญัติงบประมาณ ร่างข้อบัญญัติอื่น ๆ และซักถามกิจการของตำบลได้

คณะกรรมการตำบลทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการบริหารหรือฝ่ายบริหารประกอบด้วย กำนันเป็นประธานกรรมการตำบลโดยตำแหน่ง แพทย์ประจำตำบลและผู้ใหญ่บ้านทุกคนเป็น

กรรมการโดยตำแหน่ง ครูใหญ่หรือผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คนเป็นกรรมการโดยได้รับการแต่งตั้งจากนายอำเภอ คณะกรรมการตำบลมีหน้าที่ควบคุมและรับผิดชอบในการดำเนินกิจการส่วนตำบลโดยมีประธานคณะกรรมการตำบลเป็นหัวหน้า

3. สภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 275 / 2509

ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งที่สาม สาเหตุการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้เนื่องจากสภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 222/2499 ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในปี พ.ศ. 2509 กระทรวงมหาดไทยจึงได้มีการปรับปรุงแก้ไขสภาตำบลให้เป็นรูปใหม่ ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 275 / 2509 ลงวันที่ 1 มีนาคม 2509 โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในอันที่จะใช้สภาตำบลเป็นเครื่องมือส่งเสริมการพัฒนาการเมืองระบอบประชาธิปไตย (พพป.) ขึ้นดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดตั้งสภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 275 / 2509

สำหรับเป้าหมายของการจัดตั้งสภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 275 / 2509 ก็ยังเหมือนกับการจัดตั้งสภาตำบลรูปเดิม คือเพื่อให้เป็นเครื่องมือพัฒนาการเมืองระบอบประชาธิปไตย และส่งเสริมการพัฒนาการบริหารระดับตำบลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 275 / 2509 ได้จัดรวมคณะกรรมการตำบลและสภาตำบลเป็นคณะเดียวกันเช่นเดียวกับการปกครองแบบสุขาภิบาล เรียกว่า "คณะกรรมการสภาตำบล"

คณะกรรมการสภาตำบลมี 3 ประเภท คือ

(1) กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล เมื่อบุคคลใดดำรงตำแหน่งดังกล่าวก็จะเป็นกรรมการสภาตำบลทันที

(2) กรรมการโดยการคัดเลือก ได้แก่ครูโรงเรียนประชาบาลในตำบลนั้น 1 คนซึ่งนายอำเภอจะเป็นผู้พิจารณาคัดเลือก (ครูโรงเรียนประชาบาลนี้ ไม่จำเป็นจะต้องเป็นครูใหญ่) ให้อยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี ทั้งนี้ให้เป็นเลขานุการในขณะเดียวกันด้วย

(3) การเลือกตั้ง วิธีการเลือกตั้งและคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการเลือกตั้งเป็นราษฎรผู้ทรงคุณวุฒินี้ใช้เช่นเดียวกับการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน และให้อยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี

กรรมการทุกคนรวมกันเข้าเป็นกรรมการสภาตำบล ผู้ว่าราชการจังหวัดจะออกหนังสือแต่งตั้งกรรมการสภาตำบลไว้เป็นหลักฐานทุกคน

4. สภาตำบลตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515

เป็นการปรับปรุงครั้งที่สี่ สาเหตุในการเปลี่ยนแปลงนั้น โดยที่คณะปฏิวัติได้พิจารณาเห็นว่าการจัดระเบียบบริหารของตำบลนั้นแยกกันอยู่หลายรูป เช่น สภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 222 / 2499 คำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 275 / 2509 และองค์การบริหารส่วนตำบล

เป็นต้น บางรูปไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพได้สมควรแก้ไขปรับปรุงการจัดระเบียบบริหารของตำบลให้มีความมั่นคง มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับภาวะการณ์ในปัจจุบันยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ยกเลิกพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ. 2499 หรืออาจกล่าวได้ว่า ให้ยกเลิกการจัดระเบียบการปกครองตำบลในรูปองค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากนี้ยังให้ยกเลิกสภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 222 / 2499 และคำสั่งที่ 275 / 2509 ภายในกำหนดระยะเวลา 3 ปี นับตั้งแต่วันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ออกใช้

ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 326 ได้กำหนดสภาตำบลรูปแบบใหม่ให้เป็นรูปเดียวกันทั่วประเทศและให้เป็นสภาตำบลที่กำหนดขึ้นดำเนินงานตามโครงการพัฒนาพลเมืองระบอบประชาธิปไตย (พพป.)

ส่วนเป้าหมายของการจัดตั้งสภาตำบลตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326 นี้ยังเหมือนกับกับการจัดตั้งสภาตำบลรูปแบบอื่น คือเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการปกครองตำบลซึ่งใช้เป็นการพัฒนาการเมืองระบอบประชาธิปไตย และพัฒนาการบริหารของตำบล

องค์ประกอบของคณะกรรมการสภาตำบล มี 2 ประเภท คือ

- (1) กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกคน และแพทย์ประจำตำบล
- (2) กรรมการโดยการเลือกตั้ง ได้แก่ ราษฎรผู้ทรงคุณวุฒิหมู่บ้านละ 1 คน ซึ่งราษฎรในหมู่บ้านนั้นทำการเลือกตั้ง โดยปกติอยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และวิธีการเลือกตั้งใช้เช่นเดียวกับการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน

คณะกรรมการสภาตำบลมีกำนันเป็นประธานกรรมการสภาตำบลโดยตำแหน่ง ทั้งนี้ไม่มีการกำหนดรองประธานกรรมการสภาตำบล นอกจากคณะกรรมการสภาตำบลแล้ว สภาตำบลนี้ยังกำหนดให้มีที่ปรึกษาสภาตำบลหนึ่งคน ซึ่งแต่งตั้งจากปลัดอำเภอหรือพัฒนากรท้องถิ่น และมีเลขานุการสภาตำบลหนึ่งคนซึ่งแต่งตั้งจากครูประชาบาลในตำบลนั้นโดยนายอำเภอท้องถิ่นเป็นคนคัดเลือก แล้วรายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง

สภาตำบลตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 326 นี้ มิได้เป็นนิติบุคคลเช่นเดียวกับสภาตำบลรูปแบบอื่น แต่เป็นส่วนหนึ่งขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และเป็นขั้นแรกของการฝึกหัดในการปกครองตนเอง ดังนั้นสภาตำบลรูปแบบนี้จึงยังไม่อาจที่จะดำเนินการใด ๆ ได้โดยลำพังอย่างเต็มที่

ปัญหาอุปสรรคของรูปแบบสภาตำบลตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326

ปัญหาอุปสรรคสภาตำบลตามกฎหมายเดิมนั้น พอสรุปได้ 4 ประการด้วยกันคือ ประการแรกเนื่องจากสภาตำบลไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคลจึงไม่มีความสามารถในการก่อนิติสัมพันธ์ได้เอง ต้องมอบให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดดำเนินการให้ในด้านการจัดทำโครงการใช้จ่าย การทำนิติกรรมสัญญา และการเป็นเจ้าของทรัพย์สินทำให้สภาตำบลขาดโอกาสที่จะบริหารงานด้วยตนเอง ประการที่สองเนื่องจากสภาตำบลมีรายได้น้อยจนไม่สามารถกำหนดโครงการเพื่อการพัฒนาตำบลที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของประชาชนได้ ประการที่สามเนื่องจากสภาตำบลไม่มีอำนาจหน้าที่ชัดเจน การบริหารงานจึงทำได้เพียงการจัดประชุมแล้วลงมติเรื่องนั้น ๆ ประกอบกับสภาตำบลไม่มีบุคลากรผู้ปฏิบัติงานของตนเอง ทำให้การดำเนินการตามอำนาจหน้าที่มีอุปสรรคเกิดขึ้น ประการที่สี่เนื่องจากพฤติกรรมของข้าราชการที่ไม่ให้ความสำคัญหรือที่ครอบงำสภาตำบลอย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้สภาตำบลไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและปัญหาอุปสรรคดังกล่าว นำไปสู่การแก้ไขเป็นพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 4 ประเด็น คือ

1. ปรับปรุงสถานะของสภาตำบลของทุกแห่งให้เป็นนิติบุคคลเพื่อให้มีความสามารถในการดำเนินกิจการของตำบลได้
2. ปรับปรุงอำนาจหน้าที่ของสภาตำบลให้มีกิจกรรมกว้างขวางยิ่งขึ้น
3. ปรับปรุงและขยายประเภทรายได้ที่สภาตำบลจะได้รับ
4. กำหนดให้สภาตำบล ซึ่งมีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนเฉลี่ยสามปีซ้อนหลังมากกว่าหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท จัดตั้งเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบใหม่ เรียกว่าองค์การบริหารส่วนตำบลและกำหนดโครงสร้างวิธีการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ด้วย
5. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537

ประเทศไทยใช้รูปแบบการบริหารงานตำบลรูปแบบประกาศของคณะปฏิวัติที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 มาจนมีการปรับปรุงครั้งสุดท้าย เป็นพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

พระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 เป็นกฎหมายที่ใช้จัดระเบียบบริหารงานในตำบลแทนประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326 โดยปรับปรุงฐานะ และการบริหารงานของสภาตำบล และยังกำหนดให้มีการยกฐานะสภาตำบลที่มีรายได้ (ปรีชา เรื่องจันทร์, 2538 : 10-11) ไม่รวมเงินอุดหนุน 3 ปีซ้อนหลังติดต่อกันเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 บาท (ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539 : 20) ให้เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นราชการส่วนท้องถิ่นอีกด้วย

นับแต่วันที่ 2 มีนาคม 2538 รูปแบบการบริหารตำบลแบ่งเป็น 2 รูปแบบ
(ปรีชา เรื่องจันทร์, 2538 : 11) คือ

- สภาตำบล เป็นนิติบุคคลมีทั้งหมดทั่วประเทศ 6,251 แห่ง
- องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นนิติบุคคลและราชการบริหารส่วนท้องถิ่นมีทั้งหมด 617 แห่ง และหากรวมกับที่ได้ประกาศจัดตั้งใหม่ในปี 2539 อีก 2,143 แห่งใน 71 จังหวัดแล้วจะทำให้ขณะนี้สภาตำบลเพียง 4,201 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสิ้น 2,760 แห่ง (กองราชการส่วนตำบล, 2539 : 63) และในปี 2540 ก็ได้ประกาศจัดตั้งเพิ่มอีก 3,637 แห่ง ทำให้ปัจจุบันมี อบต. ทั้งสิ้น 6,397 แห่ง

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นหน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่มีอิสระในระดับหนึ่งในการบริหารการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจะเป็นไปอย่างอิสระ มีอำนาจในการบริหาร การกำหนดนโยบายและการตัดสินใจการจัดทำแผนพัฒนาตำบล การทำนิติกรรมที่จะก่อเกิดการเปลี่ยนแปลง โอน สงวนหรือระงับซึ่งสิทธิในทางกฎหมายด้วยตนเอง ภายใต้อำนาจหน้าที่ ที่กฎหมายได้กำหนดไว้ (กองราชการส่วนตำบล, 2539 : 63)

โครงสร้างสภาตำบล (ปรีชา เรื่องจันทร์, 2538 : 11-16)

สมาชิกสภาตำบล ประกอบด้วยสมาชิก 2 ส่วน คือ

1. สมาชิกโดยตำแหน่ง ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านของทุกหมู่บ้านในตำบล และแพทย์ประจำตำบล
2. สมาชิกซึ่งได้รับเลือกตั้ง หมู่บ้านละ 1 คน มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี ทั้งนี้สภาตำบลมีเลขานุการสภาตำบล 1 คน (มาตรา 19) ซึ่งสภาตำบลเป็นผู้พิจารณาเลือกจากข้าราชการที่ปฏิบัติงานในตำบลนั้น หรือจากบุคคลอื่นที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเช่นเดียวกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาตำบลตามมาตรา 8

สมาชิกสภาตำบลและเลขานุการสภาตำบลมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาในการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัตินี้

คุณสมบัติผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาตำบล

- 2.1 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาตำบล (มาตรา 8) ต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติตาม (1) และ (2) และไม่มีลักษณะต้องห้ามตาม (3) และ (4) ดังต่อไปนี้

(1) มีสัญชาติไทยและมีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง (กำลังเสนอแก้ไขอายุผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้เป็น 18 ปีตามรัฐธรรมนูญ)

(2) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำ และมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านในตำบลนั้นเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสามเดือนจนถึงวันเลือกตั้ง

(3) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

(4) เป็นคนวิกลจริตหรือสติฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

2.2 ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้ง (มาตรา 9)

ต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติตาม (1) และ (2) และไม่มีลักษณะต้องห้ามตาม (3) ถึง (11) ดังต่อไปนี้

(1) มีสัญชาติไทยและมีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

(2) ภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำและมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านตำบลนั้นเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหกเดือน จนถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

(3) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช

(4) เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพ วิกลจริต จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ติดยาเสพติดให้โทษหรือเป็นโรคตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศกำหนดไว้สำหรับคุณสมบัติของผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่

(5) เป็นสมาชิกรัฐสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น หรือพนักงานองค์การของรัฐ

(6) เป็นผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หรือสารวัตรกำนัน

(7) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่าทุจริตต่อหน้าที่

(8) เคยถูกผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้ออกจากตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือแพทย์ประจำตำบลตามพระราชบัญญัตินี้

(9) เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก โดยพ้นโทษมาแล้วไม่ถึงสามปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

(10) เป็นผู้มีความผิดในทางทุจริต หรือเสื่อมเสียทางศีลธรรม

(11) เคยถูกผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งหรือสภาตำบลมีมติให้พ้นจากตำแหน่งสมาชิก ซึ่งได้รับเลือกตั้ง เว้นแต่จะพ้นห้าปีนับแต่วันพ้นจากตำแหน่งจนถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

การสิ้นสุดของสมาชิกสภาตำบล

นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ 4 ปีแล้ว สมาชิกสภาตำบลได้รับเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้ (มาตรา 12)

(1) ตาย

(2) ลาออกโดยยื่นหนังสือลาออกต่อนายอำเภอ ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันลาออก

(3) มีการยุบสภาตำบล

(4) เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสัญญากับสภาตำบลหรือในกิจการที่กระทำให้แก่สภาตำบล

(5) สภาตำบลมีมติให้พ้นจากตำแหน่งโดยเห็นว่ามี ความประพฤติในทางที่จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียประโยชน์ของตำบล มติดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกสภาตำบลทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

(6) นายอำเภอสั่งให้พ้นจากตำแหน่งเมื่อได้สอบสวนแล้วปรากฏว่าเป็นผู้ขาดคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 9 หรือมิได้อยู่ประจำในหมู่บ้านที่ได้รับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันเกินหกเดือนหรือขาดการประชุมสภาตำบลติดต่อกันสามครั้งโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

(7) ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้พ้นจากตำแหน่ง เมื่อได้สอบสวนแล้วปรากฏว่าบกพร่องในทางความประพฤติ

บทบัญญัติใน (4) มิให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสัญญากับสภาตำบลหรือในกิจการที่กระทำให้แก่สภาตำบลอยู่ก่อนดำรงตำแหน่ง

การเลือกตั้งสมาชิกสภาตำบล กฎหมายได้กำหนดให้นายอำเภอเป็นผู้จัดให้มีการเลือกตั้งตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ซึ่งใช้วิธีการเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมาใช้โดยอนุโลม

เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งว่างลงเพราะเหตุอื่นใดนอกจากครบวาระหรือมีการยุบสภาตำบล ให้มีการเลือกแทนตำแหน่งที่ว่างภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่างลง เว้นแต่วาระการดำรงตำแหน่งที่เหลืออยู่ไม่ถึงร้อยแปดสิบวันจะไม่ดำเนินการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างก็ได้

ให้สมาชิกสภาตำบลผู้ซึ่งได้รับเลือกตั้งแทนนั้นอยู่ในตำแหน่งได้เพียงวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

อำนาจหน้าที่ของสภาตำบล

สภาตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลตามแผนงานโครงการ และงบประมาณของสภาตำบลเสนอแนะส่วนราชการในการบริหารราชการและพัฒนาตำบล ปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตำบลตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่และหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 22) และสภาตำบลอาจดำเนินกิจการภายในตำบล (มาตรา 23) ดังต่อไปนี้

- (1) จัดให้มีน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตร
- (2) จัดให้และบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
- (3) จัดให้และรักษาทางระบายน้ำและรักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- (4) คุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (5) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
- (6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ

ในกรณีที่สภาตำบลจะดำเนินกิจการนอกเขตตำบล จะต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัดและได้รับความยินยอมจากสภาตำบล หรือหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง และกิจการนั้นต้องมีความจำเป็นและอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาตำบลด้วย

รายได้ของสภาตำบล (นิติบุคคล)

รายได้สภาตำบลนิติบุคคลตามกฎหมายใหม่ กำหนดไว้ 3 ทาง คือ

1. รายได้ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดสรรให้ ได้แก่
  - ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้ายและอากรฆ่าสัตว์
  - ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับ
  - ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตการพนัน
  - ภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีธุรกิจเฉพาะ
  - ภาษีสุราและสรรพสามิต
  - ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์และล้อเลื่อน
2. รายได้จากเงินอุดหนุนของรัฐบาลทุกปี
3. รายได้ที่สภาตำบลจัดหาได้เอง คือ
  - รายได้จากทรัพย์สิน
  - รายได้จากสาธารณูปโภค

- เงินและทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้
- เงินอุดหนุนและรายได้อื่นตามที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐจัดสรรให้

การบริหารงาน

สภาตำบลมีกำนันเป็นประธานสภาตำบล และมีรองประธานสภาตำบลหนึ่งคน

(รองประธานสภาตำบลมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี การพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระเมื่อลาออกหรือพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาตำบลตามมาตรา 12)

ประธานสภาตำบลมีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินกิจการตามมติของสภาตำบลภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายได้กำหนดไว้ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสภาตำบล และบริหารงานในรูปคณะกรรมการในการทำนิติกรรมของสภาตำบลจะต้องประกอบด้วยบุคคล 3 คน คือ ประธานสภาตำบล เลขานุการสภาตำบล และสมาชิกสภาตำบลอีกหนึ่งคน (มาตรา 27) และให้จัดให้มีการประชุมสภาตำบลไม่น้อยกว่าเดือนละ 1 ครั้ง

โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล จะมีรูปแบบคล้ายกับระบบรัฐสภา อันประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

1. สภาองค์การบริหารส่วนตำบล จะประกอบด้วย

สมาชิกโดยตำแหน่ง ได้แก่

- 1.1 กำนัน
- 1.2 ผู้ใหญ่บ้านของทุกหมู่บ้านในเขตตำบล
- 1.3 แพทย์ประจำตำบล

สมาชิกซึ่งได้รับเลือกตั้ง ราษฎรเลือกตัวแทนหมู่บ้านละ 2 คน โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี

คุณสมบัติของผู้เลือกตั้ง และผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กฎหมายได้กำหนดไว้ (มาตรา 47) ให้ถือคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามเช่นเดียวกับสภาตำบล ทั้งนี้รวมถึงเหตุแห่งการพ้นจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลด้วย

ในด้านการเลือกตั้ง ได้กำหนดรูปแบบการเลือกตั้งแบบทางตรงโดยวิธีลับ คือให้มีการสมัครรับเลือกตั้ง การพิมพ์บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง กำหนดวัน-เวลา การลงคะแนน มีคณะเจ้าหน้าที่ดำเนินการเลือกตั้งโดยเฉพาะและใช้บัตรเลือกตั้งในการลงคะแนน ตามระเบียบกระทรวง

มหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาตำบลและสภาองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2538

2. การบริหารงาน

2.1 สภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีประธานสภา และรองประธานสภาคนหนึ่งเลือกจากสมาชิกสภา มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี และเลือกสมาชิกสภา ซึ่งคนหนึ่งเป็นเลขานุการ (วาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี) สมาชิกสภา ซึ่งดำรงตำแหน่งข้างต้นทั้ง 3 ตำแหน่ง จะได้ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการบริหารและเดียวกันอีกมิได้

สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบล เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล

(2) พิจารณา และให้ความเห็นชอบร่างข้อบังคับตำบล ร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี และร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม

(3) ควบคุมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารให้เป็นไปตามนโยบาย และแผนพัฒนาตำบลตาม (1) และกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

2.2 คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล นายอำเภอแต่งตั้งจาก

(1) กำนัน

(2) ผู้ใหญ่บ้านไม่เกิน 2 คน

(3) สมาชิกสภา ซึ่งได้รับเลือกตั้งไม่เกิน 4 คน

บุคคลใน (2) และ (3) แต่งตั้งตามมติของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลให้คณะกรรมการบริหารเลือกสมาชิกคนหนึ่งเป็นประธาน และอีกคนหนึ่งเป็นเลขานุการ คณะกรรมการบริหาร ดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี (บทเฉพาะกาลกำหนดใน 4 ปีแรกให้กำนันเป็นประธานโดยตำแหน่ง)

ในการบริหารงาน องค์การบริหารส่วนตำบลมีพนักงานส่วนตำบลเป็นของตนเอง และอาจแบ่งการบริหารงานออกเป็น

(1) สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล

(2) ส่วนต่าง ๆ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้ตั้งขึ้น

เพื่อประโยชน์แก่กิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลอาจร้องขอให้ข้าราชการพนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วย

งานการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นไปดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นการชั่วคราวได้

คณะกรรมการบริหารพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) สภาองค์การบริหารส่วนตำบลสิ้นอายุ หรือมีการยุบสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
- (2) ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้กรรมการบริหารพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 92
- (3) ลาออก โดยยื่นหนังสือลาออกต่อนายอำเภอ ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าพ้นจากตำแหน่ง

นับแต่วันลาออก

(4) พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตามมาตรา 12 ซึ่งได้นำมาใช้บังคับโดย อนุโลม มาตรา 47

(5) ดำรงตำแหน่งเลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

(6) สภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีมติให้พ้นจากตำแหน่งด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

กรรมการบริหารซึ่งพ้นจากตำแหน่งตาม (1) ให้คงอยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการบริหารซึ่งได้รับเลือกใหม่จะเข้ารับหน้าที่

มติของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตาม(6) ถ้าเกี่ยวกับกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลแจ้งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบและให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้สมาชิกผู้นั้นออกจากตำแหน่งกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านโดยให้ถือว่าเป็นการให้ออกจากตำแหน่งเพราะบกพร่องในทางความประพฤติหรือความสามารถไม่เหมาะสมกับตำแหน่งตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องถิ่น

ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลเลือกกรรมการบริหารขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างภายในสามวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่างลง เว้นแต่วาระการดำรงตำแหน่งที่เหลืออยู่ไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน จะไม่ดำเนินการเลือกกรรมการบริหารขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างก็ได้

ให้ผู้ซึ่งได้รับเลือกแทนนั้นอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ ให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและกรรมการบริหารเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

คณะกรรมการบริหารมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) บริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามข้อบังคับ และแผนพัฒนาตำบล และรับผิดชอบการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

(2) จัดทำแผนพัฒนาตำบล และงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อเสนอให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลพิจารณาให้ความเห็นชอบ

(3) รายงานผลการปฏิบัติงาน และการใช้จ่ายเงินให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลทราบ อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

(4) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ทางราชการมอบหมาย

อำนาจหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ที่จะต้องทำ 8 ประการ และหน้าที่ที่อาจจัดทำ 11 ประการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล (มาตรา 67 และ 68) ดังนี้

หน้าที่ที่ต้องจัดทำ

- (1) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำ และทางบก
- (2) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- (3) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
- (4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- (5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- (6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- (7) คุ้มครองดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (8) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย

หน้าที่ที่อาจจัดทำ

- (1) ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภคและการเกษตร
- (2) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- (3) ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
- (4) ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ
- (5) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์
- (6) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครัวเรือน
- (7) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร

- (8) การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน
- (9) หามผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
- (10) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม
- (11) กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์

รายได้

องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดเก็บรายได้ด้วยตนเอง จึงมีรายได้จากหลายทาง คือ

(1) ภาษีอากร

- 1.1 ภาษีที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเอง
  - ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีป้าย อากรการฆ่าสัตว์
- 1.2 ภาษีที่ได้รับจัดสรรจากกระทรวงมหาดไทย
  - ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ ภาษีสุรา และภาษีสรรพสามิต
- 1.3 ภาษีที่ได้รับจัดสรรจากจังหวัด ได้แก่ ภาษีรถยนต์และล้อเลื่อน

(2) ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขายสุรา และการเล่นการพนัน

(3) ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมตามกฎหมายที่ดิน

(4) รายได้จากทรัพยากรธรรมชาติ

- อากรังนกอีแร่น ค่าธรรมเนียมน้ำบาดาล ค่าภาคหลวงไม้ อากรประมง

(5) ค่าภาคหลวงแร่ ค่าภาคหลวงปิโตรเลียม เงินตามกฎหมายอุทยาน

(6) องค์การบริหารส่วนตำบลอาจมีรายได้จาก

- ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับตามที่กฎหมายกำหนด
- รายได้จากทรัพย์สิน
- เงิน และทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้
- รายได้อื่นตามที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐจัดสรรให้
- เงินอุดหนุนจากรัฐบาล

(7) เงินกู้

ภาคผนวกที่ 3**นโยบายของรัฐต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**

สาระในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้กำหนดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐไว้ในหมวด 5 ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ใน มาตรา 79 และ มาตรา 84 ตามลำดับ และได้กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานปกครองท้องถิ่นไว้ในหมวด 9 ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

มาตรา 79 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน

มาตรา 84 รัฐต้องจัดระบบการถือครองที่ดินและการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม จัดหาแหล่งน้ำเพื่อเกษตรกรรมให้เกษตรกรอย่างทั่วถึง และรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตรให้ได้รับผลตอบแทนสูงสุด รวมทั้งส่งเสริมการรวมตัวของเกษตรกรเพื่อวางแผนการเกษตรและรักษาผลประโยชน์ร่วมกันของเกษตรกร

หมวด 9 การปกครองท้องถิ่น

มาตรา 290 เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในเขตพื้นที่
2. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่ เฉพาะกรณีที่น่าจะมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน

3. การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมใดนอกเขตพื้นที่ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันพฤหัสบดีที่ 20 พฤศจิกายน 2540

ในส่วนของนโยบายด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น โดยได้ทำการแถลงนโยบายต่อรัฐสภา ดังนี้

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1. สนับสนุนมาตรการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงสมรรถภาพของดินและศักยภาพของพื้นที่ เช่น เขตพื้นที่เกษตรกรรม พาณิชยกรรม อุตสาหกรรมชุมชน และพื้นที่ป่าอนุรักษ์

2. ส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ทั้งป่าบกและป่าชายเลน โดยสนับสนุนองค์ประกอบของส่วนท้องถิ่น และประชาชนให้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าไม้ และปลูกสร้างป่าชุมชน ตลอดจนบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าอย่างเคร่งครัด

3. เร่งรัดการอนุรักษ์ ควบคุม ดูแลแหล่งน้ำมิให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยกวาดขันให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินงานอย่างเคร่งครัดในการควบคุมคุณภาพน้ำ และการเพิ่มขีดความสามารถในการบำบัดน้ำเสียก่อนระบายลงสู่แหล่งน้ำและแม่น้ำสายหลักทั่วประเทศ ตลอดจนส่งเสริมการร่วมทุนของรัฐและเอกชนในการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวม

4. เร่งรัดการกระจายอำนาจการจัดการสิ่งแวดล้อมจากส่วนกลางไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น โดยส่งเสริมให้ท้องถิ่นและประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด

5. กำหนดมาตรการให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดในการควบคุมการใช้ประโยชน์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมและเขตควบคุมมลพิษในพื้นที่วิกฤติ

6. ปลูกฝังให้เด็ก เยาวชน และประชาชนตระหนักในความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสนับสนุนส่วนราชการชุมชนและองค์กรเอกชนให้ร่วมมีบทบาทด้วย

7. สนับสนุนให้มีการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชน หรือเมืองที่มีการกระจายตัวของประชากรหนาแน่นหรือมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

ภาคผนวกที่ 4
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ภาคผนวกที่ 4

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง บทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อทำการศึกษารoles บทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบสอบถามนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา และอาจเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของหน่วยงานท้องถิ่นในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้ศึกษาจึงขอความกรุณาจากท่านผู้ตอบแบบสอบถามโปรดให้ข้อมูลตามความเป็นจริงมากที่สุด โดยผู้ศึกษาจะไม่นำข้อมูลจากแบบสอบถามแต่ละชุดไปเผยแพร่ ดังนั้นการตอบแบบสอบถามจะไม่กระทบกระเทือนต่อท่านและหน่วยงานแต่อย่างใด

แบบสอบถามสำหรับการวิจัยเรื่อง

บทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คำชี้แจงแบบสอบถามชุดนี้มี 6 ตอน

ตอนที่ 1   แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2   แบบสอบถามความรู้ความเข้าใจต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 3   แบบสอบถามเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 4   แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 5   แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน และข้อเสนอแนะในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น

ตอนที่ 6   แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางปฏิบัติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

สำหรับผู้วิจัย อบต. _____

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง ( ) ตามความเป็นจริง

1. เพศ

- ( ) ชาย ( ) หญิง

2. ปัจจุบันท่านมีอายุ

- ( ) น้อยกว่า 31 ปี
( ) 31-40 ปี
( ) 41 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษาสูงสุด

- ( ) ประถมศึกษา
( ) มัธยมศึกษา
( ) อาชีวศึกษา (ปวช., ปวท., หรือ ปวส.)
( ) ปริญญาตรีขึ้นไป

4. ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งใดในคณะกรรมการบริหาร

- ( ) ประธานกรรมการบริหาร
( ) เลขานุการกรรมการบริหาร
( ) กรรมการบริหาร

5. ท่านดำรงตำแหน่งตามข้อ (4) มาแล้วกี่ปี

- ( ) ต่ำกว่า 1 ปี
( ) 1-2 ปี
( ) 2-3 ปี

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความรู้ ความเข้าใจต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความอย่างละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย O ล้อมรอบอักษรหน้าข้อความที่
ท่านเห็นว่าถูกต้องมากที่สุด

1. ข้อใดคือความหมายของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
  - ก. การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และคำนึงถึงการมีใช้ในอนาคต
  - ข. การเก็บรักษาทรัพยากรโดยไม่นำมาใช้เลย
  - ค. การรักษาทรัพยากรบางประเภทที่มีประโยชน์ต่อมนุษย์
  - ง. ถูกทุกข้อ
2. ข้อความใดกล่าวถูกต้อง
  - ก. มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กัน
  - ข. มนุษย์เป็นผู้มีอิทธิพลเหนือสิ่งแวดล้อม
  - ค. มนุษย์เป็นส่วนหนึ่ง และสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม
  - ง. มนุษย์ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาสิ่งแวดล้อม
3. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะเริ่มได้เมื่อใด
  - ก. ทุกขณะ เมื่อทุกคนคิดว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำ
  - ข. เมื่อทรัพยากรธรรมชาติเกิดการขาดแคลน
  - ค. เมื่อทุกคนตระหนัก และรับรู้ถึงปัญหา
  - ง. เมื่อรัฐบาลทำเป็นตัวอย่าง
4. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของใคร
  - ก. รัฐบาล
  - ข. ประชาชนในพื้นที่
  - ค. องค์กรเอกชนต่าง ๆ
  - ง. ทุกคน

5. ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเป็นของใคร

- ก. ประชาชนในพื้นที่
- ข. รัฐบาล
- ค. ทุกคน
- ง. องค์กรเอกชนต่าง ๆ

6. ข้อใดคือประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้

- ก. ช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน
- ข. เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำ ลำธาร
- ค. เป็นแหล่งผลิตก๊าซออกซิเจน
- ง. ถูกทุกข้อ

7. ข้อใดเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

- ก. ใช้วัสดุอื่นทดแทนไม้
- ข. ใช้ทรัพยากรป่าไม้ แล้วปลูกทดแทน
- ค. ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ที่มีสภาพเสื่อมโทรมให้ดีขึ้น
- ง. ถูกทุกข้อ

8. การกระทำในข้อใดต่อไปนี้เป็นกรอนุรักษ์ทรัพยากรดิน

- ก. ทำไร่เลื่อนลอย
- ข. เผาป่า
- ค. ปลูกพืชคลุมดิน
- ง. สร้างเขื่อน

9. ข้อใดเป็นผลเสียหายที่เกิดจากหน้าดินพังทลาย

- ก. ความอุดมสมบูรณ์ของหน้าดินลดลง
- ข. คุณภาพของแหล่งน้ำลดลง
- ค. ผลผลิตต่อไร่ของเกษตรกรลดลง
- ง. ถูกทุกข้อ

10. การกระทำข้อใดต่อไปนี้เป็นกรอนุรักษ์แหล่งน้ำ
- ก. ไม่ทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลลงในแหล่งน้ำ
  - ข. บำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยสู่แหล่งน้ำ
  - ค. รักษาแหล่งต้นน้ำลำธาร
  - ง. ถูกทุกข้อ
11. ข้อใดเป็นวิธีป้องกันการขาดแคลนน้ำโดยวิธีตามธรรมชาติ
- ก. รักษาป่าต้นน้ำลำธาร
  - ข. ใช้น้ำอย่างประหยัด และให้เกิดประโยชน์สูงสุด
  - ค. สร้างเขื่อนกักเก็บน้ำ
  - ง. พัฒนาแหล่งน้ำไม่ให้ตื้นเขิน
12. กิจกรรมในข้อใดทำให้เกิดมลภาวะทางอากาศ
- ก. การตั้งโรงงานอุตสาหกรรม
  - ข. การจราจรบนท้องถนน
  - ค. การเผาป่า
  - ง. ถูกทุกข้อ
13. การแยกขยะมีประโยชน์อย่างไร
- ก. สามารถนำขยะบางประเภทกลับมาใช้ได้ใหม่
  - ข. ลดปริมาณขยะ
  - ค. ลดการใช้ทรัพยากร
  - ง. ถูกทุกข้อ
14. สาเหตุใดที่ทำให้สัตว์ป่าของประเทศไทยลดลงมากที่สุด
- ก. การสร้างเขื่อน
  - ข. การบุกรุกพื้นที่ป่า
  - ค. การตัดไม้ทำลายป่า
  - ง. การเกิดภัยธรรมชาติ

15. ในการกำจัดแมลงศัตรูพืช ท่านคิดว่าควรใช้วิธีไหนเพื่อเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อม

ก. ใช้สารเคมีปราบศัตรูพืช

ข. ใช้วิธีทางชีวภาพ เช่น ใช้ตัวเบียน ตัวห้ำ

ค. ปลปล่อยทิ้งไว้เฉย ๆ

ง. ถูกทุกข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับเจตคติที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเพียงช่องเดียว และโปรด
ตอบทุกข้อ

เจตคติ	เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่แน่ ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
1. ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งจำเป็น สำหรับการดำรงชีวิต					
2. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่ง แวดล้อมเป็นหน้าที่ของทุกคน					
3. ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวด- ล้อม สามารถป้องกันได้ถ้าทุกคนร่วมมือกัน					
4. ท่านคิดว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่ง- แวดล้อมจะมีใช้ตลอดไปไม่มีวันหมด					
5. เมื่อนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้แล้ว จำเป็นต้องมีการทดแทนหรือฟื้นฟู					
6. เราควรใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด และมีใช้อย่างยั่งยืนตลอดไป					
7. น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่มีวัน หมด ดังนั้นเราจึงสามารถใช้ได้อย่างไม่ต้อง ระมัดระวัง					
8. การใช้ปุ๋ยและสารเคมีในการเกษตรไม่ ก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางน้ำ เพราะเมื่อ สารเคมีลงสู่แหล่งน้ำก็จะเจือจาง					
9. การบำบัดน้ำทิ้งจากครัวเรือนเป็นสิ่งที่ ไม่จำเป็น และสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย					

เจตคติ	เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
10. เราสามารถแก้ไขปัญหามลพิษทาง น้ำได้ โดยการสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียเพียง อย่างเดียว					
11. ทรัพยากรแร่ธาตุเป็นทรัพยากรที่ไม่ สามารถฟื้นฟูทดแทนใหม่ได้ ดังนั้นการใช้ ทรัพยากรเหล่านี้จึงควรเป็นไปอย่างระมัด- ระวัง และใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด					
12. ป่าไม้เป็นทรัพยากรที่ฟื้นฟูใหม่ได้ ดังนั้นการตัดไม้ทำลายป่าจึงไม่ทำให้เกิด ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม					
13. การแยกขยะก่อนทิ้งเป็นสิ่งจำเป็น 14. การแยกประเภทของขยะจะช่วยลด ปริมาณขยะที่จะเกิดในแต่ละวัน					
15. การใช้น้ำมันไร้สารตะกั่วจะช่วยลด ปัญหามลพิษทางอากาศได้					
16. การใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าที่มีฉลาก ประหยัดไฟ เช่น ฉลากเบอร์ 5 เป็นการ แสดงถึงความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม					
17. การรณรงค์ให้ประชาชนเกิดความ ตระหนัก และเข้าใจถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม อย่างแท้จริงเป็นหนทางในการจัดการ ปัญหาสิ่งแวดล้อมอันจะเกิดขึ้นได้					

เจตคติ	เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
18. องค์กรท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการสร้างความตระหนัก ความรู้ และความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นในชุมชน					
19. ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาระดับโลก ซึ่งส่งผลกระทบต่อเราน้อยมาก					
20. การพัฒนาประเทศควรคำนึงถึงความเจริญด้านเศรษฐกิจควบคู่กับความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					

ตอนที่ 4 บทบาทของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดเพียงช่องเดียว
และโปรดตอบทุกข้อ

เกณฑ์การตอบมีดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	ท่านได้ปฏิบัติตามข้อความนั้นทุกครั้งโดยไม่มีเงื่อนไข
มาก	หมายถึง	ท่านได้ปฏิบัติตามข้อความนั้นโดยมีเงื่อนไขอยู่บ้าง
ปานกลาง	หมายถึง	ท่านได้ปฏิบัติตามข้อความนั้นพอสมควร
น้อย	หมายถึง	ท่านได้ปฏิบัติตามข้อความนั้นเพียงเล็กน้อย
ไม่ได้ทำ	หมายถึง	ท่านไม่ได้ปฏิบัติตามข้อความนั้นโดยสิ้นเชิง

บทบาทของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์ทรัพยากร
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บทบาท	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผน พัฒนาตำบล					
2. ท่านได้มีส่วนในการจัดทำแผนพัฒนา ตำบลด้านสิ่งแวดล้อม					
3. ท่านได้เสนอแนวคิดในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใน ชุมชน					
4. ท่านได้เสนอแนวทางในการแก้ไข ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน					

บทบาท	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5. มีการเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อม ว่าปัญหาไหนควรดำเนินการก่อน-หลัง					
6. ท่านได้นำปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นมาเป็นหัวข้อสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล					
7. ท่านได้ให้ประชาชนในพื้นที่ / ท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนเสนอแนวคิดในการแก้ไขปัญหาทรัพยากรมลพิษที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น					
8. ท่านได้เสนอโครงการที่สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม					
9. มีการประเมินงบประมาณให้เหมาะสมกับจำนวนแผนงาน / โครงการด้านสิ่งแวดล้อม					
10. มีการจัดแหล่งข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม เช่น หนังสือ วารสาร และสิ่งพิมพ์ ให้กับชุมชน					
11. มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยวิธีต่างๆ เช่น ทำใบปลิวแจกในชุมชน					
12. มีการจัดกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมขึ้นภายในชุมชน เช่น ปลูกต้นไม้ พัฒนาแหล่งน้ำ การแยกขยะ					

บทบาท	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
13. มีการจัดอบรมความรู้เรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับประชาชน					
14. มีการรณรงค์รักษาความสะอาดของบ้านเรือน และแหล่งชุมชนต่าง ๆ เช่น ตลาด วัด					
15. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน					
16. ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อขอความร่วมมือในการจัดกิจกรรมอนุรักษ์					
17. ที่ผ่านมามีท่านได้ทำการประเมินผลการปฏิบัติงานในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
18. ท่านได้ทำการประเมินผลการปฏิบัติงาน ทั้ง 3 ระยะ คือ ตั้งแต่ก่อนเริ่มดำเนินงานตามแผน ระหว่างดำเนินการ และหลังเสร็จสิ้นการปฏิบัติงาน					
19. ท่านได้นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลไปใช้ในการแก้ไขปัญหทั้งในชั้นการวางแผน และการปฏิบัติตามแผน					

ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน และข้อเสนอแนะในการจัดการ
ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน ( ) ของแต่ละข้อความ และขอให้ท่านแสดงความคิดเห็น
อย่างเต็มที่

ในชุมชนของท่านมีปัญหาสิ่งแวดล้อมในหัวข้อต่าง ๆ เหล่านี้หรือไม่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

( ) ปัญหาขยะ และสิ่งปฏิกูล

ระบุ .....

.....

.....

( ) ปัญหาแหล่งน้ำ หรือปัญหาน้ำเสีย

ระบุ .....

.....

.....

( ) ปัญหาการลดลงของป่าไม้

ระบุ .....

.....

.....

( ) ปัญหามลพิษทางอากาศ

ระบุ .....

.....

( ) ปัญหาอื่น ๆ

ระบุ .....

.....

.....

แนวทางในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

( ) ปัญหาขยะ และสิ่งปฏิกูล

ระบุ .....

.....

.....

( ) ปัญหาแหล่งน้ำ หรือปัญหาน้ำเสีย

ระบุ .....

.....

.....

( ) ปัญหาการลดลงของป่าไม้

ระบุ .....

.....

.....

( ) ปัญหามลพิษทางอากาศ

ระบุ .....

.....

.....

( ) ปัญหาอื่น ๆ

ระบุ .....

.....

.....

ตอนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางปฏิบัติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

คำชี้แจง ในการพัฒนาตำบลด้านสิ่งแวดล้อม ท่านอาจประสบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน โปรดระบุปัญหาอุปสรรคเหล่านั้น รวมทั้งแนวทางปฏิบัติในการป้องกัน หรือแก้ไข ปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น โดยทำเครื่องหมาย / ลงใน ( ) ของแต่ละข้อความ และขอให้ ท่านแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่

ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาตำบลในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

( ) ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม

ระบุ .....

.....

.....

( ) ความรู้ด้านแผนงาน โครงการ และนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม

ระบุ .....

.....

.....

( ) ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ระบุ .....

.....

.....

( ) ด้านบุคลากร

ระบุ .....

.....

.....

( ) ด้านงบประมาณเพื่อใช้ในอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ระบุ .....

.....

.....

( ) อื่นๆ

ระบุ .....

.....

.....

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาตำบลในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

( ) ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม

ระบุ .....

.....

.....

( ) ความรู้ด้านแผนงาน โครงการ และนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม

ระบุ .....

.....

.....

( ) ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ระบุ .....

.....

.....

( ) ด้านบุคลากร

ระบุ .....

.....

.....

( ) ด้านงบประมาณเพื่อใช้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ระบุ.....
.....
.....

( ) อื่นๆ

ระบุ.....
.....
.....